

BANKOVNÍ DOHLED

4
200

BANKOVNÍ DOHLED 2004

PŘEDMLUVA	1
A. BANKOVNÍ DOHLED V ROCE 2004	2
1. LEGISLATIVNÍ ZMĚNY V OBLASTI BANKOVNÍHO SEKTORU V ROCE 2004	3
2. VÝKON BANKOVNÍHO DOHLEDU	7
2.1 DOHLED NA DÁLKU	8
2.2 DOHLED NA MÍSTĚ	10
3. NOVÁ BASILEJSKÁ KAPITÁLOVÁ DOHODA	13
4. PRINCIP JEDNOTNÉ BANKOVNÍ LICENCE	15
5. CENTRÁLNÍ REGISTR ÚVĚŘŮ	17
6. ČINNOST FINANČNÍHO ARBITRA	18
7. MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE	20
7.1 SPOLUPRÁCE V RÁMCI STRUKTUR EVROPSKÉ KOMISE	20
7.2 SPOLUPRÁCE V RÁMCI STRUKTUR EVROPSKÉ CENTRÁLNÍ BANKY	21
7.3 SPOLUPRÁCE V RÁMCI BASILEJSKÉHO VÝBORU PRO BANKOVNÍ DOHLED	22
7.4 SPOLUPRÁCE S PARTNERSKÝMI ORGÁNY DOHLEDU	22
7.5 SPOLUPRÁCE V RÁMCI SKUPINY BANKOVNÍCH DOHLEDŮ STŘEDNÍ A VÝCHODNÍ EVROPY	23
7.6 SPOLUPRÁCE S MEZINÁRODNÍM MĚNOVÝM FONDEM A SVĚTOVOU BANKOU	23
8. SPOLUPRÁCE S OSTATNÍMI REGULÁTORY FINANČNÍHO TRHU V ČR	24
9. KONCEPCE ČINNOSTI BANKOVNÍHO DOHLEDU PRO OBDOBÍ 2005 - 2010	26
B. BANKOVNÍ SEKTOR V ROCE 2004	27
SHRNUTÍ	27
1. EKONOMICKÉ PROSTŘEDÍ V ROCE 2004	28
2. STRUKTURA BANKOVNÍHO SEKTORU ČESKÉ REPUBLIKY	30
2.1 POČET BANK V BANKOVNÍM SEKTORU	30
2.2 VLASTNICKÁ STRUKTURA BANKOVNÍHO SEKTORU	31
2.3 PRACOVNÍCI A OBCHODNÍ MÍSTA	32
2.4 NOVÉ TECHNOLOGIE	34
2.5 KONCENTRACE BANKOVNÍHO SEKTORU	35
2.6 KONKURENCESCHOPNOST BANKOVNÍHO SEKTORU	36
2.7 STRUKTURA AKTIVNÍCH A PASIVNÍCH OPERACÍ BANKOVNÍHO SEKTORU	38
3. RIZIKA BANKOVNÍHO PODNIKÁNÍ	42
3.1 ÚVĚROVÉ RIZIKO	42
3.1.1 Struktura a vývoj úvěrů	42
3.1.2 Klasifikované a ohrožené úvěry a jejich krytí	45
3.2 RIZIKO ZTRÁTY LIKVIDITY	46
3.2.1 Primární zdroje	46
3.2.2 Sekundární zdroje	47
3.2.3 Rychle likvidní aktiva	48
3.2.4 Soulad splatnosti aktiv a pasiv	49
3.3 TRŽNÍ RIZIKO	49
3.3.1 Měnové riziko	49
3.3.2 Akciové riziko	51
3.3.3 Rizika derivátových operací	52
3.4 RIZIKO ZEMĚ	52
3.4.1 Aktivity vůči nerezidentům	53
3.4.2 Aktivity vůči jednotlivým regionům a zemím	54
4. KAPITÁLOVÁ PŘIMĚŘENOST	55
5. HOSPODÁŘSKÉ VÝSLEDKY BANKOVNÍHO SEKTORU	57
5.1 ZISK Z FINANČNÍ ČINNOSTI	57
5.2 SPRÁVNÍ NÁKLADY, ODPISY, TVORBA A POUŽITÍ OPRAVNÝCH POLOŽEK	59
5.3 ČISTÝ ZISK	59
5.4 RENTABILITA, EFEKTIVNOST A PRODUKTIVITA	60

SEZNAM ZKRATEK	61
C. PŘÍLOHY	62
PŘEHLED BANK A POBOČEK ZAHRANIČNÍCH BANK K 31. 12. 2004	62
ORGANIZAČNÍ SCHÉMA BANKOVNÍHO DOHLEDU ČESKÉ NÁRODNÍ BANKY (k 31. 12. 2004 a 1. 2. 2005)	64
ROZDĚLENÍ BANK DO SKUPIN	66
ZÁKLADNÍ UKAZATELE MĚNOVÉHO A HOSPODÁŘSKÉHO VÝVOJE ČESKÉ REPUBLIKY	66
AKTIVA	67
PASIVA	68
PODROZVAHOVÁ AKTIVA	70
PODROZVAHOVÁ PASIVA	71
VÝNOSY A NÁKLADY	72
ZISKOVOST A EFEKTIVNOST	72
ÚVĚRY	73
VKLADY	73
KLASIFIKOVANÉ A OHROŽENÉ ÚVĚRY	74
RYCHLE LIKVIDNÍ AKTIVA	74
STRUKTURA AKTIV A PASIV PODLE SKUTEČNÉ DOBY SPLATNOSTI	75
KAPITÁL, KAPITÁLOVÝ POŽADAVEK A KAPITÁLOVÁ PŘIMĚŘENOST	76
DEVIZOVÉ AKTIVITY	76
AKTIVITY VŮČI NEREZIDENTŮM	78
VYBRANÉ UKAZATELE SKUPIN BANK	80
KONCENTRACE	82
BOX 1 LAMFALUSSYHO PROCES	84
BOX 2 AKTIVNÍ ÚČAST PRACOVNÍKŮ BANKOVNÍHO DOHLEDU VE VÝBORECH A PRACOVNÍCH SKUPINÁCH V RÁMCI STRUKTUR EU	85

METODICKÁ POZNÁMKA

Veškeré údaje použité v této publikaci jsou za banky s bankovní licencí k 31. 12. 2004, pokud není v záhlaví kapitoly nebo v příslušné pasáži uvedeno jinak. Údaje jsou brány vždy za banku jako celek, tj. vč. jejích poboček v zahraničí s výjimkou údajů o sektorové, odvětvové a časové struktuře úvěrů a vkladů, které zahrnují pouze aktivity bank v České republice.

V údajích za rok 2004 jsou již částečně zohledněny výsledky externích auditů, proto se uváděné údaje za rok 2004 mohou lišit od údajů publikovaných Českou národní bankou v dřívějších termínech. Další dílčí změny proti údajům uváděným v této publikaci, které by však neměly v zásadě významně ovlivnit naznačené vývojové trendy, nejsou vyloučeny.

Od roku 2002 došlo v návaznosti na změny zákona o bankách a účtové osnovy pro banky k rozsáhlým metodickým změnám v propočtu jednotlivých ukazatelů. Starší údaje byly, pokud to bylo možné, přepočítány podle nové metodiky tak, aby byla zachována maximální porovnatelnost v čase. Některé údaje se proto mohou lišit od údajů publikovaných do konce roku 2001. Jedná se zejména o tyto změny:

- snížení bilanční sumy o cenné papíry přijaté v reverzních repo obchodech jako kolaterál (bilanční suma v předchozích letech byla snížena o hodnotu poukázek České národní banky k obchodování přijatých bankou v reverzních repo obchodech) - tím je vyloučeno duplicitní započítávání reverzních rep do bilanční sumy,
- zavedení samostatného sledování kupónových státních dluhopisů, což umožnilo jejich vyčlenění z kupónových dluhopisů celkem a začlenění do dluhopisů státních,
- zařazení tvorby a užití opravných položek a rezerv k cenným papírům do zisku/ztráty z finančních činností (z operací s cennými papíry) v návaznosti na novou strukturu výkazu zisku a ztrát,
- zařazení odpisů a nákladů z převodu pohledávek do čisté tvorby rezerv, opravných položek a odpisů v návaznosti na novou strukturu výkazu zisku a ztrát atd.

PŘEDMLUVA

„Bankovní dohled“ je již tradiční publikací ČNB. Jejím cílem je přiblížit laické i odborné veřejnosti aktivity ČNB v oblasti bankovní regulace a dohledu v uplynulém roce a předat informace o vývoji tuzemského bankovního sektoru, zejména z pohledu jeho finanční situace a podstupovaných rizik.

Bankovní sektor v ČR prošel v posledních několika letech výraznou restrukturalizací a v současné době je možné jeho stav označit za stabilizovaný. Bankovní sektor vykazuje dobré hospodářské výsledky a dostatečnou kapitálovou vybavenost k pokrytí podstupovaných rizik. Po několika letech nedošlo v roce 2004 k odnětí bankovní licence, v žádné bance nebyla zavedena ani neprobíhala nucená správa a rovněž tak nedošlo k použití žádného jiného „silného“ regulačního nástroje pro usměrnění neobežřetného podnikání některé z bank působících na domácím trhu.

Převážná část sektoru je ovládána zahraničními bankami. Procesy a standardy aplikované v těchto mateřských zahraničních bankách jsou využívány při zdokonalování řídicích a kontrolních systémů jejich tuzemských dceřiných bank.

Vstup ČR do EU neměl na tuzemské banky žádný bezprostřední dopad, neboť jejich integrace do evropského finančního systému probíhala postupně již v minulých letech, zejména po dokončení privatizace velkých bank. Většina pravidel upravujících bankovní podnikání byla uvedena do souladu s pravidly EU také již v předchozích letech.

Pro výkon bankovního dohledu znamenalo přistoupení ČR k EU omezení kompetencí při dohledu poboček zahraničních bank podnikajících v ČR, které jsou nyní ČNB dohlíženy jen v omezeném rozsahu. Hlavní zodpovědnost za jejich dohled nyní nese regulátor ze země jejich původu. Přistoupením ČR k EU se zintenzívnila činnost pracovníků ČNB v pracovních skupinách Evropské komise a Evropské centrální banky. Pozorovatelský status v těchto skupinách se změnil na status členské země se všemi právy a povinnostmi z toho vyplývajícími. Mezinárodní spolupráce se také prohloubila ve vztahu k partnerským orgánům dohledu, zejména v souvislosti s přípravou na zavedení nového konceptu kapitálové přiměřenosti.

V rámci ČR pokračovala spolupráce bankovního dohledu ČNB s ostatními regulátory tuzemského finančního trhu. Současně byly zahájeny přípravy na postupnou integraci těchto institucí. Jako předstupeň tohoto kroku došlo v ČNB v polovině roku 2004 ke sloučení činnosti regulace a dohledu do jedné sekce bankovní regulace a dohledu.

Česká národní banka usiluje o co největší otevřenost při informování o svých aktivitách. Věřím, že tato publikace k tomuto přispěje a že bude dobrým zdrojem informací pro každého čtenáře.

Michaela Erbenová
*členka bankovní rady
a vrchní ředitelka ČNB*

A. BANKOVNÍ DOHLED V ROCE 2004

Činnost bankovního dohledu České národní banky (dále ČNB) se rozvíjela v roce 2004 na základě schválené Střednědobé koncepce bankovního dohledu ČNB na období 2002 - 2004 rozpracováním střednědobé koncepce centrální banky. Základním koncepčním záměrem v oblasti bankovního dohledu je vytvoření komplexního regulatorního rámce pro banky a konsolidační celky, který musí splňovat principy regulace platné v Evropské unii (dále EU), resp. ve vyspělých zemích a zabezpečovat obezřetné podnikání a současně umožňovat zdravou soutěž. Při výkonu bankovního dohledu je cílem posilování kvality dohledu na místě i na dálku. Významným prvkem se stává stále těsnější spolupráce se zahraničními regulátory zejména s ohledem na uplatňování principu jednotné licence po vstupu ČR do EU a dalšími regulátory finančního trhu v tuzemsku.

Hlavní úkoly bankovního dohledu v roce 2004

Pro zlepšení výkonu bankovního dohledu byly pro rok 2004 stanoveny priority vyplývající z rozpracovaných základních principů bankovního dohledu vydaných Basilejským výborem pro bankovní dohled a doporučení mise FSAP (Financial Sector Assessment Program)¹ a ze změn v bankovním sektoru v důsledku vstupu země do EU. Jednalo se zejména o následující oblasti:

- koncentraci bankovního dohledu na klíčová rizika,
- prohlubování dohledu na konsolidované bázi,
- posilování intenzity kontrol na místě, zaměřením na rizika vyplývající z nových bankovních produktů,
- prohlubování znalostí pracovníků dohledu, umožňující dohlížet rizikový profil banky, resp. konsolidačního celku,
- posílení transparentnosti výkonu dohledu jak pro banky, tak i veřejnost,
- zajištění rychlé a efektivní reakce bankovního dohledu na zjištěné nedostatky,
- prohloubení spolupráce s tuzemskými regulátory, odstraňování některých duplicit ve vztahu k bankám,
- doplnění regulatorního rámce o opatření stanovující požadavky na řízení bankovních rizik,
- stanovení regulatorních požadavků na postupy bank při budování zábran proti praní špinavých peněz a financování terorismu,
- dokončení implementace pravidel v souvislosti se vstupem ČR do EU, zapojení do činnosti orgánů a institucí Evropské centrální banky,
- posilování spolupráce se zahraničními regulátory.

V průběhu roku 2004 byly základní principy bankovního dohledu naplňovány. S cílem zkvalitnění regulace a budování efektivního bankovního dohledu byly vymezeny odpovědnosti v rámci nové organizační struktury bankovní regulace a dohledu v ČNB. Byly přijaty zákony a další regulatorní pravidla poskytující minimální rámec obezřetnostních standardů. Rozšiřuje se rozsah veřejně dostupných informací o finanční síle a výsledcích bankovního sektoru. Zákonem je stanovena nezávislost bankovního dohledu a jeho zajištění zdroji. Autorita bankovního dohledu je založena na profesionalitě a důvěryhodnosti jeho pracovníků. Na základě trojstranné dohody dochází k výměně informací mezi orgány dohledu finančního trhu v ČR. Spolupráce mezi regulátory tuzemského bankovního sektoru a zahraničními regulátory se prohlubuje. Podrobná zpráva o plnění principů bankovního dohledu, včetně doplňujících aktuálních informací o zdraví a síle bankovního sektoru, je zveřejňována na webových stránkách České národní banky (<http://www.cnb.cz>).

¹ Program vyhodnocení finančního sektoru provedly společně Mezinárodní měnový fond a Světové banka. Základem je identifikace silných a slabých stránek finančního sektoru a jeho systémových problémů a dále oblastí, které musí být zlepšeny, aby se finanční sektor dále rozvíjel a byl stabilní. Integrální součástí FSAP je vyhodnocení dodržování relevantních mezinárodních standardů finančního sektoru. Vyhodnocení pro Českou republiku bylo uskutečněno v roce 2000, jeho aktualizace pak v roce 2004.

1. LEGISLATIVNÍ ZMĚNY V OBLASTI BANKOVNÍHO SEKTORU V ROCE 2004

Harmonizace právních předpisů týkajících se činnosti bank s právem Evropských společenství byla hlavním východiskem pro legislativní a regulatorní změny v roce 2004. Došlo celkem k pěti změnám zákonů dotýkajících se bankovního sektoru. Ke dni vstupu ČR do Evropské unie 1. 5. 2004 nabyla plné účinnosti novela zákona o bankách č. 126/2002 Sb., dále nový zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, zákon č. 190/2004 Sb., o dluhopisech a zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování. Dále vstoupila v účinnost ke dni 1. 9. 2004 rozsáhlá harmonizační novela (č. 284/2004 Sb.) zákona č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. Česká národní banka se na přípravě těchto zákonů významně podílela.

Ke dni přistoupení České republiky k Evropské unii (1. května 2004) nabyla plné účinnosti poslední rozsáhlá, tzv. harmonizační, novela zákona o bankách č. 126/2002 Sb. Právně závaznými se k tomuto datu stala její ustanovení upravující princip jednotné bankovní licence (podrobněji viz Kap. 4 - Princip jednotné bankovní licence), povinnosti a práva (zejména informační a konzultační) České národní banky vůči orgánům dohledu z ostatních členských zemí a Evropské komisi při výkonu bankovního dohledu na sólo i konsolidovaném základě, ale například též ustanovení na ochranu spotřebitele ukládající bankám povinnost zavést účinný postup pro vyřizování stížností klientů a o tomto postupu informovat ve svých provozních prostorách.

V roce 2004 byl zákon o bankách novelizován dalšími dvěma zákony. První novela, související s přijetím nového zákona o podnikání na kapitálovém trhu, zákona o dluhopisech a zákona o kolektivním investování, přizpůsobila znění některých ustanovení zákona o bankách těmto novým zákonům a doladila určitá interpretačně nejasná ustanovení harmonizační novely. Na jejím základě přestalo být vydávání hypotečních zástavních listů činností licencovanou ČNB a regulace této činnosti byla ze zákona o bankách zcela vypuštěna (nadále bude jen v zákoně o dluhopisech a prováděcím opatření). Definice finanční instituce byla v souladu s právem ES upravena tak, že může zahrnovat i fyzické osoby. Znění zákona bylo dále uzpůsobeno obchodněprávní výkladové praxí, podle které mohou být rozhodující vliv nebo významný vliv (kontrola, resp. kvalifikovaná účast) vykonávány nejen vůči právnické osobě, ale i vůči podniku fyzické osoby. Fyzická osoba, která se v důsledku změny definice finanční instituce stala předmětem dohledu na konsolidovaném základě jakožto finanční holdingová společnost, má povinnost začít plnit požadavky vyplývající z pravidel konsolidovaného dohledu nejpozději do konce roku 2006. S cílem zvýšit tržní disciplínu byla bankám uložena povinnost zveřejnit do čtyř měsíců od konce účetního období výroční zprávu, včetně účetní závěrky ověřené auditorem, a v této lhůtě ji předat též ČNB.

Druhá novelizace zákona o bankách byla provedena v souvislosti s rozsáhlou harmonizační novelou zákona o ochraně osobních údajů. Banky jsou na jejím základě výslovně povinny pro účely bankovních obchodů zjišťovat a zpracovávat relevantní osobní údaje, s výjimkou citlivých údajů o fyzických osobách, potřebné k tomu, aby bylo možné bankovní obchod uskutečnit bez nepřiměřených právních a věcných rizik pro banku.

Ode dne vstupu do Evropské unie nabyly účinnosti tři nové zákony dotýkající se činnosti bank v oblasti kapitálového trhu. Jedná se o zákon o podnikání na kapitálovém trhu, zákon o dluhopisech a zákon o kolektivním investování.

Zákon o podnikání na kapitálovém trhu nahradil veřejnoprávní (regulatorní) část zákona o cenných papírech. Z pohledu bank došlo k určitému snížení regulatorní zátěže v tom smyslu, že v některých oblastech, ve kterých byly doposud banky,

Zákon o bankách

Nové zákony regulující bankovní činnost

Zákon o podnikání na kapitálovém trhu

kteřé zároveň působí jako obchodníci s cennými papíry, regulovány, resp. dohlíženy dvakrát (předpisy v gesci ČNB a předpisy v gesci Komise pro cenné papíry /dále KCP/), se na ně tento zákon nevztahuje a řídí se pouze bankovní regulací (zákon o bankách, opatření a vyhlášky ČNB). I nadále je ale bankám povolováno poskytování investičních služeb ve vztahu k určitým investičním nástrojům KCP, jejímž dozoru při této činnosti podléhají. Na banky se rovněž vztahuje povinnost obchodníků s cennými papíry přispívat do Garančního fondu, který ze zákona zajišťuje náhrady za pojištěný zákaznický majetek v případě platební neschopnosti obchodníka (banky). Tento zákon a doprovodný změnový zákon k němu zároveň poprvé zajistily nedotknutelnost tzv. závěrečného vyrovnání (*close-out netting*) v českém právu.

Zákon o dluhopisech

Nový zákon o dluhopisech přinesl nejpodstatnější změnu z pohledu bank a bankovního dohledu v úpravě hypotečních zástavních listů (dále HZL), jakožto dluhopisů, jejichž jmenovitá hodnota a poměrný výnos jsou kryty pohledávkami z hypotečních úvěrů nebo jejich částí (řádné krytí) a popřípadě též bezpečným náhradním způsobem podle tohoto zákona (náhradní krytí). HZL mohou nadále vydávat pouze tuzemské banky (nikoliv tedy pobočky zahraničních bank nebo cizozemští emitenti). Hypoteční úvěr však již nově není vymezen svojí účelovostí (do 30. 4. 2004 musel sloužit k výstavbě, pořízení nebo zhodnocení nemovitosti), ale pouze právním způsobem zajištění jeho splacení - zástavním právem k nemovitosti (i rozestavěné). Nemovitost sloužící jako zástava zajišťující hypoteční úvěr, sloužící jako řádné krytí HZL se může nově nacházet na území jakéhokoliv členského státu EU nebo Evropského hospodářského prostoru. Zákon stanoví rámcová pravidla pro oceňování hodnoty zastavených nemovitostí. Vydání prováděcího předpisu k náležitostem evidence krytí HZL a dozor nad dodržováním pravidel týkajících se odpovídajícího krytí HZL bylo zákonem nově svěřeno ČNB (podrobněji viz dále).

Zákon o kolektivním investování

Zákon o kolektivním investování nahradil dosavadní zákon o investičních společnostech a investičních fondech. Pro banky je z regulatorního hlediska zřejmě nejpodstatnější část týkající se pravidel činnosti depozitáře jednotky kolektivního investování poskytované na základě depozitářské smlouvy. Činnost depozitáře je významným kontrolním prvkem v regulaci kolektivního investování a depozitáři mají zákonem uloženu i řadu informačních povinností vůči KCP. Činnost depozitáře musí být bance nebo pobočce zahraniční banky povolena v bankovní licenci, další povolení ze strany KCP zákon nevyžaduje. ČNB po dohodě s KCP a konzultaci s některými zahraničními orgány dohledu dospěla k závěru, že činnost depozitáře není jako jediná z bankovních činností vymezených zákonem o bankách kryta jednotnou evropskou bankovní licencí (nejde o vzájemně uznávanou činnost ve smyslu evropského práva).

Zákon o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti

Dne 1. září 2004 vstoupila v účinnost rozsáhlá harmonizační novela zákona č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a o změně a doplnění souvisejících zákonů. Tato novela mimo další rozšíření a upřesnění povinností finančních institucí a dalších povinných osob při předcházení praní špinavých peněz přinesla např. doplnění definice podezřelého obchodu o financování terorismu a teroristických organizací nebo významné kvalitativní změny v rozsahu povinnosti identifikace účastníka obchodu (tj. byla povinným osobám, včetně bank, zdůrazněna zásada „poznej svého klienta“). Zároveň byla rozšířena pravomoc ČNB kontrolovat v bankách dodržování veškerých požadavků plynoucích z tohoto zákona (vedle obecně kompetentního Ministerstva financí ČR /dále MF/).

Změny regulatorního rámce podnikání bank

Centrální banka se v roce 2004 věnovala též vydávání nových a novelizaci stávajících opatření a vyhlášek ČNB upravujících a měnících regulatorní rámec podnikání bank. Tato opatření se týkají posílení vnitřních řídicích a kontrolních systémů bank, odpovídají na vývoj účetnictví a převedení regulace a dohledu krytí hypotečních zástavních listů z KCP na ČNB.

Hlavním cílem opatření č. 2 ze dne 3. února 2004 bylo sloučení čtyř dosavadních kvalitativních opatření k vnitřnímu řídicímu a kontrolnímu systému, o řízení tržních rizik, o řízení úvěrových rizik a o standardech řízení likvidity, která byla původně vydána samostatně, do jednoho celku. Všechna výše zmiňovaná opatření totiž kladla požadavky na jednotlivé části vnitřního řídicího a kontrolního systému banky. Záměrem bylo sloučit stávající opatření tak, aby jednotlivé požadavky zajišťující účinnost vnitřního kontrolního a řídicího systému a řízení rizik tvořily logický celek a aby byl ve vzájemné provázanosti zřejmý význam a dopad jednotlivých požadavků.

Zároveň byly do tohoto sloučeného opatření nově zapracovány požadavky na ty prvky vnitřního řídicího a kontrolního systému, které dosud nebyly regulatorně ošetřeny. Jedná se o požadavky na operační riziko, na informační systémy a na interní audit.

Novela opatření č. 6 ze dne 15. září 2004 je reakcí na vývoj v účetnictví a na povinné použití mezinárodních účetních standardů (IFRS) bankami, které jsou emitenty registrovaných cenných papírů. Banky pro stanovení výše opravných položek pro účely plnění obezřetnostních pravidel použijí stejnou metodu jako pro vedení účetnictví a sestavení účetní závěrky, čímž se zabraňuje vzniku paralelních evidencí a rozdílů. Banky, které postupují podle IFRS, při stanovení opravných položek vycházejí z odhadu očekávaných peněžních toků z pohledávky, popř. zajištění. Ostatní banky, pokud budou dostatečně připraveny, mohou metodu podle IFRS také použít. Pokud ji nepoužijí, opravné položky stanovují tak jako dosud pomocí koeficientu z nezajištěné hodnoty pohledávky. Na vyžádání by banka měla prokázat spolehlivost odhadu očekávaných peněžních toků a zdůvodnit případný rozdíl proti výpočtu opravných položek metodou koeficientů. Rozdíl, který nebude banka schopna zdůvodnit, odečte od kapitálu.

Novela opatření také doplňuje další formu portfoliového přístupu. Ty posuzované pohledávky, u nichž banka jednotlivě neidentifikuje snížení rozvahové hodnoty, zařadí do portfolia pohledávek s obdobnými charakteristikami vzhledem k úvěrovému riziku a zjišťuje, zda nedošlo ke snížení rozvahové hodnoty tohoto portfolia. Jako možný příklad lze uvést standardní pohledávky za dlužníky z určitého sektoru. Např. žádná pohledávka nevykazuje znaky znehodnocení, ale sektor jako takový se nachází v nepříznivé situaci. Má-li ale banka k dispozici informaci, že pohledávka zařazená do portfolia vykazuje znaky sledované nebo ohrožené pohledávky, vyjme pohledávku z tohoto portfolia a zařadí ji do sledovaných nebo ohrožených pohledávek. Obdobně jako v minulosti i v roce 2005 banka může použít portfoliový přístup u jednotlivě nevýznamných pohledávek. Novela opatření však nově stanovuje, že banka, jakmile má dostatek informací o znehodnocení jednotlivé pohledávky, vyřadí ji z portfolia a nadále se s ní zabývá individuálně. Pro účely využití statistického modelu se však tato vyřazená pohledávka zohledňuje, stejně tak se bere v úvahu i při monitorování skutečné ztráty spojené s portfoliem.

Česká národní banka byla novým zákonem č. 190/2004 Sb., o dluhopisech, zmocněna ke kontrole dodržování specifických povinností bank - emitentů hypotečních zástavních listů, které pro ně vyplývají ze zákona o dluhopisech. Jde zejména o povinnost krýt závazky z HZL v oběhu vybranými aktivy, především pak pohledávkami z hypotečních úvěrů, vést samostatnou evidenci krytí závazků z emitovaných HZL v oběhu a plnit informační povinnost. V této souvislosti byla ČNB zákonem o dluhopisech zmocněna vydat opatření, kterým by stanovila obsah a způsob vedení evidence krytí HZL.

Na základě tohoto zmocnění vydala ČNB dne 11. června 2004 opatření č. 5, kterým se stanoví obsah, způsob vedení a náležitosti evidence krytí hypotečních zástavních listů. Evidence krytí je tvořena registrem krytí a knihou krytí.

Opatření k vnitřnímu řídicímu a kontrolnímu systému

Novela opatření, kterým se stanoví pravidla pro posuzování pohledávek z finančních činností, tvorbu opravných položek a rezerv a pravidla pro nabývání některých druhů aktiv

Obsah, způsob vedení a náležitosti evidence krytí hypotečních zástavních listů

Registr krytí je seznam aktiv, zejména pohledávek z hypotečních úvěrů, dluhopisů, nebo vkladů, včetně nezbytných informací o těchto aktivech, které slouží ke krytí závazků z emitovaných HZL v oběhu. V knize krytí emitent uvádí úplnou evidenci závazků ze všech jím vydaných emisí hypotečních zástavních listů v oběhu a ocenění aktiv uvedených v registru krytí. Emitent navíc vede evidenci tak, aby byl schopen bez zbytečného odkladu předložit ČNB na její žádost doklady prokazující oprávněnost zařazení každé položky aktiv do evidence krytí. Pro předcházení střetu zájmů a v souladu s mezinárodní praxí musí být správa evidence prováděna nezávisle na obchodních útvarech, které jsou odpovědné za poskytování hypotečních úvěrů nebo emise HZL. Emitenti jsou povinni plnit požadavky tohoto opatření od 31. března 2005.

Uveřejňování informací bankami

Drobná technická novela účinná od 1. ledna 2005 byla provedena též v opatření ČNB č. 9 ze dne 22. prosince 2004, kterým se stanoví minimální požadavky na uveřejňování informací bankami.

Úřední sdělení

V roce 2004 bylo vydáno celkem devět úředních sdělení k zákonům, vyhláškám a opatřením v působnosti bankovního dohledu České národní banky. Úřední sdělení mají informativní nebo interpretační charakter a týkala se:

- výpisu z emise akcií banky,
- finančního makléřství,
- jednotné bankovní licence,
- zacházení s pohledávkami za Evropskou investiční bankou pro účely obezřetnostních pravidel,
- požadavků na dohody o uzavíracím započtení (závěrečném vyrovnání zisků a ztrát) při výpočtu úvěrového rizika,
- akciových indexů při výpočtu akciového rizika,
- výpočtu kapitálové přiměřenosti a angažovanosti u investic do sekuritizovaných cenných papírů typu „asset-backed securities“,
- pojmu „informační systém banky“ v opatření České národní banky č. 1 ze dne 8. září 2003 k vnitřnímu řídicímu a kontrolnímu systému banky pro oblast předcházení legalizace výnosů z trestné činnosti,
- zrušení některých úředních sdělení České národní banky v oblasti obezřetného podnikání bank.

Úplný přehled platných opatření, vyhlášek a úředních sdělení ČNB pro oblast obezřetného podnikání bank je zveřejněn a aktualizován na webové stránce České národní banky (http://www.cnb.cz/leg_bd.php).

2. VÝKON BANKOVNÍHO DOHLEDU

Česká národní banka je regulátorem a orgánem dohledu bankovního sektoru.² Vstup České republiky do Evropské unie dne 1. května 2004 přinesl v tuzemsku některé zásadní změny jak na straně regulace, tak výkonu bankovního dohledu. Změny regulace se týkají oblasti legislativy, na území ČR počínaje 1. květnem 2004 začala platit jednotná licence. Nově byly vymezeny kompetence domovského a hostitelského orgánu dohledu („home/host supervisor“). Kompetence bankovního dohledu v gesci ČNB jsou od tohoto dne částečně omezeny. Změna nastává u poboček zahraničních bank ze zemí EU, nad nimiž Česká národní banka vykonává dohled primárně v oblasti likvidity a dále sleduje dodržování povinností, které ukládá zákon o bankách (viz Kap. 4 - Princip jednotné bankovní licence; http://www.cnb.cz/leg_bd_reg_jednotna_licence.php). Důraz je kladen na prohlubování spolupráce a zintenzivnění komunikace s partnerskými orgány dohledu zemí Evropské unie (dále EU) v důsledku vysokého podílu zahraničních vlastníků v tuzemských bankách a jejich převážné orientace na země EU. Součástí dohledu se stává monitorování notifikací zahraničních bankovních subjektů nabízejících bankovní produkty a služby na tuzemském trhu v rámci jednotné licence.

Bankovní dohled je v České republice uskutečňován i nadále formou dohledu na dálku a dohledu na místě. Dohled na dálku je založen na průběžném monitorování činnosti bank a na pravidelném provádění finančních analýz. V souladu se zákonem o bankách má ČNB v této oblasti kompetence vykonávat licenční a povolovací činnosti. Nově eviduje subjekty působící v rámci jednotné licence, včetně rozsahu jejich činnosti. Dohled na místě uskutečňovaný formou kontrol přímo v bankách se stává základním prostředkem pro posouzení zejména kvalitativních aspektů činnosti bank, včetně jejich řídicích a kontrolních mechanismů.

Kompetencím bankovního dohledu odpovídá nová organizační struktura bankovního dohledu. Do nového uspořádání se již promítly změny bankovního dohledu po vstupu do EU a zejména probíhající změny regulace a dohledu celého finančního trhu. Od poloviny roku 2004 již zastřešuje činnosti regulace a dohledu namísto dvou pouze jedna sekce bankovní regulace a dohledu naplňující hlavní úkoly schválené střednědobé koncepce. Tato sekce je od února roku 2005 tvořena celkem pěti odbory. Legislativní a metodická činnost je náplní odboru regulace. Výkon dohledu na dálku (monitoring, analýzy bank i bankovního sektoru, vztahy s bankami, notifikace) provádí pouze jeden odbor, v jehož rámci je činnost zaměřena na celý bankovní sektor a profilové skupiny bank (velké banky a banky se zvláštním určením, dále střední a malé banky a stavební spořitelny; pobočky zahraničních bank jsou monitorovány a dohlíženy z hlediska dodržování pravidel likvidity). Do odboru licenčního a povolovacího byla soustředěna problematika správních řízení v licenční i sankční oblasti, rovněž agenda bank po odnětí licence. Odbor dohledu na místě se specializuje na kontrolu jednotlivých rizikových oblastí. Pokrývá oblast kontroly kreditních rizik a vnitřního řídicího a kontrolního systému (včetně problematiky prevence bank proti legalizaci výnosů z trestné činnosti), dále zajišťuje kontrolu tržních a operačních rizik včetně rizik informačních systémů bank. Pátý odbor zajišťuje podporu všem výkonným útvarům, v jeho kompetenci je rovněž správa a další rozvoj úvěrového registru.

² V roce 2004 působily celkem čtyři regulátoři finančního sektoru. Kromě ČNB jako regulátora bankovního sektoru se jedná o Komisi pro cenné papíry, která reguluje a vykonává dohled nad investičními společnostmi, investičními fondy a obchodníky s CP. Pojišťovny a penzijní fondy jsou dohlíženy Ministerstvem financí ČR. Samostatně působí Úřad pro dohled nad družstevními záložnami jako orgán dohledu kampaňek. Do konce roku 2005, kdy se předpokládá sloučení institucí dohledu, zůstane jako orgán regulace a dohledu pro banky a kampaňky pouze Česká národní banka a po transformaci KCP nový orgán dohledu nad kapitálovým trhem, pojišťovnami a penzijními fondy. (Podrobně viz Kap. 8 - Spolupráce s ostatními regulátory finančního trhu v ČR.)

2.1 DOHLED NA DÁLKU

Základní činnosti dohledu na dálku

Výkon dohledu na dálku spočívá především v pravidelném monitoringu činnosti jednotlivých bank a celého sektoru, kontrole dodržování obezřetnostních pravidel a limitů a ukládání nápravných opatření v případě zjištění nedostatků. Je založen na průběžném vyhodnocování všech dostupných informací o činnosti bank pocházejících z různých zdrojů. Jedná se zejména o bankami pravidelně zasílané výkazy a hlášení na individuálním i konsolidovaném základě, účetní závěrky a výroční zprávy bank, auditorské zprávy, výsledky kontrol na místě či informačních návštěv a další zdroje, včetně veřejně dostupných zpráv. K získání dodatečných informací o aktivitách a hospodaření bank se v průběhu roku 2004 konala řada jednání se zástupci bank.

Základním analytickým nástrojem, který je v rámci dohledu na dálku využíván, je provádění pravidelných komplexních analýz vyhodnocujících finanční situaci jednotlivých bank při zohlednění podstupovaných rizik. Pro včasné zachycení případných negativních tendencí jsou pravidelně vyhodnocovány také měsíční signální informace o vývoji jednotlivých bank pro vedení bankovního dohledu s návrhy na další postup a opatření bankovního dohledu u bank s negativním vývojem. Rovněž je analyzován vývoj bankovního sektoru jako celku, včetně pravidelného zveřejňování souhrnných informací o sektoru pro odbornou veřejnost na webových stránkách ČNB (http://www.cnb.cz/bd_bsindex.php).

Dohled na dálku využívá při své činnosti automatizovaný systém Informačního centra bankovního dohledu, který soustřeďuje údaje ze všech výkazů a hlášení pro bankovní dohled a poskytuje jednotné standardní výstupní sestavy. Tato informační podpora umožňuje rychlý přehled o vývoji základních ukazatelů charakterizujících finanční situaci banky a dodržování pravidel obezřetného podnikání.

Kromě pravidelného vyhodnocování finanční situace bank se v rámci výkonu dohledu na dálku dále posuzuje odborná způsobilost a důvěryhodnost osob navrhovaných na funkce vedoucích zaměstnanců bank, schvalují externí auditoři bank, seznamy akcionářů před valnou hromadou, započítávání podřízeného dluhu do kapitálu banky apod. V této souvislosti bylo v roce 2004 vydáno celkem 117 rozhodnutí.

Zprávy auditorů jako zdroj informací

V roce 2004 byly již druhým rokem vyhodnocovány zprávy auditorů o ověření řídicího a kontrolního systému banky včetně systému řízení rizik. Tyto auditorské zprávy jsou významným zdrojem informací o řídicích a kontrolních systémech a systémech řízení rizik v jednotlivých bankách v obdobích, kdy v nich neprobíhá kontrola na místě, která by danou oblast pokrývala. V roce 2004 obdržel bankovní dohled zprávy auditorů o ověření celkem 22 oblastí řídicího a kontrolního systému u 14 bank, které vyhodnocovaly stav v těchto bankách k 31. 12. 2003. Nejčastější oblastí ověřovanou auditory bylo, stejně jako v předchozím roce, ověření systému řízení kreditního rizika. S jednotlivými bankami a auditorskými společnostmi byla následně provedena trojstranná jednání k vyhodnocení výsledků těchto ověření. Návazně byly obdobným způsobem zadány požadavky České národní banky na ověření pro rok 2004, která se týkají sedmi bank. Jejich výsledky budou vyhodnocovány v průběhu roku 2005.

Opatření k nápravě

Na základě zjištění dohledu na dálku a s využitím výsledků kontrol na místě bylo bankám uloženo celkem 13 opatření k nápravě. Tato opatření spočívala v požadavku na odstranění nedostatků zjištěných v činnosti bank se stanovenými termíny k jejich nápravě. Postup bank při odstraňování nedostatků je vždy následně monitorován. Bankovní dohled v roce 2004 nevedl žádné sankční řízení směřující k odnětí licence či pokutě za porušení zákona o bankách. K nápravě případně zjištěných nedostatků v bankách v průběhu kontrol na místě či dohledu na dálku bylo

využíváno alternativních a stejně tak účinných nástrojů, které má bankovní dohled v rámci zákona k dispozici a které vedly k požadovaným korekcím ve smyslu dodržování pravidel obezřetného podnikání bank.

V roce 2004 pokračovala spolupráce mezi ČNB, MF a KCP na základě trojstranné dohody novelizované v únoru 2003. K jednotlivým konsolidačním celkům, které zahrnují subjekty dohlížené různými regulatorními institucemi, byly na základě této dohody již v roce 2003 vytvořeny pracovní skupiny, složené ze zástupců ČNB, KCP a MF. V roce 2004 se uskutečnilo druhé kolo schůzek těchto pracovních skupin, na nichž si jejich členové vyměnili potřebné informace o jednotlivých subjektech konsolidačních celků, jejich aktivitách a činnosti regulatorních orgánů ve vztahu k těmto subjektům. V případě potřeby si členové jednotlivých pracovních skupin vyměňují aktuální informace v průběhu celého roku.

Na základě uzavřených dohod o vzájemné spolupráci pokračovala v roce 2004 užší výměna informací rovněž s regulatorními institucemi z ostatních zemí, které provádějí dohled nad mateřskými bankami majícími své dceřiné banky na území České republiky. V roce 2004 byly nově uzavřeny dohody s nizozemskou a italskou centrální bankou. Celkem má ČNB doposud uzavřeno osm bilaterálních smluv o vzájemné spolupráci. Kromě výměny informací o finanční situaci bank společného zájmu se jednání se zahraničními regulátory v roce 2004 více zaměřila na praktické otázky spojené s koordinací činností při zavádění nové kapitálové koncepce.

Rok 2004, který byl rokem vstupu České republiky do Evropské unie, se vyznačoval v oblasti správních řízení při povolovací a licenční činnosti poměrně značnou aktivitou.

V první polovině roku 2004 bylo dokončeno přelicencování bank, které bylo zahájeno v návaznosti na zharmonizování zákona o bankách s evropskou bankovní směrnici v závěru roku 2002. Bankovní licence dle přechodných ustanovení harmonizační novely zákona o bankách č. 126/2002 Sb. byla vydána zbývajícím 15 bankám (poslední dne 25. 5. 2004).

Vstupem do EU 1. května 2004 přešlo i devět poboček zahraničních bank, které na bankovním trhu ČR již dlouhodobě operovaly, automaticky do režimu jednotné bankovní licence. V praxi to znamená, že pobočky bank ze zemí EU podléhají v převážné většině svých aktivit od tohoto data bankovnímu dohledu země sídla zahraniční banky. V průběhu roku 2004 vznikla v tomto režimu ještě jedna další pobočka zahraniční banky, a to z Rakouska, která zahájila svou činnost až počátkem roku 2005.

V roce 2004 bylo vydáno 35 správních rozhodnutí, týkajících se vedle již zmiňovaného vydávání bankovní licence (přelicencování dle zákona, bez žádosti, tj. z iniciativy ČNB) převážně žádostí bank o změny licence (jejím rozšířením) - v osmi případech; souhlasů s nabytím kvalifikované účasti na bance (změny akcionářské struktury bank) - ve čtyřech případech; povolení k fúzi - ve dvou případech; záměru zřídit pobočku v členské zemi EU - jeden případ; prodeje části podniku - jeden případ.

V roce 2004 byla českému bankovnímu regulátorovi předložena jedna žádost o udělení licence, a to ze strany zakladatele se sídlem mimo Evropskou unii. Správní řízení v této věci bylo zastaveno.

Vstup ČR do Evropské unie otevřel tuzemský bankovní trh též dalším bankovním subjektům, které mohou využívat svobodu volného pohybu služeb.

V roce 2004 oznámilo celkem 63 zahraničních bank z členských zemí EU svůj záměr nabízet a v ČR poskytovat některé či všechny vzájemně uznávané bankovní činnosti

Konsolidovaný dohled a spolupráce s regulátory

Licenční a povolovací činnost

(celkem 14 bankovních aktivit dle bankovní směrnice). Bankovní dohled vykonává nad těmito institucemi regulátor dle země původu banky.

2.2 DOHLED NA MÍSTĚ

V souladu s praxí obvyklou v zemích Evropské unie a v souladu s celosvětovými trendy se dohled na místě v roce 2004 soustředil zejména na posouzení řídicích a kontrolních procesů v klíčových oblastech činnosti bank. Mezi ně patří řízení úvěrového rizika, řízení tržních rizik, předcházení legalizace výnosů z trestné činnosti, funkčnost a účinnost vnitřního řídicího a kontrolního systému a oblast informačních systémů a technologií.

V průběhu roku 2004 bylo provedeno celkem deset kontrol v deseti bankách. V pěti případech se jednalo o komplexní kontroly, které pokrývají pro danou banku všechny hlavní oblasti rizik. Současně byl proveden stejný počet tzv. dílčích kontrol zaměřených cíleně na jednu nebo několik vybraných oblastí činnosti bank.

Mezi klíčové indikátory zdraví bank patří informace o stavu úvěrových portfolií, kapitálové přiměřenosti, likviditě a některých dalších důležitých oblastech. Zdrojem těchto údajů jsou banky samotné a předávají je bankovnímu dohledu České národní banky v podobě pravidelných výkazů. Jejich věcná správnost je klíčovým předpokladem provádění účinného dohledu na dálku. Proto i v roce 2004 bylo standardní součástí kontrol na místě prověření způsobu, který banky používají při tvorbě těchto hlášení a výkazů. Hlavní pozornost je přitom věnována ověření postupů spojených s agregací primárních dat a zachováním jejich integrity a věcné správnosti při sestavování jednotlivých výkazů. Součástí kontroly systému přípravy hlášení a výkazů není posouzení správnosti primárních účetních dat, které je prováděno externími auditory v rámci ověřování účetních závěrek bank.

Kontroly řízení jednotlivých rizik

Z hlediska jednotlivých bankovních rizik se bankovní dohled v roce 2004 zaměřoval především na kontrolu řízení úvěrového rizika (vyplývajícího z úvěrových vztahů i z obchodování na finančních trzích), tržních rizik (úrokového, akciového, měnového a komoditního), rizika likvidity, rizika informačních systémů a technologií a rizik spojených s uzavíráním, zpracováním a vypořádáním obchodů na peněžních, kapitálových a devizových trzích. V rámci těchto oblastí byl hlavní důraz kladen na způsob, jakým banky identifikují, měří, resp. hodnotí, sledují a řídí jednotlivá podstupovaná rizika. Předmětem posuzování byly metody používané pro měření, hodnocení a sledování rizik, včetně ověření úplnosti, spolehlivosti a aktuálnosti souvisejících dat v informačních systémech banky. Bankovní dohled dále zjišťoval, zda jsou v bankách vytvořeny odpovídající předpoklady pro účinné a efektivní řízení podstupovaných rizik zejména z hlediska organizace, řízení a kontroly významných procesů, jednoznačného vymezení a přidělení pravomocí, oddělení neslučitelných funkcí, dostatečnosti předpisové základny a dalších požadavků. Výše popsané zaměření kontrol systémů řízení jednotlivých rizik vyplývá ze skutečnosti, že kvalita výše uvedených procesů významně ovlivňuje rizikový profil jednotlivých bank a bankovního sektoru jako celku. Kontroly systémů řízení těchto vybraných rizik poskytují bankovnímu dohledu nejen odpovídající ujištění o adekvátnosti jejich řízení a dostatečnosti kapitálu v době kontroly, ale s přiměřenou jistotou umožňují rovněž predikci pravděpodobného budoucího vývoje v oblasti řízení rizik a kapitálu jednotlivých bank.

Nejvýznamnějším rizikem podstupovaným bankami je nadále riziko úvěrové. V rámci ověřování systémů řízení úvěrového rizika je kontrolován vzorek úvěrových pohledávek za nebankovními klienty, který je vybírán z různých segmentů klientů vždy tak, aby poskytl podklady pro možnost úsudku o stavu a kvalitě úvěrového portfolia banky, o procesech spojených s poskytováním úvěrů a o systému řízení úvě-

rového rizika. Současně jsou posuzovány systémy hodnocení bonity klientů banky, identifikace a sledování ekonomicky spjatých skupin, správy a hodnocení kvality úvěrových obchodů, včetně systému tvorby opravných položek a systému hodnocení a oceňování zajištění. V průběhu roku 2004 proběhlo v pěti bankách pět kontrol zaměřených na prověření systému řízení úvěrového rizika souvisejícího s obchody banky s jejími klienty - nebankovními subjekty.

Kontroly v oblasti tržních rizik jsou kromě ověření standardních tržních rizik zpravidla rovněž doplněny o posouzení rizik plynoucích pro banku z titulu výkonu funkce depozitáře a zajišťování služeb custody. Cílem kontrol v těchto oblastech je především posouzení, zda banka jedná v souladu s platnou legislativou, obezřetnostními předpisy a obecně doporučenými postupy. V průběhu roku 2004 byly provedeny kontroly na místě zaměřené na oblast tržních rizik celkem v sedmi bankách.

Kontroly zaměřené na informační systémy a technologie provedené v roce 2004 se soustředily na způsob, jakým banky řídí a zajišťují rozvoj a provoz svých informačních systémů. Pozornost bankovního dohledu věnovaná této významné části operačních rizik souvisí s dynamickým rozvojem, využíváním a rostoucím vlivem informačních technologií na celkový rizikový profil bank. V roce 2004 byl přitom největší důraz kladen na posouzení účinnosti procesů spojených s identifikací, hodnocením a omezováním rizik. Kromě systému řízení bezpečnosti informací posuzovaného zejména z hlediska organizace, stanovení cílů, priorit, zásad či jednoznačného určení pravomocí a odpovědností, bylo prověřováno rovněž praktické promítnutí uvedených hledisek do konkrétních opatření přijatých bankami v oblasti fyzické, logické a personální bezpečnosti. Bezpečnostní aspekty byly dominantní i při hodnocení oblasti vývoje a provozu informačních systémů a technologií. V souvislosti s rostoucím významem komunikačních sítí byla v průběhu roku 2004 dále posílena pozornost věnovaná této oblasti. Standardní součástí kontrol je také řízení kontinuity a řízení rizik spojených s outsourcingem informačních systémů. V roce 2004 bylo provedeno pět kontrol zaměřených na oblast informačních systémů a technologií.

V souvislosti s implementací Basel II, přípravou příslušné směrnice EU a obecně rostoucím povědomím o významu operačního rizika byla v závěru roku 2004 zahájena příprava výkonu dohledu v této oblasti formou kontrol na místě. V průběhu roku 2005 se počítá s postupným zavedením kontrolní činnosti do praxe. Předmětem těchto kontrol bude zejména posouzení úrovně implementace požadavků na řízení operačního rizika uvedených v opatření ČNB č. 2/2004 k vnitřnímu řídicímu a kontrolnímu systému banky. Pro tyto účely již byla vypracována interní metodika kontrol v oblasti operačního rizika, která bude aktualizována na základě zkušeností z vlastní kontrolní činnosti.

V roce 2003 byl jedné z bank udělen souhlas s používáním vlastního modelu VaR (Value at Risk) k výpočtu kapitálových požadavků k tržnímu a specifickému riziku. Na proces posuzování správnosti implementace modelu, který udělení souhlasu předcházela, navázala v roce 2004 průběžná spolupráce s danou bankou v oblasti úprav a rozšiřování modelu.

V posledním čtvrtletí roku 2004 byly v rámci odboru dohledu na místě založeny dva týmy zaměřené na implementaci pokročilých metod pro stanovení kapitálových požadavků k úvěrovému riziku (IRB přístup) a operačnímu riziku (AMA přístup) dle připravovaného konceptu nové kapitálové přiměřenosti (tzv. Basel II). Činnost těchto týmů plynule navazuje na trilaterální projekt České bankovní asociace, Komory auditorů ČR a ČNB. Mezi hlavní úkoly týmů lze zařadit navázání užší spolupráce s bankami již při přípravě na používání pokročilých metod a upřesnění minimálních kvalitativních a kvantitativních požadavků pro oba přístupy, včetně jejich projednání s Českou bankovní asociací.

Průběžná spolupráce s bankami v oblasti vlastních modelů pro výpočet kapitálových požadavků k tržnímu a specifickému riziku

Příprava na implementaci Basel II z pohledu pokročilých metod pro stanovení kapitálových požadavků

**Ověření funkčnosti a účinnosti
vnitřního řídicího a kontrolního
systému**

Z důvodu aplikace pokročilých přístupů nejen na individuální, ale především i na konsolidované bázi je nezbytnou součástí činnosti týmů rovněž prohloubení spolupráce se zahraničními orgány bankovního dohledu. Cílem této spolupráce je projednání společného postupu při ověřování pokročilých přístupů, který by měl maximálně zefektivnit proces implementace těchto přístupů a budoucí schvalovací proces. V roce 2004 se uskutečnilo několik jednání zaměřených na tuto problematiku, další jednání jsou naplánována v prvním pololetí roku 2005.

Kontrola této oblasti je prováděna nejen v rámci kontroly systémů řízení jednotlivých rizik, kde je hodnocena zejména funkčnost a účinnost vnitřního řídicího a kontrolního systému příslušné oblasti činnosti banky, včetně celkového kontrolního prostředí, ale i jako samostatná oblast komplexní kontroly. Základními oblastmi, které jsou předmětem ověřování, jsou řízení a správa společnosti (ve smyslu Corporate Governance), zajištění funkce Compliance v bance a fungování interního auditu. V roce 2004 byly provedeny kontroly této oblasti v šesti bankách.

V oblasti Corporate Governance je kontrola zaměřena především na posouzení organizační struktury banky jako celku, fungování dozorčí rady a jejích poradních orgánů, představenstva, ostatních řídicích či poradních orgánů banky a vzájemné vazby mezi nimi. Součástí kontroly je rovněž ověření účinnosti a efektivnosti kontrolního prostředí, včetně nastavení a zabudování jednotlivých kontrolních mechanismů do každodenních činností banky.

V oblasti Compliance je kontrola zaměřena na ověření systému banky pro sledování vývoje legislativy a zapracování změn v legislativě do platné předpisové základny banky. Předmětem ověřování je také skutečnost, zda předpisy a postupy banky jsou úplné, srozumitelné, nejsou ve vzájemném rozporu a zda jsou ze strany zaměstnanců dodržovány. V této souvislosti je také hodnoceno, zda banka naplňuje požadavky platné legislativy a obecně doporučených postupů (best practice) a dále, zda a jakým způsobem je v bance zajištěno prosazování i tzv. měkkých norem, především obecných principů etického kodexu.

V oblasti fungování interního auditu se kontrola zaměřuje zejména na organizační, metodické a personální zajištění útvaru interního auditu. Je posuzována nezávislost postavení útvaru interního auditu a vazba na jednotlivé orgány společnosti. Předmětem kontroly je též způsob vyhodnocování rizik banky ze strany interního auditu, proces plánování činnosti interního auditu, vlastní zaměření činnosti interního auditu a kvalita výstupů z jednotlivých auditních akcí. Dále je posuzováno, zda v bance existuje funkční a účinný systém pro odstraňování nedostatků identifikovaných útvarem interního auditu a zda v této souvislosti vedení banky nápravným opatřením věnuje dostatečnou pozornost.

Česká národní banka se rovněž v roce 2004 účastnila pilotního projektu Světové banky v oblasti Corporate Governance bankovního sektoru v ČR. Doporučení Světové banky budou využita při činnosti bankovního dohledu.

**Předcházení legalizace výnosů
z trestné činnosti**

Předmětem kontroly je funkčnost a účinnost systému, který banka používá, s tím, že bankovní dohled se zaměřuje zejména na následující oblasti: strategie a vnitřní řídicí a kontrolní systém v této oblasti, soulad systému banky s požadavky speciálního zákona, dodržování příslušných ustanovení zákona, uplatňování odpovídající politiky „poznej svého klienta“ v praxi banky, schopnost banky zachytit a vyhodnotit podezřelý obchod, včetně oznámení finančnímu analytickému útvaru MF v zákonných lhůtách. V roce 2004 bylo v bankách provedeno šest kontrol zaměřených na tuto oblast.

V rámci výkonu dohledu v této oblasti Česká národní banka úzce spolupracuje s MF - Finančním analytickým útvarem.

3. NOVÁ BASILEJSKÁ KAPITÁLOVÁ DOHODA

Česká národní banka v roce 2004 pokračovala v činnostech souvisejících s přípravou a zavedením nové kapitálové koncepce - označované nejčastěji jako Basel II. První návrh nové koncepce v roce 1999 vypracoval Basilejský výbor pro bankovní dohled (Basel Committee on Banking Supervision, dále BCBS), jeho naposledy revidovanou verzi BCBS zveřejnil v červnu 2004 pod názvem „Mezinárodní konvergence měření kapitálu a kapitálových standardů“ (International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards).

Cílem nové kapitálové koncepce je zvýšení bezpečnosti a stability finančních systémů, posílení konkurenční rovnosti mezi bankami a odpovědnosti managementu banky. Koncepce obecně klade hlavní důraz na přesnější měření rizik a podporu zlepšování řízení rizik v bankách. Na základě citlivějšího měření mohou banky lépe a efektivněji využít kapitál k pokrytí rizik. Cílem je zavedení kapitálové regulace operačního rizika a přesnější zohlednění rizikovosti úvěrového portfolia v požadované výši kapitálu. Nová pravidla umožní bankám přiblížit interní systémy řízení a měření rizik regulatorním pravidlům.

Rozdíl mezi stávající koncepcí (Basel I) a novou (Basel II) spočívá však nejen ve větší komplexnosti a flexibilitě možností pro měření podstupovaných rizik, ale také v zahrnutí dalšího rizika, kterým je riziko operační. Zároveň došlo k rozšíření působnosti koncepce tak, aby plně pokrývala nejen riziko banky (na sólo bázi), ale i riziko celé bankovní skupiny. Koncepci by měly uplatňovat na konsolidované bázi mezinárodně aktivní banky. Aby však bylo možné zohlednit rozdílné podmínky v jednotlivých zemích, obsahuje Basel II v řadě oblastí možnost, aby příslušný, zpravidla národní orgán dozoru zvolil jednu ze dvou nebo více přípustných variant postupu (tzv. národní diskrece). Z obdobných důvodů jsou v některých ustanoveních přípustné i diskrece pro banky.

Nově navržený koncept je založen na třech základních pilířích. Použité metody měření rizik a stanovení kapitálového požadavku pro úvěrové, tržní a operační riziko jsou obsaženy v 1. pilíři. Metody měření tržního rizika zůstávají s výjimkou úrokového rizika bankovní knihy beze změny. V rámci 2. pilíře je hodnocena dostatečnost kapitálu banky jednak bankou, jednak orgánem dozoru. Základní princip spočívá v tom, že banka zavede odpovídající vnitřní procesy pro vyhodnocení adekvátnosti svého kapitálu vzhledem k podstupovanému riziku. Orgán dozoru posoudí tyto procesy a jejich výstupy a má (kromě jiných opatření k nápravě) právo stanovit kapitálový požadavek vyšší, než činí propočet banky, považuje-li kapitálový požadavek stanovený bankou za nedostatečný vzhledem k jejímu celkovému rizikovému profilu. Limit kapitálové přiměřenosti 8 % hodnoty rizikově vážených aktiv bude nadále považován za absolutní minimum. Ve 3. pilíři je upraveno posílení tržní disciplíny a dosahování transparentnosti trhu prostřednictvím výkaznictví a povinnosti komplexního zveřejňování relevantních informací bankami. Plný přechod na nová pravidla se předpokládá od roku 2007.

S ohledem na přistoupení České republiky k Evropské unii je a bude pro Českou republiku nadále určující koncepce Basel II v podobě vyplývající z její transformace do komunitárního práva. Podstata koncepce zde zůstává zachována, ale v některých dílčích aspektech se více či méně liší od výchozího dokumentu BCBS a zohledňuje specifika evropského trhu. V červenci 2004 byl vydán komplexní návrh promítnutí Basel II do změn relevantních evropských směrnic 2000/12/ES³ a 93/6/EHS⁴ (dále jen „směrnice“), které upravují činnosti a kapitálovou přiměřenost úvěrových institucí

Transformace Basel II do návrhů směrnice Evropských společenství

³ Directive 2000/12/EC of the European Parliament and of the Council of 20 March 2000 relating to the taking up and pursuit of the business of credit institutions.

⁴ Directive 93/6/EEC of 15 March 1993 on the capital adequacy of investment firms and credit institutions.

a obchodníků s cennými papíry. Vydání směrnic jednak navazovalo na předchozí zveřejnění poslední verze Basel II, jednak na předchozí konzultativní verze těchto směrnic. Základní charakter směrnic zůstal ve srovnání s předcházejícími konzultativními dokumenty nezměněn, ale došlo k řadě dílčích změn, které reflektovaly připomínky bankovní komunity a vývoj celkové úrovně poznání v některých oblastech. Jedním ze zásadních rozdílů směrnic oproti Basel II je však aplikace na všechny úvěrové instituce a investiční firmy, tj. budou se jimi řídit všechny banky, družstevní záložny, instituce elektronických peněz a obchodníci s cennými papíry, zatímco dokument BCBS se primárně vztahuje na mezinárodně aktivní banky. Schválení směrnic v Evropském parlamentu se předpokládá v roce 2005 a jejich účinnost od roku 2007.

Implementace konceptu v českém bankovním sektoru

V České republice pokračovala spolupráce ČNB na implementaci nové kapitálové koncepce jak s jednotlivými bankami, tak na úrovni společného trilaterálního projektu ČNB, České bankovní asociace a Komory auditorů ČR. Spolupráce byla navázána rovněž s KCP a MF. Společný projekt je zaměřen na efektivní implementaci nového konceptu v českých podmínkách, zajištění jednotného chápání pravidel a požadavků, které nová koncepce přináší, a na vzájemnou informovanost všech zainteresovaných subjektů o postupech při jejich implementaci. Slouží také ke zvýšení kvalifikace účastníků projektu v souvislosti s novými pravidly, diskuzím o dopadech nové koncepce a o přístupu ČNB v oblastech ponechaných k rozhodnutí národního orgánu dozoru. Realizace společného projektu byla zahájena již v září 2002. V roce 2004 se spolupráce dále zintenzívnila, vzniklo deset pracovních týmů zaměřených na různé aspekty spojené s implementací nového konceptu, jejichž činnosti se účastnili experti jednotlivých institucí.

Bankovní dohled ČNB se v roce 2004 připravoval na zásadní změnu v regulaci bankovního sektoru. Bylo započato rozpracování příslušných postupů a zejména byly zahájeny kroky k zapracování nové kapitálové koncepce do zákonných a podzákonných norem. Nové komplexnější principy spolu s individuálním přístupem k jednotlivým bankám budou také vyžadovat vyšší nároky na kvalifikaci pracovníků bankovního dohledu s větším důrazem na jejich týmovou spolupráci. Nezbytnou podmínkou bude dosažení transparentnosti zavádění celého procesu.

Postup prací a přístup České národní banky k implementaci nové kapitálové koncepce je zveřejněn a pravidelně aktualizován na webové stránce České národní banky (http://www.cnb.cz/bd_stanoviskacnb.php).

Mezinárodní spolupráce

Směrnice nově upravuje také vztahy domovského a hostitelského orgánu dozoru při provádění dozoru nad ovládanými bankami, jejichž ovládající banka nebo finanční holdingová osoba má sídlo v jiném členském státě ES. Ve srovnání se stávající legislativou je vyžadována mnohem užší spolupráce. Bankovní dohled ČNB proto realizoval osobní jednání s vybranými zahraničními orgány dozoru k problematice implementace nové koncepce a k problematice vztahů mezi domovským a hostitelským orgánem dozoru. ČNB bude v nových podmínkách ve většině případů v postavení hostitelského orgánu, proto podporuje jednotné chápání pravidel a vzájemnou koordinaci postupů.

Předpokladem dosažení stanovených cílů je aktivní spolupráce i na mezinárodní úrovni. ČNB se podílí na tvorbě Basel II prostřednictvím účasti svých zástupců v pracovní skupině Core Principles Liaison Group (CPLG) a Working Group on Capital při CPLG, což zaručuje dobrý přístup k aktuálním informacím a zároveň dává možnost vyjadřovat stanoviska k některým otázkám a alespoň v omezené míře ovlivnit tvorbu nových pravidel.

ČNB je zapojena i do činnosti příslušných výborů a pracovních skupin působících v rámci evropských struktur (podrobně viz Kap. 7 - Mezinárodní spolupráce).

4. PRINCIP JEDNOTNÉ BANKOVNÍ LICENCE

Dnem vstupu České republiky do Evropské unie (1. 5. 2004) nabyla účinnosti ustanovení zákona č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění zákona č. 126/2002 Sb., týkající se jednotné licence. Princip jednotné licence vychází ze svobody poskytování služeb a svobody usazování jakožto základních zásad, na nichž stojí Evropská unie. Spočívá v tom, že licence, která jejímu držiteli umožňuje provádět licencované činnosti na území státu, jehož orgán licenci vydal (tzv. domovský stát/orgán), zároveň umožňuje provádět tyto činnosti nebo alespoň většinu z nich i na území jiného členského státu Evropské unie bez nutnosti žádat o licenci příslušný orgán tohoto státu (tzv. hostitelský stát/orgán). Činnost osoby využívající výhod jednotné licence na území hostitelského státu potom podléhá dohledu orgánu domovského státu s výjimkou dohledu nad dodržováním úzce vymezených právních předpisů hostitelského státu. Princip jednotné licence přispívá jak k větší liberalizaci bankovního podnikání, tak ke zvýšení konkurenčního prostředí v celoevropském rozměru.

Osoby využívající výhod jednotné licence mohou podnikat na území jiného členského státu Evropské unie buď na základě založení pobočky (realizace práva usazení), nebo bez založení pobočky (svoboda poskytování služeb). Bez založení pobočky je ale možné poskytovat služby na území hostitelského státu jen tehdy, pokud tato služba nemá charakter trvalé (soustavné) hospodářské činnosti.

Jednotnou licenci mohou využívat podle zákona o bankách⁵ zahraniční banky a dále tzv. oprávněné finanční instituce a osoby oprávněné vydávat elektronické peněžní prostředky, pokud mají sídlo nebo místo podnikání v některém z členských států Evropské unie nebo také z členských států EFTA (*European Free Trade Association Convention*), které jsou součástí Evropského hospodářského prostoru - tj. Island, Lichtenštejnsko a Norsko. Z tuzemských subjektů potom mohou jednotné licence podle zákona o bankách využít pouze banky.

Skutečnost, že banky, případně další výše uvedené instituce, nemusí procházet licenčním řízením v hostitelském státě, však neznamená, že zřízení pobočky v tomto státě je úplně volné. Zřízení takové pobočky musí předcházet předložení tohoto záměru orgánu dohledu domovského státu (v případě tuzemských bank tedy České národní bance). Součástí informace je obchodní plán, zejména výčet činností, které bude poskytovatel služeb vykonávat v hostitelském státě, popis organizační struktury a personálního zabezpečení řízení pobočky. Domovský orgán dohledu posoudí záměr banky, a pokud nebude mít pochybnosti o její organizační struktuře a finanční situaci vzhledem k předpokládaným činnostem na území hostitelského státu, předá oznámení příslušnému orgánu dohledu hostitelského státu. Toto předání se musí uskutečnit do tří měsíců od jeho obdržení orgánem dohledu. ČNB v těchto případech postupuje ve správním řízení.

ČNB v roli hostitelského orgánu dohledu vezme oznámení zahraniční banky o záměru poskytovat služby na našem území prostřednictvím pobočky, které jí zašle domovský orgán dohledu této banky, na vědomí a sdělí jí přehled právních předpisů, které se na ni při výkonu bankovních činností na území České republiky budou vztahovat a jejichž dodržování bude ČNB dohlížet. Obecné zákony, kterými je samozřejmě povinna se pobočka při podnikání na našem území řídit, Česká národní banka nedohlíží. Výkon dohledu nad činností pobočky leží hlavně na orgánu dohledu domovského státu, nicméně porušení povinností při poskytování služeb v zahraničí řeší oba regulátoři v úzké spolupráci.

⁵ Je třeba upozornit, že jednotná licence se netýká pouze zmíněných subjektů a ČNB jako orgánu dohledu. Obdobný princip platí i v řadě jiných podnikatelských odvětví.

Jednodušší postup je aplikován v případě, že banka hodlá provozovat činnost na území hostitelského státu bez založení pobočky (tedy ojediněle). Tento záměr musí banka oznámit domovskému orgánu dohledu měsíc před prvním poskytnutím služby na území jiného členského státu Evropské unie. Domovský orgán dohledu toto oznámení do jednoho měsíce zašle orgánu dohledu hostitelského státu. V tomto případě nemá orgán dohledu možnost uvážení, tedy záměr bance nedovolit.

ČNB jako hostitelský orgán dohledu vykonává dohled v oblasti likvidity poboček zahraničních bank a dohled nad plněním povinností, které jim ukládá zákon o bankách, např. zavedení účinného systému vyřizování stížností klientů. Pobočky zahraničních bank, osoby oprávněné vydávat elektronické peněžní prostředky i oprávněné finanční instituce využívající výhod jednotné licence plní rovněž vykazovací povinnosti ve formě statistických údajů, které využívá jak ČNB, tak i Evropská centrální banka.

Na banky v režimu jednotné licence se nevztahují ustanovení zákona o bankách týkající se pojištění pohledávek z vkladů. Veškeré vklady, včetně vkladů přijatých pobočkou zahraniční banky využívající výhod jednotné licence, jsou pojištěny v rámci systému domovského státu, který rovněž vychází z požadavků práva Evropských společenství. Nicméně podle zákona o bankách mohou tyto pobočky zahraničních bank připojistit pohledávky z vkladů na základě smlouvy s Fondem pojištění vkladů, jestliže je domovský systém pojištění pro vkladatele pobočky méně příznivý než pojištění pohledávek z vkladů podle zákona o bankách.

Právo využít jednotnou licenci od 1. května 2004 znamená, že devět poboček zahraničních bank se sídlem v členských zemích EU, které k tomu datu působily v České republice, přešlo do režimu jednotné licence a ČNB výrazným způsobem omezila své dohlížecí aktivity vůči nim. Český zákon o bankách a na něj navazující regulace se na ně od tohoto data vztahuje jen ve velmi omezeném rozsahu, nicméně vzhledem k vysoké míře harmonizace bankovního práva v rámci Evropské unie platí pro ně obdobná regulace zahraniční (domovského státu). Vkladatelé těchto poboček mají nadále své vklady pojištěny pouze podle systému pojištění vkladů, který platí v domovském státě.

Princip jednotné licence zároveň umožňuje našim bankám, aby na základě své bankovní licence udělené ČNB mohly poskytovat své služby i v jiných členských státech Evropské unie bez toho, aby procházely licenčním procesem místních regulatorních orgánů. Činnost bank se sídlem v České republice (tj. i dceřiných společností zahraničních bank) včetně jejich aktivit v zahraničí, ať už je banka poskytuje prostřednictvím svých poboček nebo bez založení pobočky, podléhá komplexnímu dohledu ČNB.

Princip jednotné licence předpokládá prohloubení spolupráce ČNB s ostatními regulátory členských států Evropské unie. Legislativním základem této spolupráce je zákon o bankách a zákon o ČNB, které opravňují Českou národní banku k výměně informací o všech skutečnostech nezbytných pro výkon bankovního dohledu se zahraničními orgány dohledu a dále k možnosti provádět dohlídky na místě domovským orgánem dohledu v hostitelském státě nebo požádat o provedení dohlídky v pobočce nebo osobě se sídlem na území hostitelského státu, která je členem konsolidačního celku, jehož součástí je banka, tento hostitelský orgán dohledu. Lze rovněž očekávat, že ČNB bude vedle již uzavřených dohod o spolupráci s některými orgány dohledu uzavírat tyto dohody s dalšími regulátory, jak budou do ČR přicházet nové pobočky zahraničních bank nebo jak naše banky využijí možnosti jednotné licence v ostatních státech Evropské unie, s jejichž regulátory tato smlouva zatím nebyla uzavřena.

Blíže k jednotné licenci na http://www.cnb.cz/pdf/bd_cnb_jednotna_licence.pdf.

5. CENTRÁLNÍ REGISTR ÚVĚŘŮ

Centrální registr úvěřů (dále CRÚ) spravovaný Českou národní bankou je v provozu od roku 2002. Od svého vzniku má významnou roli v bankovním sektoru, poskytuje bankám okamžitou informaci o úvěrové angažovanosti klienta za celý bankovní sektor. V CRÚ jsou registrovány fyzické osoby podnikatelé a právnické osoby s výjimkou bank a poboček zahraničních bank. Do systému jsou zapojeny všechny banky a pobočky zahraničních bank se sídlem v České republice a Česká konsolidační agentura. Banky předávají údaje v souladu s opatřením ČNB č. 5 ze dne 1. srpna 2002, kterým se stanoví metodika předkládání vybraných údajů pro Centrální registr úvěřů bankami a pobočkami zahraničních bank České národní bance. V rámci Evropské unie je připravován projekt, který vytváří předpoklady pro výměnu dat úvěrových registrů provozovaných centrálními bankami jednotlivých členských států. Po našem vstupu do Evropské unie se možnost zapojení do tohoto projektu otevírá i pro Centrální registr úvěřů provozovaný ČNB.

Banky se dotazují na informace o klientech podle podmínek stanovených ve vyhlášce ČNB č. 164/2002 o podmínkách přístupu k informacím v informační databázi České národní banky - Centrální registr úvěřů. Přístup je umožněn jednotlivým účastníkům CRÚ - bankám a pobočkám zahraničních bank působícím na území ČR a České konsolidační agentuře. ČNB vystupuje pouze jako provozovatel CRÚ. Základním výstupem z Centrálního registru úvěřů jsou informace o úvěrovém zatížení vybraných klientů. Počet dotazů na tyto informace od zahájení registru neustále roste. Banky ve stále větší míře začínají využívat i další nástroje CRÚ, např. předdefinované sestavy obsahující úvěrovou angažovanost všech vlastních klientů. Získané údaje jim slouží k řízení úvěrového rizika, k analytickým účelům, ke skóringu klientů apod. Klienti registrovaní v CRÚ mají přístup k datům prostřednictvím žádosti o výpis z registru, který obsahuje data zasláná o klientovi jednotlivými bankami.

Z důvodu zajištění správnosti a úplnosti dat provádí ČNB pravidelný monitoring dat spravovaných v databázi. V roce 2004 byla rovněž zahájena kontrolní činnost v bankách zaměřená na dodržování platné metodiky v oblasti CRÚ a stejně jako v předchozím roce probíhají metodické konzultace.

Základní statistické údaje k provozu Centrálního registru úvěřů v roce 2004

Počet uživatelů k 31. 12. 2004	1 916
Počet evidovaných klientů k 31. 12. 2004	240 758
z toho: fyzických osob podnikatelů	144 337 (60 %)
právnických osob	96 421 (40 %)
Počet aktivních pohledávek k 31. 12. 2004	259 867
Počet dotazů na evidované klienty za rok 2004	260 979
Počet dotazů na celkové úvěrové zatížení klienta za rok 2004 (počet zahrnuje i úvěrové zatížení vlastních klientů získané prostřednictvím dávkové sestavy, kterou má banka k dispozici po každé aktualizaci)	2 423 661
Počet pořízených výpisů pro klienty	85

V rámci schválené II. etapy rozvoje CRÚ se v současné době připravuje analytický modul, který bude všestranným nástrojem pro tvorbu analytických výstupů s využitím pro potřeby analytiků z České národní banky i zapojených bank. Zároveň dochází k realizaci úprav aplikace, které mají za cíl zjednodušení výstupních modulů a rozšíření nabídky výstupních sestav pro uživatele i správce aplikace v bankách. Součástí druhé etapy je také rozšíření výstupních formulářů z pohledu umožnění monitoringu dat za ekonomicky spjaté skupiny.

6. ČINNOST FINANČNÍHO ARBITRA

Finanční arbitr působí v České republice od 1. 1. 2003 na základě zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi.

Prostory pro výkon funkce finančního arbitra, včetně materiálního zabezpečení a informačních technologií zajišťuje arbitrovi, jeho zástupci a pěti pracovníkům Česká národní banka. Výkon činnosti finančního arbitra je však na České národní bance nezávislý a není součástí bankovního dohledu ČNB.

Informace o kompetenci arbitra včetně podmínek k zahájení řízení před finančním arbitrem a možnostech podat návrh na zahájení řízení jsou zveřejněny na webových stránkách finančního arbitra (www.finarbitr.cz). Jsou zde uvedeny rovněž nálezy a rozhodnutí arbitra, včetně příkladů sporů, které spadají a nespadají do jeho kompetence. K dispozici jsou rovněž informace o obdobných institucích členských zemí Evropské unie, zemí tvořících evropský hospodářský prostor (EHP) a kandidátských států na členství v Evropské unii.

Na finančního arbitra se může obrátit každý klient instituce, pokud spor náleží do kompetence finančního arbitra. Navrhovatelem řízení před finančním arbitrem nemůže být podle zákona převádějící instituce nebo vydavatel elektronického platebního prostředku.

Finanční arbitr rozhoduje spory vzniklé mezi institucemi a jejich klienty při provádění převodů peněžních prostředků a vydávání a držení elektronického platebního prostředku podle zákona o platebním styku (zákon č. 124/2002 Sb.). Jedná se o spory vznikající při realizaci tuzemského a přeshraničního platebního styku a zúčtování operací s platebními kartami na vrub účtů jejich držitelů. Novela zákona o finančním arbitrovi (zákon č. 558/2004 Sb.) rozšířila jeho působnost o opravné zúčtování a inkasní formu placení na území ČR, a to s účinností od 1. 1. 2005.

V zásadě jde o dodržování zákonem stanovených lhůt a podmínek pro zúčtování jednotlivých transakcí platebního styku. Ze zákona je finanční arbitr oprávněn řešit spory u prováděných přeshraničních převodů do výše protihodnoty 50 000 EUR.

Opravné zúčtování řeší finanční arbitr podle zákona o bankách (zákon č. 21/1992 Sb.) a inkasní formu placení na území ČR řeší také podle Vyhlášky č. 62/2004 Sb., kterou se stanoví způsob provádění platebního styku mezi bankami, zúčtování na účtech u bank a technické postupy bank při opravném zúčtování.

V rozsahu stanoveném zákonem rozhoduje uvedené spory i zástupce finančního arbitra, který rovněž arbitra v době jeho nepřítomnosti zastupuje v plném rozsahu jeho pravomoci a odpovědnosti. V ostatních případech je k rozhodování příslušný soud.

Řízení je zahájeno na návrh navrhovatele. Návrh může být podán jak písemně formou dopisu, tak na formuláři, jenž byl vypracován finančním arbitrem a je uveden také v elektronické podobě na webových stránkách arbitra. Návrh může být podán i faxem.

Návrh musí obsahovat všechny předepsané náležitosti, jež vyžaduje zákon. Navrhovatel přesně identifikuje sebe a příslušnou instituci, u které neúspěšně uplatnil reklamaci, spadající pod působnost zákona o platebním styku, tzn. uvede své jméno a příjmení, rodné číslo nebo datum narození a dále trvalé bydliště. U instituce je třeba uvést její plný název, identifikační číslo organizace a sídlo firmy. Klient - navrhovatel srozumitelně a úplně vylicí veškeré skutečnosti sporného případu s tím, že doloží důkazní prostředky nebo je alespoň označí nebo popíše. Důležitou sou-

částí návrhu je také popsání stavu, kterého chce navrhovatel docílit. Nedílnou součástí návrhu je prohlášení o tom, že případ není řešen před soudem nebo rozhodcem. Klient musí rovněž doložit doklad o tom, že se neúspěšně domáhal nápravy u věcně příslušné instituce (nejčastěji to bude banka).

Arbitr, zástupce arbitra nebo pracovník pověřený k provádění ve věci prostuduje předložený návrh, zda odpovídá všem náležitostem, které požaduje zákon. Bude-li nějaká náležitost chybět, vyzve navrhovatele k doplnění. Při úplnosti návrhu bude zahájeno řízení před finančním arbitrem, navrhovatel bude vyrozuměn o této skutečnosti písemnou formou a převádějíci instituce bude písemně požádána, aby se k případu vyjádřila v zákonem stanovené lhůtě. Od 1. 1. 2005 tato lhůta činí 15 dnů a může být, pokud o to instituce požádá, prodloužena o dalších 15 dnů.

Finanční arbitr se v průběhu řízení nemusí řídit pouze návrhem navrhovatele, ale může sám zjišťovat další skutečnosti a může nařídít jednání ve věci za přítomnosti obou stran sporu. Je oprávněn vyžadovat po převádějíci instituci doložení všech důkazních prostředků, o které požádá, včetně nahlížení do systémů této instituce.

Ze zákona o finančním arbitrovi vyplývá pro arbitra povinnost spolupracovat s obdobnými orgány v zemích Evropské unie a Evropského hospodářského prostoru. V průběhu roku 2004 se finanční arbitr a jím pověřené osoby zúčastnili dvou jednání FIN-NET (Cross-border Out-of-Court Complaints Network for Financial Services), jehož součástí se finanční arbitr stane po podpisu Memorandum of Understanding.

I když o existenci finančního arbitra veřejnost nemá mnohdy patřičné informace, tak vznik úřadu zabývajícího se řešením sporů v oblasti platebního styku přivítala. Finanční arbitr řešil v roce 2004 již 130 případů oproti 66 případům řešeným v roce 2003. Počet oprávněných případů vzrostl v roce 2004 na 74 případů v porovnání s rokem 2003, kdy jich bylo pouze 33.

Finanční arbitr vydal v roce 2004 celkem 42 nálezů, z čehož plných 69 %, tj. 29 nálezů bylo vydáno ve prospěch instituce. Zbývajících 31 %, tj. 13 nálezů bylo vydáno ve prospěch navrhovatele.

Finanční arbitr uložil v roce 2004 celkem 12 pokut v celkové výši 570 000 Kč, z toho osm pokut v celkové částce 270 000 Kč se týkalo zahájených sporů a čtyři pokuty byly uloženy za nesplnění informační povinnosti instituce v celkové částce 300 000 Kč.

Podle zákona o finančním arbitrovi institucím (tj. převádějícím institucím a vydavatelům elektronických platebních prostředků) vyplývá informační povinnost. Seznam těchto institucí, který je k dispozici na webových stránkách arbitra, je pravidelně aktualizován. Na těchto stránkách je rovněž uveden vzor pro splnění informační povinnosti.

Finanční arbitr v souladu se zákonem o finančním arbitrovi navštívil v roce 2004 finančního arbitra ve Francii a finančního arbitra Sociétés Générale v Paříži za účelem získání zkušeností z výkonu činnosti ochrany spotřebitele v členských zemích EU.

Dále finanční arbitr uspořádal v roce 2004 tiskovou konferenci v souvislosti s vydáním výroční zprávy. Finanční arbitr se dále zúčastnil několika seminářů pořádaných renomovanými agenturami s cílem detailního seznámení veřejnosti s působením finančního arbitra v ČR. Finanční arbitr publikoval v odborných časopisech a vybraných denících informace o své činnosti, hovořil o své činnosti v rozhlasových stanicích (ČR 1 - Radiožurnál, ČR - Rádio Regina apod.) a také se vyjádřil k několika sporům na základě požadavku televizních stanic (ČT 1, TV NOVA).

7. MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE

Členstvím České republiky v Evropské unii od 1. 5. 2004 se významným způsobem změnil charakter a formy spolupráce bankovního dohledu v rámci evropských struktur. Pozorovatelský status ve výborech a pracovních skupinách se změnil na status členské země se všemi právy a povinnostmi z toho vyplývajícími. V roce 2004 došlo k rozšíření třetí úrovně podle tzv. Lamfalussyho procesu založením nového Výboru evropských bankovních supervizorů (CEBS) a Výboru evropských supervizorů pro pojišťovny a penzijní fondy (CEIOPS). Tyto výbory přibýly k již existujícímu Výboru regulátorů cenných papírů (CESR), čímž byl zkompletován evropský institucionální rámec regulace finančního trhu.

7.1 SPOLUPRÁCE V RÁMCI STRUKTUR EVROPSKÉ KOMISE

Bankovní dohled ČNB má své zástupce ve výboru CEBS a ve čtyřech pracovních a expertních skupinách zřízených výborem CEBS:

- a) Group de Contact,
- b) skupina pro účetnictví a audit,
- c) skupina pro společné výkaznictví pro novou kapitálovou přiměřenost,
- d) expertní skupina pro otázky spolupráce supervizorů.

Bankovní dohled ČNB se podílel i na přípravě doporučení a standardů ostatních existujících expertních skupin, kde nejsme přímo členy. Možnost aktivně se účastnit strategických debat ve výborech a podílet se na tvorbě doporučení, standardů a zásad pro efektivní fungování bankovního dohledu považuje ČNB za hlavní přínos její účasti v těchto strukturách.

Hlavní témata výboru CEBS a jeho pracovních skupin v roce 2004 byla:

- tvorba doporučení pro implementaci pilíře 2 nového kapitálového konceptu, zejména rizikové hodnocení banky supervizorem, hodnocení interního kapitálu bankou, hodnocení banky supervizorem, pravidla pro outsourcing, řízení banky, postupy pro schvalování interních ratingů a jejich validace,
- příprava společného rámce pro vykazování kapitálové přiměřenosti, finanční situace bank a dalších regulatorních požadavků,
- tvorba požadavků na jednotný obsah a formu zveřejňování informací supervizorem v rámci pilíře 3 nového kapitálového konceptu.

Bankovní dohled má rovněž svého technického experta ve výboru druhé úrovně Lamfalussyho procesu - v Bankovním poradním výboru (BAC). V rámci BAC byly v roce 2004 projednávány hlavně tyto otázky:

- další strategie po vypršení Akčního plánu pro finanční služby (FSAP),
- nový kapitálový koncept,
- status evropské společnosti ve vztahu k úvěrovým institucím,
- srovnání úrovně dozoru nad skupinami,
- instituce elektronických peněz.

Akční plán pro finanční služby, který vznikl v roce 1999, představuje soubor 42 opatření k prohloubení integrace evropského finančního systému. Většina opatření je legislativního charakteru (směrnice a nařízení). Ačkoliv plán nebyl ještě úplně implementován (zejména na národní úrovni), začala se připravovat tzv. post-FSAP strategie a nový plán by měl být hotov v roce 2005.

Velmi cennou zkušenost nabyt bankovní dohled při projednávání návrhů novel příslušných směrnic ES týkajících se nové kapitálové přiměřenosti v pracovních

skupinách Evropské komise a ECOFINu, která probíhala v druhé polovině roku 2004. Zástupci bankovního dohledu ČNB na jednáních vystupovali a vyjadřovali se zejména z pozice převážně hostitelského orgánu dohledu, resp. orgánu dohledu země, v níž působí především dceřiné banky zahraničních bank. To se týkalo např. otázky vztahu mezi domácím a zahraničním dohledem, zveřejňování informací bankami, postupu při schvalování a validaci modelů bank apod. Zájmem ČNB je být rovnocenným partnerem domovským orgánům dohledu, mít možnost od nich získávat potřebné informace o mateřských bankách, uplatnit svůj názor při schvalování modelů bank podle nového kapitálového konceptu zohledňujícího podmínky místního trhu a tím dostát svému úkolu efektivně dohlížet na banky působící na českém trhu podle českých zákonů a regulace.

V roce 1999 založil ECOFIN výbor tzv. „moudrých mužů“ (Lamfalussyho výbor)⁶, jehož úkolem bylo prozkoumat podmínky a potřeby pro rozvoj oblasti regulace a supervize cenných papírů.

V roce 2001 vydal výbor zprávu s návrhy na další rozvoj legislativy v této oblasti a zdůraznil význam správné rovnováhy v rozhodovacím procesu mezi institucemi EU, konkrétně Evropským parlamentem, Komisí a Radou. Na základě toho vydala Komise návrh na direktivu, zakládající čtyři úrovně.

Zatímco první úroveň se zabývá klíčovými principy primární legislativy - direktivami a nařízeními, na druhé úrovni se přijímají detailnější technická implementační opatření (tzv. komitologie). Na třetí úrovni se výbory zabývají spoluprací mezi supervizory a konvergencí supervizní praxe. Zpracovávají doporučení a standardy a vydávají je s cílem dosáhnout větší harmonizace postupů. Čtvrtá úroveň představuje sledování a vynucování legislativy EU. Je to záležitost především Komise. Komise za asistence výborů připravuje finanční regulaci EU. Legislativa (direktivy a nařízení) je přijímána na základě spolurozhodovacího procesu Evropského parlamentu a Rady EU.

V roce 2001 vznikl výbor třetí úrovně v oblasti trhu cenných papírů. Po vydání zprávy zpracované Ekonomickým a finančním výborem (EFC) v roce 2002, která doporučila rozšířit Lamfalussyho proces, vznikly výbory také pro bankovníctví a pojišťovnictví. Následně v listopadu 2003 Komise předložila návrh na rozšíření na celý finanční sektor. Vznikly dva nové výbory třetí úrovně, a sice CEBS a CEIOPS, které začaly svou práci v lednu 2004.⁷

7.2 SPOLUPRÁCE V RÁMCI STRUKTUR EVROPSKÉ CENTRÁLNÍ BANKY

ČNB má dva zástupce ve Výboru bankovních supervizorů (BSC) při Evropské centrální bance (ECB), z nichž jeden je zástupce bankovního dohledu a druhý nově vzniklého referátu finanční stability. Tatáž skladba zastoupení je i v pracovních skupinách zřízených a odpovídajících BSC, jmenovitě ve skupině makroekonomických analýz (WGMA) a rozvoje bankovníctví (WGDB). Koncem roku 2004 se zástupci bankovního dohledu účastnili semináře k problematice registru úvěrů pořádaného pracovní skupinou WGCR, ve které se bude bankovní dohled ČNB taktéž účastnit.

Aktivity BSC byly v roce 2004 zaměřeny na dvě základní oblasti: analýzy a monitoring konjunkturního a strukturálního vývoje evropského bankovního systému a podporu spolupráce mezi centrálními bankami a supervizory. Na přípravě ma-

⁶ Viz Box č. 1 - Přílohy

⁷ Zastoupení pracovníků bankovního dohledu ČNB viz Box č. 2 - Přílohy.

teriálů k těmto tématům se ČNB podílela v rámci zmíněných dvou pracovních skupin. Jednalo se zejména o:

- zprávu o finanční stabilitě,
- zprávu o vývoji bankovní stability,
- Memorandum of Understanding (MoU) k řešení finančních krizí,
- studii o závislosti evropských bank na evropském retailovém trhu,
- projekt sběru a harmonizace bankovních dat, studii dopadu faktorů vyplývajících ze zavedení Basel II na banky,
- projekt o strukturálních rysech nových členských zemí a jejich vztahy v evropském bankovním sektoru a studii o vývoji konkurenčních podmínek na evropských bankovních trzích.

Zástupce ČNB se aktivně účastnil práce ve zvláštní skupině zřízené k otázce přeshraničního rozvoje bankovních služeb a překážek, které brání větší integraci národních trhů v rámci EU. Tento úkol byl zadán Generální radou ECB v červnu 2004 s tím, že toto téma je nutno otevřít k diskusi na celoevropské úrovni. Dynamický rozvoj přeshraničního bankovníctví a vytváření celoevropských bankovních skupin způsobuje zintenzivnění systémově významných vazeb mezi bankovními systémy členských států. To na jedné straně vede k diverzifikaci rizika, na druhé straně zvyšuje riziko finanční nákazy. Komplexní materiál, který vznikl na základě zevrubných analýz a po četných diskuzích skupiny, byl projednán Generální radou ECB v prosinci 2004. Dále se jednotlivými tématy identifikovanými v materiálu zabývají společná pracovní skupina pod vedením BSC (příprava nového MoU k řízení přeshraničních krizí) i BAC (pracovní skupiny k otázce systémů pojištění vkladů, fúzí a akvizic v bankovníctví). Cílem je vytvoření vhodného rámce pro spolupráci a odstranění legislativních a praktických překážek bránících integraci evropského bankovního trhu.

7.3 SPOLUPRÁCE V RÁMCI BASILEJSKÉHO VÝBORU PRO BANKOVNÍ DOHLED

Základním úkolem BCBS je být platformou pro pravidelné diskuze záležitostí týkajících se bankovní supervize zemí G10. Poslední dobou se však stále více zabývá rozvojem regulace. Bankovní dohled ČNB má své zástupce v *Core Principles Liaison Group* a ve *Working Group on Capital*. V roce 2004 proběhla dvě jednání těchto skupin, zaměřená především na některé klíčové aspekty nového konceptu kapitálové přiměřenosti (např. národní diskrece, zásady spolupráce mezi domácím a hostitelským dohledem). Rovněž byla schválena myšlenka novelizace Základních principů pro efektivní bankovní dohled (tzv. *Core Principles*), které by měly být v souladu s nejlepší mezinárodní praxí.

7.4 SPOLUPRÁCE S PARTNERSKÝMI ORGÁNY DOHLEDU

Spolupráce s partnerskými bankovními dohledy započatá v minulosti pokračovala i v roce 2004. Byla zaměřena na uzavření nových písemných dohod o spolupráci, výměnu informací o bankách společného zájmu a na postup při implementaci nového kapitálového konceptu (Basel II).

V roce 2004 završil bankovní dohled ČNB svoje úsilí vytvořit písemný základ pro vzájemnou spolupráci ve formě *Memorand of Understanding* s nizozemskou centrální bankou a italskou centrální bankou. Podpis dohody s Itálií byl spojen s pracovním jednáním zaměřeným na výměnu informací o právním, regulatorním a institucionálním rámci v obou zemích a o bankách společného zájmu. ČNB má doposud uzavřeno osm smluv o vzájemné spolupráci, a to s Belgií, Francií, Itálií, Německem, Nizozemskem, Rakouskem, Slovenskem a USA (přesněji státem New

York). V jednání je MoU s Ruskou federací, jehož uzavření je podmíněno dohodou o podmínkách spolupráce na úrovni EU s ruskou stranou.

Praktická spolupráce mezi supervizory pokračovala i v roce 2004 a měla jak písemnou podobu, tak formu pracovních jednání. Jednání probíhala především s partnery ze zemí, jejichž banky mají rozhodující podíl na bankovním trhu v ČR (Belgie, Francie, Německo, Rakousko). Předmětem jednání byla vždy dvě základní témata: výměna informací o finanční situaci mateřských bank a dceřiných bank a výměna informací a zkušeností při postupu dohledů při přípravě na implementaci Basel II.

Otázka implementace Basel II byla ze strany ČNB akcentována vůči partnerským dohledům na různých fórech. Pro český bankovní dohled, který je v pozici hostitelského dohledu, je nanejvýš žádoucí, aby obsah a formy konkrétní spolupráce při schvalování žádostí, validaci modelů a průběžného dohledu nad bankami, které budou žádat o schválení pokročilých metod řízení rizik v rámci Basel II, byly vyjasněny a nastaveny co nejdříve. Tomu je třeba přizpůsobit kapacity, interní metodiku a vzdělávání zaměstnanců. V roce 2004 však byla odezva zahraničních partnerů na tuto potřebu převážně omezená.

7.5 SPOLUPRÁCE V RÁMCI SKUPINY BANKOVNÍCH DOHLEDŮ STŘEDNÍ A VÝCHODNÍ EVROPY

Ačkoliv je pro ČNB nyní rozhodující účast ve strukturách Evropské komise a ECB, stranou nezůstává již dříve započatá spolupráce v rámci skupiny bankovních dohledů zemí střední a východní Evropy.

Tato skupina, založená před 14 lety, má celkem 19 členů, z nichž devět jsou země mimo EU. Každoročně se koná dvoudenní konference vedoucích představitelů bankovních dohledů, účastníci se soustřeďují na aktuální praktická témata bankovní regulace a supervize. V roce 2004 se zástupci ČNB účastnili konference v Dubrovniku. Předmětem jednání byly rozvoj organizační struktury bankovního dohledu a finanční supervize v souladu s potřebami zemí a trhu a dále podpora „vpředhledícího“ konceptu tvorby opravných položek (*forward-looking provisioning*) s cílem dosažení jejich optimální úrovně. Obě témata jsou aktuální z hlediska českého bankovního dohledu, který v institucionální oblasti směřuje k integraci a v oblasti metodiky tvorby opravných položek studuje nejlepší praxi v různých zemích. V rámci BSCEE se konaly v roce 2004 tradičně dva odborné semináře k problematice úvěrového rizika a nového konceptu kapitálové přiměřenosti, kterých se účastnili i zaměstnanci bankovního dohledu ČNB. V roce 2004 začaly také práce na novele statutu BSCEE. Nový statut, který by měl zohlednit praxi minulých let, by měl vstoupit v platnost v roce 2005.

7.6 SPOLUPRÁCE S MEZINÁRODNÍM MĚNOVÝM FONDEM A SVĚTOVOU BANKOU

Bankovní dohled byl hodnocen MMF a SB v rámci projektu FSAP (*Financial Sector Assessment Program*) v roce 2000. V roce 2004 proběhla aktualizace hodnocení. Výsledek hodnocení ukázal, že bankovní dohled ČNB v zásadě splňuje všechna požadovaná kritéria, doporučení na zlepšení nebyla podstatného rázu.

Na jaře a na podzim 2004 proběhly konzultace mezi experty Světové banky a pracovníky bankovního dohledu ČNB v rámci nových projektů hodnocení oblasti řízení společnosti (*Corporate Governance*) a insolvence bank (*Insolvency of Banks*). Světová banka připravila metodologii auditu hodnocení řízení bank a efektivnosti systému řešení insolvence bank (za účasti ČNB v pracovní skupině). Vláda ČR, jako jedna z prvních na světě, nabídla spolupráci na testování této metodiky.

8. SPOLUPRÁCE S OSTATNÍMI REGULÁTORY FINANČNÍHO TRHU V ČR

V České republice regulují a dohlížejí na subjekty finančního trhu čtyři různé instituce. ČNB je odpovědná za regulaci a dohled nad bankami a konsolidačními celky, ve kterých jsou členy banky, KCP reguluje a dohlíží subjekty působící na kapitálovém trhu, MF je zodpovědné za regulaci a dohled nad pojišťovnami a penzijními fondy a částečně za regulaci kapitálového trhu. Malý sektor družstevních záložen je dohlížen Úřadem pro dohled nad družstevními záložnami a regulován MF. Tato diverzifikovaná struktura regulace a dohledu vyžaduje úzkou vzájemnou spolupráci.

Formální bázi pro spolupráci tvoří Dohoda o spolupráci mezi ČNB, KCP a MF z 28. 2. 2003, která nahradila původní dohodu z r. 1998. Cílem dohody je zejména zajistit uplatňování obdobných kritérií a postupů stranami dohody při výkonu dozoru nad finančním trhem, včetně dozoru nad vstupem a výstupem z finančního sektoru. To zahrnuje spolupráci v oblasti licencování a udělování souhlasů, kontroly, ukládání opatření k nápravě, regulaci finančního trhu a postupů vůči zahraničním orgánům dozoru a mezinárodním institucím. Hlavním prostředkem spolupráce je výměna informací mezi dotčenými dozorovými orgány. Dohoda předvidá uzavření individuálních dohod o výkonu dozoru na konsolidovaném základě nad konkrétním konsolidačním celkem a stanoví její základní prvky. Za účelem analýzy finančního sektoru ČR jako celku a zpracování zprávy o finanční stabilitě se strany dohody zavazují si pravidelně předávat informace o jednotlivých sektorech v dohodnuté struktuře. K plnění závazků vyplývajících z Dohody a k zajištění spolupráce na konsolidovaném základě slouží mimo jiné pracovní skupiny. Formováním obecných politik, koncepcí a strategií dalšího výkonu dozoru nad finančním trhem a řešením vážných systémových problémů je pověřen Výbor pro koordinaci dozoru nad finančním trhem, ve kterém jsou zastoupeni vždy dva čelní představitelé zúčastněných dozorových institucí.

V roce 2004 pracovalo pět pracovních skupin - pro dohled, zajišťování dat o sektorech, harmonizaci účetnictví a zveřejňování, pro konglomeráty a licencování. Pracovní skupina pro dohled si vyměňovala informace o praktických postupech při dohlídkách a zjištěních z dohlídek na místě v kontrolovaných subjektech. Skupina pro zajišťování dat se zaměřila na harmonizaci obsahu a objemu dat o jednotlivých finančních sektorech pro vzájemnou výměnu. Pracovní skupina pro harmonizaci účetnictví a zveřejňování informací pracovala na definici „jednotky veřejného zájmu“. Tyto jednotky by měly uplatňovat mezinárodní účetní standardy pro finanční výkaznictví v souladu s akčním plánem vlády v oblasti účetnictví. Pracovní skupina rovněž diskutovala návrhy změn v účetních předpisech pro finanční instituce na rok 2005. V roce 2005 bude skupina hledat shodu v aplikaci Basel II, pilíře 3, pokud jde o požadavky na způsob a frekvenci zveřejňování informací, rozsah ověření externím auditorem apod. Pracovní skupina pro konglomeráty se soustředila na implementaci směrnice o finančních konglomerátech do národního práva. Skupina pro licencování se zabývala především způsobem posuzování odborné způsobilosti vedoucích osob při udělování licence depozitáři.

Nosným tématem jednání Výboru v průběhu celého roku 2004 byla problematika jednotného dozoru nad finančním trhem. V prvé řadě se projednával návrh vládní koncepce integrovaného státního dozoru nad finančním trhem. Koncepce byla odsouhlasena 12. 5. 2004. Byl schválen záměr sloučení všech složek dozoru do jedné instituce, a to ve dvou krocích. V průběhu roku 2005 dojde ke sloučení bankovního dohledu a dozoru nad družstevními záložnami do ČNB. Do 31. 12. 2005 by mělo dojít ke sloučení dozoru nad pojišťovnami a penzijními fondy s dozorem nad kapitálovým trhem do KCP. Od roku 2006 budou v ČR fungovat dvě dozorové instituce. Tyto by své funkce měly výhledově sloučit do jedné instituce. Jaký bude mít tato instituce charakter, bude rozhodnuto vládou do konce roku 2006. Výbor pro ko-

ordinaci dozoru se v této souvislosti zabýval legislativními otázkami integrace, jako je např. změnový zákon, a praktickými otázkami přebírání agend apod. Výbor se sešel v roce 2004 celkem šestkrát. Projednal řadu dalších otázek např. implementaci směrnice o finančních konglomerátech, činnost zástupců jednotlivých institucí ve výborech a pracovních skupinách Evropské komise, otázku dělby práce mezi ČNB a KCP při dozoru nad bankami-depozitáři apod.

Z důvodů změn ve vedoucích pozicích všech dotčených dozorových organizací začal Výbor částečně v roce 2004 a zejména na začátku roku 2005 pracovat v novém složení.

Na základě dohody o spolupráci byla 31. 3. 2004 uzavřena smlouva o předávání některých informací mezi ČNB a KCP. Cílem této dohody je optimalizace, resp. odstranění duplicitního toku informací od bank, které jsou současně obchodníky s cennými papíry, směrem k regulátorům, tj. ČNB a KCP.

9. KONCEPCE ČINNOSTI BANKOVNÍHO DOHLEDU PRO OBDOBÍ 2005 - 2010

Bankovní dohled se v roce 2005 soustředí zejména na úkoly vzniklé rozpracováním střednědobé koncepce bankovního dohledu a regulace, jejímž východiskem se stala koncepce České národní banky na období 2005 - 2010. Jedná se zejména o následující:

- regulatorní oblast bude významně ovlivněna novým konceptem kapitálové přiměřenosti, včetně stanovení určující role domácího regulátora ve vztahu k dceřiným společnostem mezinárodně působících bank;
- proces sloučení dozoru nad domácím finančním trhem, záměr vytvořit jednotného regulátora finančního trhu by měl dostat konkrétní podobu do konce roku 2006;
- harmonizace standardů a postupů se zahraničními i s tuzemskými regulátory má vysokou prioritu vzhledem k vlastnické struktuře českého bankovního sektoru, dosažení dohody je zvýrazněno i úlohou domácího regulátora u mezinárodně působících bank za podmínky efektivní spolupráce se zahraničními regulátory, zejména při schvalování interních modelů řízení rizik;
- při koncipování nových regulatorních pravidel klást důraz na srozumitelnost a maximální jednoznačnost, průběžně publikovat změny a zajistit širokou komunikaci s bankami i ve vztahu k veřejnosti;
- výkon dohledu bude i nadále založen na kombinaci dohledu na dálku, kontrol na místě a využívání výsledků činnosti auditorů bank při ověřování systémů řízení rizik a účetních závěrek. V rámci implementace nového konceptu kapitálové přiměřenosti bude pokračovat tvorba komplexního systému hodnocení rizikového profilu bank založeného na propojení kvantitativních a kvalitativních informací o bankách umožňujícího posouzení rizika na kvalitativně vyšší úrovni. Hodnocení rizikového profilu bank bude rovněž základem pro komunikaci s bankami při posuzování jejich interních systémů hodnocení rizik a pokrytí těchto rizik kapitálem, zefektivnění regulace nad konsolidačními celky a překonání formálních aspektů dohledu v dané oblasti;
- dosažení vyšší transparentnosti dohledu a přijímaných opatření publikováním postupů a principů používaných při výkonu dohledu; je připravován systém hodnocení kvality a efektivnosti bankovního dohledu, včetně zpětné vazby na banky;
- budou nadále zpracovávány a publikovány pravidelné zprávy o bankovním sektoru, souhrnné podklady pro ECB a ostatní mezinárodní organizace (MMF, SB, OECD, BIS, EK a další), v licenční oblasti bude důsledně využíván zjednodušený postup založený na informacích od příslušného domácího regulátora, preventivní opatření zachovávají i nadále prvořadý význam, bankovní dohled bude i nadále zajišťovat činnosti směřující k omezení rizik vyplývajících z praní špinavých peněz a financování terorismu;
- v rámci procesu integrace dozoru nad finančním trhem bude kladen důraz na sbližování regulatorních postupů a způsobu dohledu pro obdobné činnosti v jednotlivých typech institucí podnikajících na finančním trhu, prvním krokem bude sjednocení pravidel regulace a dohledu nad bankami a družstevními záložnami v souvislosti s převzetím dohledu nad družstevními záložnami Českou národní bankou v roce 2005;
- naplnění koncepce je podmíněno významnými změnami v oblasti primární i sekundární legislativy a doplněním, resp. vytvořením nových metodických postupů; bude preferováno snížení počtu platných norem i za cenu rozšíření jejich obsahu.

B. BANKOVNÍ SEKTOR V ROCE 2004

SHRNUTÍ

Z hlediska stability a finanční situace zaznamenal bankovní sektor jako celek v roce 2004 příznivý vývoj. Po několika letech nedošlo ke krachu banky, v žádné bance nebyla zavedena ani neprobíhala nucená správa. Stabilní situace bankovního sektoru byla podpořena pokračujícím růstem české ekonomiky, taženým především investicemi, spotřebitelskou poptávkou a rovněž vysokou dynamikou exportu.

Vstup ČR do EU neměl na tuzemské banky žádný bezprostřední dopad, neboť jejich integrace do evropského finančního systému probíhala postupně již v minulých letech, zejména po dokončení privatizace velkých bank. Řada zahraničních bank sice využila možnosti jednotné licence a oznámila poskytování bankovních služeb v ČR, tyto jsou však prováděny v rámci tzv. přeshraničního poskytování služeb bez založení pobočky a nepředstavují pro stávající banky významnější konkurenci, zejména v oblasti tradičního bankovníctví.

Vlastnická struktura bankovního sektoru je již několik let stabilní, přičemž zahraniční akcionáři prostřednictvím přímého a nepřímého podílu kontrolují téměř celý domácí bankovní sektor, a to včetně skupiny čtyř velkých bank.

V roce 2004 došlo v bankovním sektoru ke zvýšení objemu klientských úvěrů, z nichž zejména úvěry poskytnuté obyvatelstvu zaznamenaly vysoké tempo růstu. Například hypoteční úvěry vzrostly proti předchozímu roku o více než polovinu. Úvěry obyvatelstvu dosáhly více než čtvrtinového podílu všech poskytnutých klientských úvěrů. Na straně pasiv mírně vzrostly vklady klientů. S ohledem na prostředí nízkých úrokových sazeb připadá většina nárůstu na vklady splatné na požádání, které tvoří téměř 50 % celkových klientských vkladů.

Z hlediska podstupovaných rizik nedošlo v roce 2004 ve srovnání s rokem 2003 k žádným výrazným změnám. Nejvýznamnějším rizikem nadále zůstává úvěrové riziko pramenící z bankovního portfolia. V důsledku růstu celkového objemu úvěrového portfolia však došlo k poklesu podílu klasifikovaných úvěrů, které vzrostly především v nejméně rizikové kategorii sledovaných úvěrů. Ke zlepšování kvality úvěrového portfolia také přispívá zvyšování podílu méně rizikových úvěrů obyvatelstvu. Sektor vykazuje dostatečné krytí klasifikovaných pohledávek vytvořenými opravnými položkami.

Bankovní sektor jako celek není vystaven významnému měnovému a teritoriálnímu riziku. Banky se především soustřeďují na obchody v národní měně na domácím trhu. Cizoměnové aktivity bank vyplývají zejména z operací s ostatními bankami. Banky disponují vysokým objemem rychle likvidních aktiv, což v kombinaci se současnou důvěrou v bankovní sektor minimalizuje riziko ztráty likvidity.

Celková kapitálová přiměřenost bankovního sektoru v důsledku významného zvýšení kapitálových požadavků a pouze omezeného nárůstu regulatorního kapitálu poklesla, přesto dosahuje více než 12 %. Všechny banky splňují stanovenou minimální hodnotu kapitálové přiměřenosti ve výši 8 %. Některé banky však z důvodu rozvoje obchodních aktivit v průběhu roku 2004 již začínaly narážet na kapitálové omezení. Další rozvoj jejich úvěrových a jiných obchodních aktivit proto do značné míry bude záviset na velikosti budoucího posílení kapitálu.

Bankovní sektor jako celek v roce 2004 vytvořil čistý zisk ve výši 32,9 mld. Kč, k čemuž přispěl růst všech složek zisku z finanční činnosti a také pokračující kontrola vynaložených správních nákladů. Úrokový zisk nadále představuje nejvýznamnější zdroj zisku bank. Tvorba opravných položek a rezerv měla ve srovnání s předchozími roky neutrální vliv, tj. neznamenala zvýšené náklady na úkor dosažení

zisku, a na druhé straně rozpuštění opravných položek a rezerv vytvořených v minulých letech zisk v roce 2004 neposílilo.

1. EKONOMICKÉ PROSTŘEDÍ V ROCE 2004

V roce 2004 pokračoval hospodářský růst české ekonomiky, avšak mírně pomalejším tempem, než tomu bylo ve druhém pololetí předcházejícího roku. I přes mírné zpomalení byl růst ekonomiky stejně jako v předchozích letech vyšší než v zemi našeho největšího obchodního partnera Německa, resp. v zemích Evropské unie před rozšířením. Hospodářský růst tuzemské ekonomiky byl tažen především investicemi. Vliv spotřebitelské poptávky, který byl dominantní v předchozím roce, pozvolna oslaboval. Ve druhém pololetí 2004 stimulovala růst rovněž vysoká dynamika exportu. Za rok 2004 dosáhl hrubý domácí produkt hodnotu 2 751,1 mld. Kč v běžných cenách, meziroční 4% růst byl o 0,3 p.b. vyšší než v roce 2003. I nadále ekonomika působila v prostředí nízké inflace.

Zrychlení růstu hrubého domácího produktu přispělo k posílení mezinárodní ekonomické pozice České republiky a je odrazem zlepšeného makroekonomického prostředí v roce 2004. Ve srovnání v předcházejícím rokem se faktory ovlivňující celkový růst hrubého domácího produktu v roce 2004 změnily. Příznivý vliv spotřeby domácností na vývoj hrubého domácího produktu se postupně snížil v důsledku vývoje disponibilních důchodů. Naopak vyšší tempo růstu výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu bylo výsledkem zlepšení důchodové situace nefinančních podniků umožňující krýt investiční výdaje vlastními finančními zdroji. Příznivý vývoj ekonomiky se projevil rovněž růstem úvěrové emise o 7,8 % v roce 2004. Růst vývozu byl rychlejší ve srovnání s růstem dovozu a dlouhé období negativního působení čistého vývozu na vývoj hrubého domácího produktu je vystřídáno změnou trendu, zvýšená exportní výkonnost se stává faktorem, který ve značném rozsahu působí pozitivně na ekonomický růst. Pro malou otevřenou ekonomiku je toto mimořádně příznivý jev.

Schodek běžného účtu platební bilance se v roce 2004 snížil o 1,3 procentního bodu v poměru k hrubému domácímu produktu na konečných 5,2 %. V minulém roce se vyvíjely příznivě účty platební bilance, na rozdíl od roku 2003 bylo dosaženo vyšší aktivní saldo o 23,8 mld. Kč i přes zvyšující se objem repatriovaných zisků zahraničních investorů podnikajících v České republice po mohutném přílivu zahraničních investic do země. Vnější nerovnováha byla omezena zejména v důsledku dobrých výsledků zahraničního obchodu. Exportéři se dokázali přizpůsobit změně podmínek v souvislosti se vstupem země do Evropské unie a dokonale využili počínající ekonomické oživení v zemích svých obchodních partnerů. Na obchodní bilanci působil pozitivně vývoj směnného kurzu u vývozu, koruna vůči euru mírně oslabila (o 0,2 %). K lepší pozici přispělo rovněž výraznější posílení koruny vůči USD u dovozů, zejména ropy a zemního plynu. Byly tak vytvořeny podmínky pro zvýšení meziročního tempa růstu průmyslové produkce o 9,9 % na konci roku 2004. Oproti roku 2003 došlo ke zlepšení pozice při vyvážení schodku běžného účtu platební bilance ve výši 143,3 mld. Kč rostoucím přebytkem ve výši 180,9 mld. Kč na finančním účtu. Na tomto zlepšení se podílelo jednak opětovně vyšší saldo přímých investic (100,7 mld. Kč) a ještě dynamičtější vývoj portfoliových investic ve srovnání s rokem 2003.

Celková úroveň spotřebitelských cen se v roce 2004 v průměru zvýšila o 2,8 %, což představovalo zrychlení ve srovnání se zcela nepatrnou inflací v roce 2003 o 2,7 procentního bodu. Ke zvýšení spotřebitelských cen přispělo zejména razantnější zvýšení cen služeb proti nižšímu růstu cen zboží, ve větší míře se pomítl vliv změn regulovaných cen, daňových úprav a dalších administrativních opatření. V průběhu roku 2004 se však nenaplnily obavy z prudkého růstu cenové hladiny v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie. Přesto došlo k mírnému sblížení cenové hladiny zemí „tradičních“ a „nově přistupujících“, resp. České republiky v důsledku nižšího růstu spo-

třebitelských cen zemí EU-15 pouze o 2,0 %, tj. o 0,8 procentního bodu méně než v tuzemsku. Domácí ekonomika tak čelila po celý rok 2004 spotřebitelské inflaci pohybující se mírně nad úrovní inflace v zemích Evropské unie před rozšířením.

Pokračoval protisměrný vývoj kurzu koruny vůči hlavním měnám, i když ne tak výrazně jako v předcházejícím období. Východisko spočívalo v oslabování kurzu dolaru vůči euru. Z průměrné roční hodnoty 31,84 Kč za euro v roce 2003 koruna oslabila jen mírně na 31,90 Kč za euro v roce 2004. Průměrný kurz koruny vůči dolaru meziročně posílil z 28,23 Kč za USD již na 25,70 Kč za jeden USD.

Právě příznivou konjunkturální situaci, kdy se ekonomika nachází ve vzestupné fázi hospodářského cyklu, v podmínkách rostoucí míry inflace se trh práce vyznačoval velkými strukturálními pohyby, k nimž patřil relativně větší úbytek podnikatelů (zejména nevykazujících žádnou ekonomickou aktivitu) než celkového počtu zaměstnanců. Prodlužuje se dlouhodobá nezaměstnanost. Pravděpodobnou příčinou ukončení nebo přerušování podnikání bylo zavedení minimálního základu daně a úprava vyměřovacího základu pro sociální a zdravotní pojištění. Na trhu práce se prohloubil nesoulad mezi poptávkou po práci a její nabídkou, který zřejmě souvisí rovněž s novými zákonnými úpravami na trhu práce. Zapojením „silných ročníků“ se zvýšila nabídka pracovních sil, pozitivním prvkem bylo zpomalení relativního úbytku zaměstnaných osob. Následně po dosažení výrazných úspor pracovních míst v průmyslu v roce 2003 zaměstnanost v průmyslu stagnovala. V jednotlivých měsících roku 2004 se trh vyznačoval značnou volatilitou, nepříznivě působily zejména sezonní faktory. Míra registrované nezaměstnanosti za celý rok 2004 převýšila desetiprocentní hranici a činila v průměru 10,24 %.

V roce 2004 se ekonomika vyvíjela v náročných konkurenčních podmínkách a nadále se zlepšil poměr vývoje produktivity a reálných mezd. Průměrná měsíční nominální mzda zaměstnanců se meziročně zvýšila o 6,6 % stejně jako v předcházejícím roce. Za tímto nominálním růstem mezd zaostával 4,2% růst souhrnné produktivity práce. V důsledku toho se jednotkové mzdové náklady zvýšily o 2,4 %. Nižší rychlost byla meziročně rovněž u 3,7% růstu průměrných reálných mezd, ve srovnání s rokem předchozím nižší o 2,8 procentního bodu, projevil se vliv vyšších hodnot inflace. Rozevírají se nůžky ve vývoji mezd v podnikatelské a nepodnikatelské sféře v důsledku rychlejšího 6,9% růstu (při vyšším základu) mezd sféry podnikatelské proti 5,7% růstu nepodnikatelské.

V posledních letech dochází pravidelně k deficitům veřejných rozpočtů, pozitivním jevem je naopak klesající tempo růstu výdajů státního rozpočtu již od roku 2002. Rok 2004 byl rokem s nejnižším meziročním růstem výdajové stránky státního rozpočtu, jeho schodek byl oproti původně schválenému nižší. Tento relativně příznivý výsledek hospodaření státu ovlivnilo jak vyšší plnění příjmů, tak i nižší čerpání výdajů. Do výdajové stránky rozpočtu se stále ještě promítají transformační náklady a výdaje spojené s restrukturalizací ekonomiky. Největší položku tvoří stále mandatorní sociální výdaje. Ke zlepšení stavu veřejných financí bude nutné prosadit spolu s reformou veřejných financí zásadní reformy systému důchodového a zdravotního zabezpečení. Státní dluh stoupl ke konci roku 2004 na 592,9 mld. Kč (o necelých 100 mld. Kč). Jeho poměr k nominálnímu objemu hrubého domácího produktu dosáhl 21,6 %.

Centrální banka v průběhu roku 2004 v souladu se svým základním cílem spočívajícím v zabezpečování cenové stability celkem dvakrát zvýšila základní úrokové sazby. Východiskem pro tato měnověpolitická rozhodnutí byla zjištění týkající se hodnot základního ukazatele ekonomického růstu, byl zohledněn růst celkové i čisté meziroční inflace. Do úpravy sazeb se promítl rovněž vývoj vnějšího ekonomického prostředí a úroveň úrokových sazeb v eurozóně. Zvýšení domácích základních úrokových sazeb se týkalo dvoutýdenní repo sazby z počáteční úrovně 2,0 % na hodnotu 2,5 %, diskontní sazba se zvýšila z výchozí hodnoty 1,0 % na úroveň 1,5 % a lombardní sazba vzrostla během roku 2004 z 3,0 % na 3,5 %.

2. STRUKTURA BANKOVNÍHO SEKTORU ČESKÉ REPUBLIKY

2.1 POČET BANK V BANKOVNÍM SEKTORU

(banky s licenci k danému datu)

Bankovní sektor České republiky byl k 31. 12. 2004 tvořen 35 bankami a pobočkami zahraničních bank. Počet bank se proti konci roku 2003 nezměnil, členění sektoru na 26 bank a 9 poboček zahraničních bank se v průběhu roku rovněž nezměnilo. V průběhu roku 2004 došlo v bankovním sektoru ke změnám názvu bank z rozhodnutí akcionářů. Credit Lyonnais Bank Praha nese nově jméno CALYON BANK CZECH REPUBLIC, Interbanka změnila název na BAWAG Bank CZ. Majoritní vlastníkem Česká pojišťovna, a.s., člen finanční skupiny PPF, změnil název První městské banky na PPF banku, pobočka zahraniční banky Sparkasse Mühlviertel-West po převzetí rakouskou Oberbank začala vystupovat pod obchodním názvem Oberbank AG, pobočka Česká republika a vstupem nového akcionáře změnila Dresdner Bank CZ název na BAWAG International Bank CZ.

V tuzemském bankovním sektoru je i v roce 2004 rozhodující skupina velkých bank. Nemění se rozdělení subjektů do skupin bank podle velikosti, tzv. „peer group“. Mezi velké banky jsou zařazeny bankovní subjekty s bilanční sumou převyšující 100 mld. Kč. Tuto velikost aktiv splňuje celkem pět bank. Jedná se o skupinu čtyř velkých bank, kterou tvoří univerzální banky poskytující bankovní produkty a služby v širokém měřítku podnikové klientele a ve stále větším měřítku drobné klientele fyzických osob a začínají se podílet na financování sektoru malých a středních podniků. Obchodní aktivity všech velkých bank jsou orientovány na tuzemský bankovní trh. Ve všech velkých bankách je již zcela dominantní vlastnictví zahraničních subjektů. Pátým subjektem splňujícím podmínku velké banky velikostí aktiv je stavební spořitelna specializovaná na produkt stavebního spoření.⁸

V roce 2004 jedna stavební spořitelna dosáhla velikosti aktiv splňujících podmínku zařazení do skupiny velkých bank. Toto zvýšení aktiv je výsledkem expanze, která proběhla i v ostatních stavebních spořitelkách. Stavební spořitelny jsou převážně členy velkých finančních skupin působících na tuzemském trhu. Jejich mohutný rozvoj je důsledkem pokračující obliby stále státem podporovaného produktu stavebního spoření. I po změně podmínek spočívající v omezení státní podpory od počátku roku 2004 je nadále tento produkt vyhledávaný v hojně míře bankovními klienty.

V českém bankovním sektoru v souladu s vývojem v evropském, resp. světovém bankovníctví pokračuje proces budování finančních skupin, který stále více prochází napříč širokým spektrem finančního sektoru. Nejvýznamnějšími bankovními finančními skupinami v tuzemsku jsou skupiny Československé obchodní banky, a.s., České spořitelny, a.s., a Komerční banky, a.s., které jsou současně členy zahraničních finančních skupin svých mateřských bank. Nabídka produktů a služeb finanční skupiny je diferencovaná, u bankovních finančních skupin je rozhodující nabídka bankovních služeb. Kromě toho nabízejí produkty investičního bankovníctví, investičních fondů, pojišťoven, penzijních fondů, faktoringových společností, stavebních spořitel, leasingových společností a poradenských firem. Do struktury finanční skupiny se promítá hledisko optimalizace činností v rámci celé nadnárodní finanční skupiny mateřské banky, strategické záměry vstupu a působení na tuzemském bankovním trhu.

⁸ Pro potřeby analýzy používáme tradiční dělení na skupinu velkých, středních a malých bank v návaznosti na předchozí zprávy. Pátá velká banka, která překročila hranici 100 mld. Kč bilančních aktiv je řazena do specifické skupiny stavebních spořitel. Charakteristika speciálních obchodů stavebních spořitel založená na výlučném produktu stavebního spoření se odlišuje od diverzifikovaných obchodních aktivit univerzálních bank. Pro potřeby této zprávy tvoří skupinu velkých bank čtyři banky: Česká spořitelna, a.s., Československá obchodní banka, a.s., Komerční banka, a.s., a HVB Bank Czech Republic, a.s.

Bankovní sektor ČR byl k 31. 12. 2004 tvořen kromě čtyř velkých bank skupinou deseti středních bank, dále šesti malými bankami, devíti pobočkami zahraničních bank a šesti stavebními spořitelny.

Po vstupu České republiky do Evropské unie 1. května 2004 je bankovní trh liberalizován, bankovní subjekty ze zemí EU a současně tuzemské banky mohou nabízet bankovní služby v rámci jednotné bankovní licence ve všech zemích Unie. Ke konci roku 2004 tímto způsobem oznámilo 63 zahraničních bank z členských zemí Evropské unie svůj záměr poskytovat v ČR některé či všechny vzájemně uznávané bankovní činnosti v rámci tzv. přeshraničního poskytování bankovních služeb (cross-border banking). Z českých bank tuto možnost využila jedna banka.

2.2 VLASTNICKÁ STRUKTURA BANKOVNÍHO SEKTORU

(banky s licenci k danému datu, bez poboček zahraničních bank)

V roce 2004 při zachování stabilní struktury bankovního sektoru se částečně změnila vlastnická struktura bankovního sektoru. Navýšení základního kapitálu bankovního sektoru ve výši 1,5 mld. Kč se ze 70 % uskutečnilo v bankách vlastněných tuzemskými bankovními subjekty. Důvodem posílení kapitálu tuzemských bank byl výrazný nárůst obchodních aktivit.

Celkový základní kapitál bankovního sektoru byl k 31. 12. 2004 zvýšen na 70,4 mld. Kč. Zahraniční subjekty participovaly k tomuto datu na celkovém základním kapitálu 83,1 %, což je o 1,8 p.b. méně než k 31. 12. 2003. Na tomto snížení podílu se nejvíce podíleli zahraniční vlastníci ze zemí mimo Evropskou unii. Naopak zvýšení podílu českých soukromých vlastníků, bank se sídlem v tuzemsku o 1,8 procentního bodu vzniklo navýšením základního kapitálu vlivem rozvoje obchodování zejména při poskytování hypoték. Vlastnický podíl státu a obcí je stabilizovaný na úrovni 4,4 %.

Dominantní postavení zahraničního kapitálu je ve skupině velkých bank, kde dosahuje 97% podílu jejich základního kapitálu. I v dalších skupinách bank, jak středních, tak malých, je podíl zahraničního kapitálu převažující, dosahuje více než 50 %. Skupina stavebních spořitelen se na konci roku 2004 dostala mírně pod 50% hranici. Nižší podíl zahraničního kapitálu ve skupině stavebních spořitelen je ovlivněn skutečností, že jsou součástí finančních skupin jako dceřiné společnosti bank se sídlem v ČR. Jedná se zejména o velké banky vlastněné zahraničním strategickým investorem.

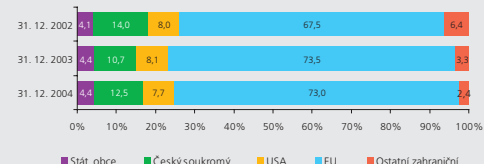
Převažující trend v silném zastoupení zahraničního kapitálu se prosadil i z hlediska hodnocení jednotlivých bank a stavebních spořitelen. Z 26 bank působících v bankovním sektoru (bez poboček zahraničních bank) mělo k 31. 12. 2004 celkem devět bankovních subjektů 100% zastoupení zahraničního kapitálu, v dalších osmi subjektech zahraniční kapitál převažoval. Výlučně český kapitál je zapsán u pěti bank, ve třech stavebních spořitelnách převažuje. Jedna stavební spořitelna si stále zachovává paritu domácího a zahraničního kapitálu. Stabilní vlastnický podíl státu a obcí je zastoupen pouze ve dvou bankách se speciálním určením na státní programy podpory exportu a drobného podnikání.

Převaha zahraničního kapitálu je stále výraznější po zohlednění přímé a nepřímé kontroly celkové bilanční sumy. Zahraniční akcionáři k 31. 12. 2004 vykonávali přímou kontrolu⁹ nad 84,9 % celkové bilanční sumy bankovního sektoru. Tento podíl

GRAF 1

VLASTNICKÁ STRUKTURA BANK

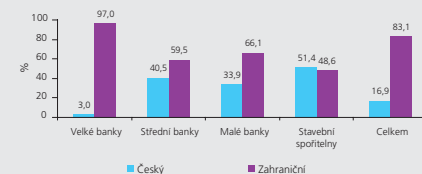
banky s licenci k danému datu

GRAF 2

PŮVOD KAPITÁLU K 31. 12. 2004

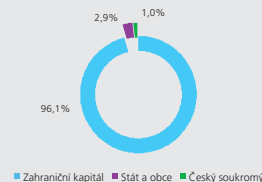
banky s licenci k 31. 12. 2004

GRAF 3

STRUKTURA BILANČNÍ SUMY PODLE VLASTNÍKŮ K 31. 12. 2004

banky s licenci k 31. 12. 2004

⁹ Přímou kontrolou rozumíme podíl na základním kapitálu vyšší než 50 %, včetně poboček zahraničních bank.

je meziročně o 2,2 procentního bodu nižší než na konci roku 2003. Naopak meziroční zvýšení nastává, pokud zahrneme i vliv nepřímý, tj. včetně kontroly dceřiných společností, zejména stavebních spořitelů velkých českých bank, které jsou vlastněny zahraničními subjekty. V tomto případě se podíl meziročně proti konci roku 2003 zvýšil o 0,2 procentního bodu a ze zahraničí je takto kontrolováno celkem 96,1 % celkové bilanční sumy sektoru. K tomuto zvýšení proti roku 2003 došlo zejména z důvodu snížení podílu bilanční sumy státem vlastněných bank.

2.3 PRACOVNÍCI A OBCHODNÍ MÍSTA

(banky s licenci k danému datu)

V průběhu roku 2004 pokračoval trend snižování počtu pracovníků bankovního sektoru. K 31. 12. 2004 v celém bankovním sektoru pracovalo 38 160 pracovníků, ve srovnání s koncem roku 2003 to bylo o 844 osob méně. Meziroční snížení počtu pracovníků o 2,2 % představuje pokles tempa snižování ve srovnání s předchozím rokem. Redukce počtu zaměstnanců se dotkla zejména skupiny velkých bank a skupiny stavebních spořitelů. Naopak skupiny středních a malých bank a pobočky zahraničních bank zvyšovaly počty zaměstnanců v průběhu roku 2004 v absolutním i v relativním vyjádření v rámci bankovního sektoru.

Vývoj počtu pracovníků a racionalizace činností bank souvisí s vývojem počtu obchodních míst. V roce 2004 se banky soustředily ve své činnosti na rozšiřování nabídky bankovních produktů a služeb. K obchodní expanzi využily jak alternativní distribuční kanály, možnosti přímého bankovníctví a sdílení obchodních sítí v rámci finančních skupin, tak racionální využívání stávající pobočkové sítě, včetně jejího přizpůsobování obchodním potřebám bank. V průběhu roku 2004 došlo ke zvýšení počtu obchodních míst o 12,0 %. Bankovní sektor na konci roku 2004 připravil k obsluze klientů 1 871 míst. Skupiny bank přistupují k budování obchodních sítí diferencovaně. Velké banky s již vybudovanými pobočkovými sítěmi se soustřeďují zejména na racionalizaci prodejních míst a spolu se stavebními spořitelny se počty jejich obchodních míst snižují absolutně i v poměrovém vyjádření v rámci sektoru. Ke zvýšení obslužnosti se snaží přispět především upřednostňováním alternativních distribučních kanálů. Stavební spořitelny využívají základní distribuční síť sdílené v rámci finančních skupin, jejichž jsou součástí, a dále používají služeb samostatných distributorů operujících v terénu bez zázemí pobočkové sítě. Síť vlastních obchodních míst výrazně racionalizovaly, počet byl snížen o jednu třetinu. Obchodní expanze středních bank, poboček zahraničních bank a zejména malých bank je podřízena obsluze drobné klientely, na kterou se stále více obracejí, a je spojena rovněž s rozšiřováním jejich obchodních sítí a budováním přímého spojení banky s klientem. Malé banky se podílejí na obchodní síti bankovního sektoru 9,5 %.

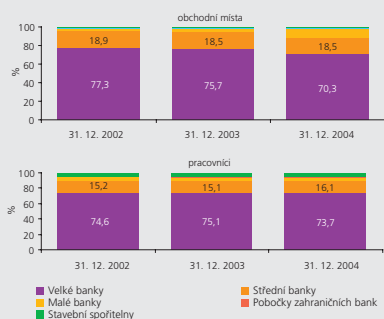
Banky se snaží racionalizovat své obchodní činnosti a docílit vyšší efektivity bankovního podnikání. V současné době se stále více obracejí na drobné bankovníctví. Tento typ bankovníctví vyžaduje zpracování velkého množství bankovních operací, obsluha jednotlivých drobných klientů je časově náročná, velmi často za pomoci osobních bankéřů. Ve snaze zefektivnit bankovní činnosti se snaží stimulovat klienty k využívání alternativních kanálů při obsluze za pomoci dostupných technických prostředků. S využitím zejména elektronického bankovníctví v podobě spojení klienta s bankou plných 24 hodin, stále většího zapojení internetu a nezbytných mobilních telefonů se bankám daří racionalizovat bankovní postupy a operace.

Výsledná produktivita bankovního sektoru měřená počty obyvatel připadajících na jednu banku a obslužností bankovní klientely jedním bankovním pracovníkem se v průběhu roku 2004 zvyšovala. Trend zvyšování efektivity při obsluze klientů pokračuje. V České republice se v roce 2004 počet obyvatel mírně zvýšil na

GRAF 4

STRUKTURA OBCHODNÍCH MÍST A PRACOVNÍKŮ PODLE SKUPIN BANK

banky s licenci k danému datu

TAB. 1

POČET PRACOVNÍKŮ A BANKOVNÍCH MÍST V BANKOVNÍM SEKTORU

banky s licenci k danému datu

	31.12.98	31.12.99	31.12.00	31.12.01	31.12.02	31.12.03	31.12.04
Počet pracovníků (tis.)	52,8	49,4	45,5	40,9	40,6	39,0	38,2
Počet bank. míst (tis.)	2,2	2,0	1,8	1,8	1,8	1,7	1,9
Počet pracovníků na 1 bankovní místo	23,8	24,6	25,2	23,3	22,8	23,4	20,4
Počet obyvatel na 1 banku (tis.)	228,7	244,7	256,7	270,3	275,0	291,7	292,0
na 1 bank. místo (tis.)	4,6	5,1	5,7	5,9	5,7	6,1	5,5
na 1 pracovníka	195,0	208,2	225,6	251,3	250,5	261,8	267,8

10 220,6 tis. Do konce roku 2004 se zvýšil počet obyvatel připadajících na jednu banku o 273 osob na 292,0 tis. V důsledku rozvoje obchodních sítí stagnuje ukazatel počtu obyvatel na jedno bankovní místo na hodnotě 5,5 tis. Racionalizací postupů při pokračování trendu snižování pracovních míst v bankovním sektoru je připraven jeden bankovní pracovník obsloužit již 267,8 obyvatele, produktivita práce takto měřená se zvýšila meziročně o 2,3 %. Počet obsluhovaných klientů je navíc dále navyšován o zahraniční návštěvníky.

Postupná přestavba pobočkové sítě, kdy se banky snažily dostat do úzkého kontaktu s klienty, využívání osobního přístupu a zapojení nových technologií do obsluhy klienta se promítly do snížení počtu zaměstnanců na jednom obchodním místě na 20,4 bankovních pracovníků. Racionalizace činnosti zahrnuje zpravidla nejen obchodní síť, prosazuje se jak v obsluze klienta, tak v provozech back office, zpravidla prostupuje celou strukturou finanční skupiny.

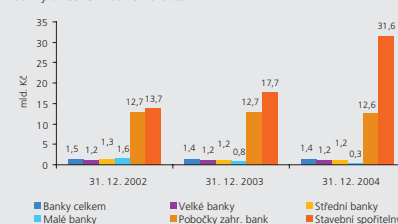
Objem spravovaných aktiv jedním obchodním místem je dalším z řady ukazatelů racionalizace bankovní činnosti. Ve zvyšování objemu spravovaných aktiv se projevuje i četnost bankovních operací daná potřebou využívat stále více bankovní služby a bankovní produkty v běžném životě. Bankovní produkty začínají provázet občany celým životem. Na konci roku 2004 byla na jednom obchodním místě spravována aktiva ve výši přesahující 1,4 mld. Kč. Hodnota bankovních obchodů se zvyšovala ve všech skupinách bank, trend byl zásadně ovlivněn 1,6% zvýšením ve skupině velkých bank za současného zvyšování efektivnosti využívání obchodních sítí. Tradičně vyšší než průměrné hodnoty spravovaných aktiv jedním obchodním místem dosáhly pobočky zahraničních bank a stavební spořitelny, což je dáno charakteristikami jejich bankovních obchodů a nízkým počtem vlastních obchodních míst. Do výsledku stavebních spořitelen se pozitivně promítla jednak výhodnost produktu stavebního spoření z hlediska dosahování výnosu pro klienta, dále možnost sdílet obchodní síť bankovních finančních skupin, jejichž jsou členy, a tím nutnost budování vlastních sítí pouze v menším rozsahu. Po boomu stavebního spoření na konci roku 2003 a snahy klientů o předzásobení se stavební spořitelny vrací k obvyklému rozsahu obchodních kapacit v souladu s jejich organickým růstem. Malé banky ve snaze přiblížit se klientům a podílet se na obchodech pro drobného klienta rozšiřují své obchodní síť rychlejším tempem ve srovnání s nárůstem obchodů. Naopak pobočky zahraničních bank, které se nadále soustředí především na korporátní klientelu případně na obsluhu občanů pouze v určitém regionu, udržují velmi omezený rozsah svých obchodních míst.

Ukazatel produktivity měřený objemem spravovaných aktiv jedním pracovníkem se v průběhu roku 2004 zvyšoval, vykazoval stejný trend jako produktivita měřená velikostí bilanční sumy spravované jedním obchodním místem. Velikost bilanční sumy na konci roku 2004 připadající na jednoho pracovníka bankovního sektoru činila 69,1 mil. Kč. Takto měřená produktivita se meziročně zvyšuje a ve srovnání s rokem 2003 byla vyšší o 4,3 mil. Kč. Trend intenzivnějšího využívání pracovních sil v bankovním sektoru se prosadil ve všech skupinách bank. Velké banky zvýšily hodnotu bilanční sumy obhospodařované jedním pracovníkem na 56,1 mil. Kč. Střední banky se přibližují hodnotám celkového bankovního sektoru, jejich hodnota bilančních aktiv na pracovníka činila 68,4 mil. Kč. Expandující malé banky zatím nedosáhly průměrné hodnoty obchodů konkurenčních skupin a 46,5 mil. Kč aktiv spravovaných jedním pracovníkem je hodnota pod průměrem celého sektoru. Stavební spořitelny a zejména skupina poboček zahraničních bank převyšují hodnoty uvedené za sektor 2,7krát (185,9 mil. Kč aktiv na pracovníka), resp. 4,3krát (293,6 mil. Kč aktiv na pracovníka). V pobočkách zahraničních bank ovlivňuje výrazně vyšší hodnoty charakter bankovních obchodů. Obchodní aktivity stavebních spořitelen se neustále stupňují při mírném poklesu počtu zaměstnávaných pracovníků, takto měřená produktivita se v roce 2004 zvýšila téměř o čtvrtinu.

GRAF 5

BILANČNÍ SUMA SPRAVOVANÁ JEDNÍM OBCHODNÍM MÍSTEM

banky s licenci k danému datu

TAB. 2
VÝVOJ VYBRANÝCH DRUHŮ PATEBNÍCH KARET, BANKOMATŮ
A SÍTÍ BANKOMATŮ

banky s licencí k danému datu

	31.12.98	31.12.99	31.12.00	31.12.01	31.12.02	31.12.03	31.12.04
Počet sítí bankomatů	5	4	4	4	4	4	4
Počet bankomatů	1 463	1 499	1 602	1 923	2 254	2 669	2 750
Roční počet transakcí v bankomatech (mil.)	59,1	70,0	85,8	100,7	106,8	116,8	125,3
Roční objem transakcí v bankomatech (mln. Kč)	91,3	128,0	175,5	232,7	285,4	352,3	397,9
Karty s funkcí výběru hotovosti (tis.)	1 590,2	2 784,5	3 976,6	4 556,3	5 768,9	6 373,6	6 720,8
Debetní karty (tis.)	1 881,8	2 790,0	3 960,4	4 516,3	5 658,3	5 803,1	6 174,0
Kreditní karty (tis.)	3,6	5,6	38,7	53,2	113,2	206,2	402,4
Počet terminálů	6 628	8 962	13 187	17 931	25 358	31 678	44 404
Roční počet plateb kartou (mil.)	2,8	6,0	14,5	26,6	41,0	55,1	58,4
Roční obrát plateb kartou (mln. Kč)	8,4	14,0	27,0	44,7	52,5	61,3	65,9

Pozn.: Pouze karty vydané bankami, ale i pro ostatní společnosti

2.4 NOVÉ TECHNOLOGIE

Rozvoj bankovníctví je v úzkém propojení s rozvojem nových technologií, které jsou využívány k obohacení nabídky sofistikovaných bankovních produktů, k rozšiřování možností při diverzifikaci distribučních kanálů zabezpečujících přímé spojení klienta s bankou po celých 24 hodin, jako prostředek snižování nákladů a optimalizace obsluhy. Nové technologie jsou základem zvyšování kvality služeb, nového typu elektronického bankovníctví (e-banking) rozšiřujícího možnosti nabídky, zvyšujícího komfort služeb v kombinaci s jejich dostupností jak prostorovou, tak časovou. Vyšší bezpečnost bankovních služeb, kontrolní funkce i omezování rizika vychází rovněž z rozvoje technologií, rychlého přenosu dat a informací a jejich zpracování. Banky využívají tento typ bankovníctví ke snižování svých nákladů, zejména nákladů na pracovní sílu. Elektronické bankovníctví se stává součástí konkurenčního boje. V tuzemském bankovním sektoru se z tohoto hlediska pozitivně projevilo působení zahraničních strategických partnerů, pro něž je zavádění a využívání nových technologií součástí vytváření konkurenčního prostředí. Právě přímé spojení banky s klientem a poskytování některých bankovních služeb po 24 hodin je jednou z podstatných konkurenčních výhod.

Bankovní i nebankovní finanční instituce vytvářejí bohatou nabídku prostředků a způsobů úhrady plateb. V platebním styku se rovněž stále více uplatňuje forma bezhotovostní úhrady za zboží a služby. Banky reagují na poptávku ze strany svých klientů založenou na změně způsobu života. Jestliže dispozice bankovním účtem je nutností a možnost výběru hotovosti z bankomatů již naprostou samozřejmostí, tak v současné době se banky soustřeďují na rozšíření nabídky, rozšíření používání a funkcí platebních karet, dosahování vyšší kvality a zejména bezpečnosti provádění operací jejich prostřednictvím.

V tuzemsku působící čtyři sítě bankomatů plně pokrývají potřeby klientů a vytvářejí dostatečné konkurenční prostředí. Počet bankomatů, kterých bylo k 31. 12. 2004 celkem 2 750, se zvýšil v průběhu sledovaného období pouze o 3,0 %. Vyšší nárůst počtu transakcí v bankomatech o 7,2 % v meziročním srovnání a zejména téměř 13% zvýšení objemu transakcí v bankomatech je částečně důsledkem poplatkové politiky bank stimuluji nižší četnost transakcí při jejich vyšších hodnotách. Částečně odráží růst mezd posledních let, které jsou zpravidla poukazovány na bankovní účty. Banky umožňují klientům optimalizovat poplatky spojené s využíváním ATM zvýhodněným tarifem při používání vlastní sítě bankomatů dané banky, resp. nabídkou sníženého poplatku za předem stanovený počet výběrů v daném období. V průběhu roku 2004 se průměrná částka vybíraná prostřednictvím bankomatu zvýšila o více než 5 % a dosáhla hodnoty 3 176 Kč.

Pokračovala expanze na trhu karet, které provázejí klienty bank a ostatních finančních i nefinančních institucí při mnoha běžných činnostech. Stále největším počtem (6 720,8 tis. ks) jsou zastoupeny karty sloužící k výběru hotovosti ze sítí bankomatů, počet takto vydaných karet se v roce 2004 zvýšil o 5,4 %. V nabídce se prosazují karty umožňující provádět rovněž platby, u nichž bylo zaznamenáno meziroční navýšení o 6,4 %. Kreditní karty umožňující klientům čerpat úvěr za předem stanovených podmínek zaznamenaly opět bouřlivý růst téměř na dvojnásobek se zřetelem na jejich stále ještě poměrně nízký základ (pouze okolo 6 % z celkového počtu vydaných karet s funkcí výběru hotovosti). V roce 2004 vzrostl objem plateb uskutečněných kartou o 7,5 %. I přes tento dynamický rozvoj činí objem plateb kartou pouze necelých 17 % z celkového objemu výběru hotovosti z bankomatů. Důvody spočívají nejen ve stále ne zcela rozvinuté síti prodejců přijímajících platební karty, ale rovněž se projevuje určitý konzervatismus v chování klientů. Počet terminálů, kde je možno platit kartou, se přitom meziročně zvýšil o 40 % (o 15 procentních bodů více než činil roční přírůstek na konci roku 2003). Karty při placení upřednostňují spíše později narození uživatelé. V konkurenci se prosazují rovněž specializovaní prodejci s vlastními emi-

tovanými prostředky k placení v jejich domácích sítích. Poměrně značně se začínají využívat k úhradám platební karty mimo území České republiky. Z celkového ročního obrátu plateb uskutečněných prostřednictvím karty bylo celých 12 % uskutečněno na teritoriu mimo území České republiky.

Banky předpokládají i nadále rozvoj e-bankovnictví. Optimalizace sítí ATM bude provázena rozšířenou nabídkou produktů uskutečněnou jejich prostřednictvím, bude umožněno vkládat peníze na účet, převádět peněžní prostředky mezi účty, i nadále bude možno snadno dobít kredit mobilního telefonu a předpokládají se i další funkce. Rozvoj platebních karet se bude ubírat rychleji v případě kreditních karet, začínají se ve stále větší míře nabízet čipové karty.

2.5 KONCENTRACE BANKOVNÍHO SEKTORU

(banky s licencí k danému datu)

Tuzemský bankovní sektor je z hlediska struktury stabilizovaný. Tuto skutečnost nezměnilo ani přistoupení ČR k EU a možnost bank ze zemí EU poskytovat bankovní služby v ČR na základě principu jednotné bankovní licence. V roce 2004 nebyla zaznamenána žádná změna bankovního sektoru v ČR z hlediska struktury, ani v souvislosti se strategickým rozhodnutím mateřských bank či zahraničních bank působících na tuzemském bankovním trhu.

Ve srovnání s koncem roku 2003 mírně posílila pozice celého bankovního sektoru z hlediska velikosti základního kapitálu (bez poboček zahraničních bank). Skupina bank s kapitálem v rozmezí 1 až 2,4 mld. Kč oslabila o jednu banku, která navýšením kapitálu vystřídala jednu banku ve skupině bank s kapitálem od 2,5 do 4,9 mld. Kč. Ke konci roku 2004 posílila nejlépe vybavená skupina s kapitálem vyšším než 5 mld. Kč. Tato skupina je tvořena celou skupinou čtyř velkých bank poté, co poslední z nich v průběhu roku navýšila kapitál nad tuto hranici. I v nadcházejícím roce je možné očekávat jednotlivé přesuny do kategorií s vyšší vybaveností kapitálem navazující na rozvoj bankovních činností, zejména spojených s poskytováním úvěrů. Minimální akceptovatelnou hranici 500 mil. Kč, jak stanovuje zákon o bankách, vykazují k 31. 12. 2004 pouze tři banky.

Bankovní sektor je z hlediska rozložení vybavenosti kapitálem hodnocen jako heterogenní celek. K 31. 12. 2004 se výrazně odlišovaly dvě dvojice velkých bank z pohledu rozložení hodnot základního kapitálu. Obě dvojice disponují podobnou výší základního kapitálu, mnohonásobně vyšší ve srovnání s ostatními bankovními subjekty a se zřetelným odstupňováním jak mezi nimi, tak mezi ostatními bankami provozujícími činnost na území České republiky. Řada bank však doplňuje kapitál jinými zdroji, např. rezervními fondy či nerozděleným ziskem, které v některých případech převyšují hodnoty samotného základního kapitálu. První čtyři kapitálově nejsilnější banky disponují 63,5 % základního kapitálu bankovního sektoru. Zbývajících 22 bank již tvoří skupinu relativně homogenní, disponující podobnou výší základního kapitálu, nesrovnatelně nižší než skupina velkých bank.

Struktura bank podle velikosti bilanční sumy se v roce 2004 měnila přechodem bank do vyšších kategorií podle velikosti bankovních obchodů. Ke skupině velkých bank se přiřadila s bilanční sumou vyšší než 100 mld. Kč jedna stavební spořitelna. I v roce 2004 pokračuje snižování počtu bank s aktivy menšími než 10 mld. Kč.

Zvyšování celkového počtu bank disponujících větší hodnotou bilančních aktiv je důsledkem rozvoje bankovních obchodů v roce 2004. Růst aktiv v jednotlivých bankách a částečný přesun do vyšších kategorií se projevil v nárůstu bilanční sumy bankovního sektoru jako celku. K rozvoji bankovních obchodů přispěla zejména rostoucí úvěrová emise. Velmi aktivní byly stavební spořitelny.

TAB. 3

ROZDĚLENÍ BANK PODLE VELIKOSTI ZÁKLADNÍHO KAPITÁLU

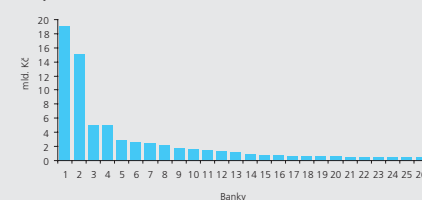
banky s licencí k danému datu

mld. Kč	31.12.99	31.12.00	31.12.01	31.12.02	31.12.03	31.12.04
nad 5	6	6	5	3	3	4
2,5 až 4,9	0	0	0	2	3	3
1 až 2,4	13	12	12	10	8	7
0,5 až 0,9	6	6	6	9	9	9
0,5	7	6	5	4	3	3
pod 0,5	0	0	0	0	0	0

GRAF 6

ROZLOŽENÍ HODNOT ZÁKLADNÍHO KAPITÁLU BANK K 31. 12. 2004

banky s licencí k 31. 12. 2004

TAB. 4

ROZDĚLENÍ BANK PODLE VELIKOSTI BILANČNÍ SUMY

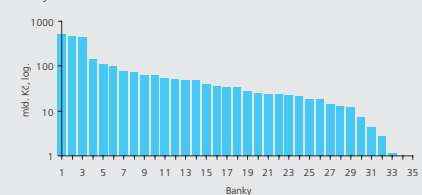
banky s licencí k danému datu

mld. Kč	31.12.99	31.12.00	31.12.01	31.12.02	31.12.03	31.12.04
nad 100	5	5	5	4	4	5
50 až 99	3	5	6	7	7	7
25 až 49	12	8	7	6	8	7
10 až 24	9	11	8	11	9	10
pod 10	13	11	12	9	7	6

GRAF 7

ROZLOŽENÍ HODNOT BILANČNÍ SUMY BANK K 31. 12. 2004

banky s licencí k 31. 12. 2004

TAB. 5
PODÍL JEDNOTLIVÝCH SKUPIN BANK NA CELKOVÉ BILANČNÍ
SUMĚ V %

banky s licenci k danému datu

	31.12.99	31.12.00	31.12.01	31.12.02	31.12.03	31.12.04
Banky celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
v tom:						
velké banky	65,1	61,5	63,8	62,2	62,1	59,8
střední banky	13,2	18,2	14,8	16,6	15,8	15,9
malé banky	3,3	2,6	2,3	3,4	2,0	2,3
pobočky zahr. bank	13,6	11,8	12,8	9,6	9,6	10,0
stavební spořitelny	4,8	5,2	6,3	8,2	10,5	12,0

Rozložení hodnot bilanční sumy bank tuzemského bankovního sektoru k 31. 12. 2004 vykazuje větší rozdíly mezi nejvyššími hodnotami tří vedoucích velkých bank a skupinou čtyř nejmenších bank ve srovnání s rozložením podle velikosti hodnot základního kapitálu. Základní kapitál největší banky na konci roku 2004 překročil základní kapitál nejmenší banky asi 38krát, bilanční suma vykázaná největší bankou ke stejnému dni dosáhla asi 550krát vyšší hodnoty než bilanční suma banky disponující nejmenšími aktivy. Rozdíl je ovlivněn regulatorním požadavkem na minimální výši základního kapitálu pro udělení bankovní licence ve výši 500 mil. Kč.

Na konci roku 2004 se podílela na celkové bilanční sumě bankovního sektoru skupina velkých bank 59,8 %, což je celkově o 2,3 procentního bodu menší podíl na aktivech sektoru než v předchozím roce. Důvodem meziročního poklesu podílu velkých bank je pouze mírný růst bilanční sumy vedoucích bank sektoru ve srovnání s celkovou bilanční sumou bankovního sektoru v roce 2004, která se zvýšila o 4,3 %. Na tomto růstu se podílela zejména skupina stavebních spořitelen, která posílila v rámci celého sektoru o 1,5 procentního bodu, dosáhla 12% podílu na celém sektoru a vyrovnala tak z podstatné části snížení podílu velkých bank.

2.6 KONKURENCESCHOPNOST BANKOVNÍHO SEKTORU

(banky s licenci k danému datu)

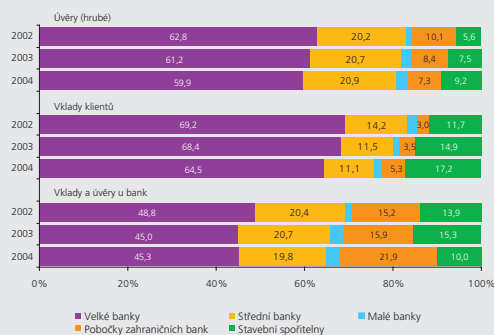
Fungující konkurenční prostředí, vytvářející stále širší nabídku více sofistikovaných produktů, služeb i distribučních kanálů pro své zákazníky, je prostředkem ovlivňujícím inovační činnost bank, promítá se do zavádění nových technologií. Jednotlivé banky jsou nuceny své produkty a distribuční kanály trvale inovovat tak, aby udržely krok s konkurencí či získaly konkurenční výhodu, což klientům přináší stále vyšší komfort při využívání bankovních služeb.

Z dosavadního vývoje bankovního sektoru je patrné, že i nadále přetrvává významné postavení skupiny velkých bank. Na parciálních trzích se uplatňují i specializované banky, resp. specializované produkty vytvářející silnou konkurenci univerzálním velkým bankám. Výjimečné postavení v rámci celého sektoru zaujímá se svým specializovaným produktem stavebního spoření celá skupina stavebních spořitelen profitujících rovněž ze státní podpory tohoto již tak oblíbeného produktu.

Pozice velkých bank na trhu úvěrů meziročně oslabilo o 1,3 procentního bodu. K 31. 12. 2004 dosahoval jejich tržní podíl 59,9 %. Na tomto trhu jsou aktivity bank stále více orientovány na segment drobných klientů. Úvěry obyvatelstvu se rozvíjejí v roce 2004 nejrychlejšími tempy. Velkým bankám v této oblasti konkurují jak střední, tak malé banky, upevňující postavení na trhu klientských úvěrů v relativním i absolutním vyjádření. Jejich tržní podíly posílily o 0,2, resp. 0,6 procentního bodu. Rozvoje retailového trhu úvěrů nejvýrazněji využily banky ze skupiny stavebních spořitelen s meziročním růstem podílu o 1,7 procentního bodu. Produkt stavebního spoření stále více začíná směřovat od sběru vkladů do poskytování úvěrů, využívání prostředků k uspokojování bytových potřeb, rekonstrukce bytů a jejich zařízení, resp. do navýšení prostředků v kombinaci s hypotečním úvěrem.

Velké banky zaujímají významnou pozici rovněž na trhu klientských vkladů, který procházel v roce 2004 obdobným vývojem jako trh klientských úvěrů. Postupně mírně klesá váha skupiny velkých bank, meziročně se podíl snížil o 3,9 procentního bodu, přestože jejich podíl na celkově přijatých vkladech bankovním sektorem dosud převažuje a k 31. 12. 2004 dosáhl 64,5 %. Naopak ve skupině stavebních spořitelen klientské vklady trvale rostou a tato skupina bank stále výrazně posiluje svůj podíl na vkladech celého bankovního sektoru. Na konci roku 2004, poté co meziročně posílila o 2,3 procentního bodu, dosáhla již druhého nejvyššího, a to 17,2% podílu na trhu klientských vkladů. Střední banky obdobně jako velké banky

GRAF 8
TRŽNÍ PODÍLY SKUPIN BANK NA VYBRANÝCH PRODUKTECH V %
 banky s licenci k 31. 12. 2004

stále mírně ztrácejí tržní podíl a již se propadly na třetí pozici dosažením 11,1 % na trhu klientských vkladů. Při porovnání příslušných podílů je však u středních bank zřetelná převaha úvěrových obchodů nad obchody depozitními. Pobočky zahraničních bank a malé banky vykazovaly shodně meziroční růst klientských depozit jak v absolutním vyjádření, tak v relativním posilování tržních pozic. Přesto zvyšující se vklady klientů v pobočkách zahraničních bank jsou relativně i absolutně nižší v souvislosti s obecně nižší aktivitou poboček na českém bankovním trhu a jejich zaměřením na specifické skupiny zákazníků. Pro pobočky zahraničních bank jsou klientské vklady pouze doplňkovým zdrojem ke zdrojům od jiných bank.

Skupina velkých bank kromě mírného zvýšení podílu pohledávek za bankami ztrácela v roce 2004 na všech trzích. Největší změny podílů vykázala na trhu vkladů a spolu s pobočkami zahraničních bank na trhu úvěrů. Skupina stavebních spořitelen naopak upevňovala svoji pozici v klientských úvěrech a vkladech. Stavební spořitelny v roce 2004 ve stále větším měřítku obchodují získané zdroje z klientských vkladů k poskytování klientských úvěrů, současně omezují své aktivity na trhu mezibankovních aktiv. Financování vlastních obchodů ze zdrojů obchodovaných na mezibankovním trhu je doménou poboček zahraničních bank nedisponujících dostatečnými zdroji získanými sběrem depozit, což se projevuje ve zvýšeném podílu na trhu pohledávek za bankami, i když jejich podíl na celkových depozitech bankovního sektoru se neustále zvyšuje. Malé banky se spolu s růstem bilančních aktiv v minulém roce důrazněji prosadily na všech trzích, jejich aktivity se projeví zejména posílením pozice na trhu úvěrů. Skupina středních bank z hlediska rozvoje bankovního podnikání poněkud stagnovala na úrovni roku 2003, což se promítlo i do snížení pozice na relevantních trzích.

Změny ve struktuře českého bankovního sektoru a vývoj tržních podílů na domácím bankovním trhu se projevil v hodnotách Herfindahlova indexu tržní konkurence¹⁰ pro vybrané typy bankovních obchodů. V roce 2004 došlo ke snížení nebo stabilizaci Herfindahlova indexu v základních sledovaných skupinách bankovních obchodů. Na trhu úvěrů zůstává index tržní konkurence nezměněný. I když všechny skupiny bank s výjimkou velkých bank a poboček zahraničních bank se prezentovaly rychlejším než průměrným růstem úvěrové emise, podíl velkých bank na trhu úvěrů zůstává i nadále rozhodující a v tomto směru nebyl ohrožen. Rovněž z hlediska počtu subjektů se trh úvěrů nemění. V minulém roce pokračovalo snižování indexu a tedy zvýšení konkurence na expandujícím trhu vkladů, kde oslabily své dřívější pozice zejména některé velké a střední tuzemské banky. Na relevantním trhu je růst konkurence založen na expandujícím trhu vkladů segmentu stavebních spořitelen.

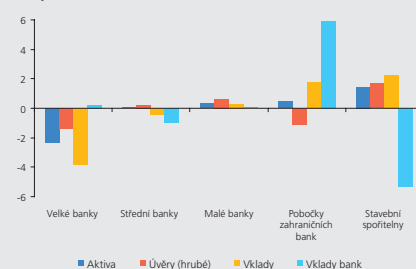
Tržní podíly skupin největších bank na celkovém bankovním sektoru klesají jen velmi pozvolna i přes posilování konkurence a změny ve struktuře bankovního sektoru v důsledku obchodní činnosti skupiny malých bank a zejména stavebních spořitelen. V jednotlivých položkách tři z tohoto hlediska rozhodující banky dosahují většinou hodnoty přes 60 % celého trhu (základní kapitál, klientské vklady, čistý zisk, zisk z bankovní činnosti, správní náklady). V některých případech se pohybují pod touto úrovní (aktiva a celkové klientské úvěry). Bývá pravidlem, že hodnoty přesahují polovinu celého trhu. Tři vedoucí banky k 31. 12. 2004 disponovaly 54,4 % celkových bilančních aktiv sektoru, poskytl 51,8 % všech klientských úvěrů a klienti u nich uložili 60,5 % vkladů.

V roce 2004 se tři největší banky podílely 68,0 % na celkovém zisku z bankovní činnosti a 63,1 % na vynaložených správních nákladech. Podíl na zisku z bankovní činnosti

GRAF 9

MEZIROČNÍ ZMĚNY TRŽNÍCH PODÍLŮ V JEDNOTLIVÝCH SEGMENTECH TRHU K 31. 12. 2004 (PROCENTNÍ BODY)

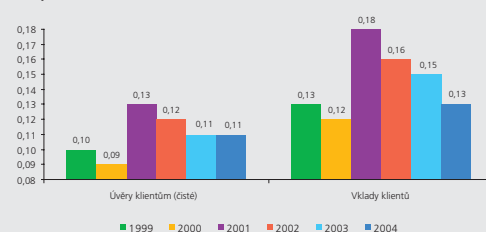
banky s licencí v daném roce

GRAF 10

HERFINDAHLŮVY INDEXY TRŽNÍ KONKURENCE

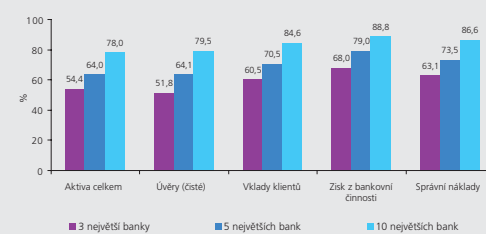
banky s licencí v daném roce

GRAF 11

PODÍLY SKUPIN NEJVĚTŠÍCH BANK NA BANKOVNÍM SEKTORU K 31.12.2004

banky s licencí k danému datu

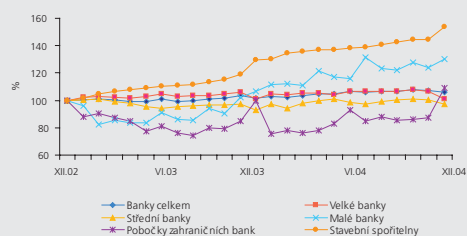
¹⁰ Herfindahlův index tržní konkurence může dosahovat hodnoty v rozmezí od 0 do 1, přičemž hodnota rovna 1 představuje zcela nekonkurenční prostředí. S klesající hodnotou Herfindahlova indexu roste konkurence daného trhu.

nosti byl vyšší o 1,2 procentního bodu ve srovnání s rokem 2003. Rozdíly v uvede-
ných podílech tří, pěti a deseti největších bank jsou relativně nízké a naznačují stále
udržovaný odstup a významné zastoupení tří největších bank od zbyvajících bank
tvořících tuzemský bankovní sektor.

2.7 STRUKTURA AKTIVNÍCH A PASIVNÍCH OPERACÍ BANKOVNÍHO SEKTORU

(banky s licencí k 31. 12. 2004)

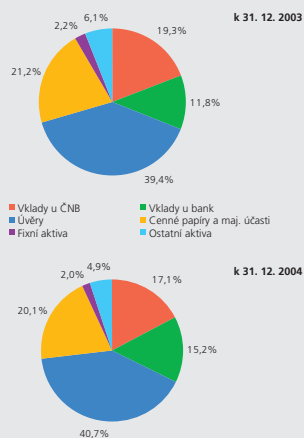
GRAF 12
INTENZITA RŮSTU BILANČNÍ SUMY
banky s licencí k 31. 12. 2004

Bilanční suma bankovního sektoru k 31. 12. 2004 dosáhla 2 635,6 mld. Kč, což je
o 4,3 % více než v roce 2003. Tempa růstu bilančních aktiv akcelerují v posledních
letech, meziročně představuje tento nárůst zvýšení tempa růstu o 2,4 procentního
bodu. Vývoj bilanční sumy i v průběhu roku 2004 potvrzuje stále existující potenciál
dalšího rozvoje tuzemského bankovního sektoru.

Vývoj celkových bilančních aktiv neprobíhal v roce 2004 ve všech skupinách bank
rovnoměrně. I nadále byl ovlivněn především vývojem v nejsilněji zastoupené skupině
velkých bank, která vykazovala v daném roce přibližně stejný trend jako celý
bankovní sektor. Na růstu celkových aktiv se podílely všechny skupiny bank. Zatímco
velké banky zaznamenaly pouze mírné zvýšení objemu celkové čisté bilanční
sumy (0,3 %), což je pod hranici růstu celkových aktiv sektoru, všechny ostatní
skupiny bank v uplynulém roce naopak zvýšily svůj objem aktiv více ve srovnání
s nárůstem aktiv za bankovní sektor jako celek, i když s rozdílnou intenzitou. Růst
celkových aktiv byl tažen zejména stavebními spořitelny a pobočkami zahra-
ničních bank. Aktiva stavebních spořitelen v roce 2004 vzrostla o 18,9 % a dosáhla
již 12% podílu na bilanční sumě sektoru. Ačkoli jejich obchodní aktivity promítnuté
do růstu aktiv měly tendenci se zvyšovat průběžně po celý rok, k akceleraci dochází
pravidelně v posledním čtvrtletí daného roku. Toto je dáno charakterem produktu
stavebního spoření umožňujícího složit až na konci roku celkovou či zbytkovou
částku celoročního spoření k započtení maximální státní podpory na účet
klienta. Tímto opatřením rostou výrazně i celková depozita stavebních spořitelen,
zejména na konci daného roku. Růst klientských vkladů v této skupině bank se stal
hlavním motorem růstu jejich bilanční sumy, i když se stavební spořitelny začínají
prosazovat i na straně poskytování úvěrů. Rovněž aktiva skupiny poboček zahra-
ničních bank s meziročním nárůstem o 9,3 % se podílela na růstu celkových aktiv. Tato
skupina bank se podílí celkem 10 % na bilančních aktivech sektoru. Nejdynamičtější
rostoucí skupinou byla v roce 2004 skupina malých bank, která dosáhla růstu
22,4 %. Malé banky však ovlivnily celkový vývoj mnohem méně, neboť jejich podíl
na bilanční sumě bankovního sektoru k 31. 12. 2004 činil pouhých 2,3 %. Čistá
aktiva středních bank se zvýšila o 4,6 % a jejich podíl na sektoru činil 15,9 %.

GRAF 13
STRUKTURA AKTIV
banky s licencí k 31. 12. 2004

V meziročním srovnání se struktura aktiv a pasiv bankovního sektoru v zásadě ne-
změnila. Vývoj bilanční sumy celého sektoru i jednotlivých skupin byl, kromě větší
aktivity na mezibankovním trhu a v důsledku pokračování růstu depozit stavebních
spořitelen zvyšujících stranu pasiv bankovního sektoru, značnou měrou ovlivněn
změnami v oblasti úvěrů. Celková emise úvěrů představuje trvale rozhodující část
aktivní strany bilanční sumy. Poptávka po úvěrech se každým rokem zvyšuje.
Zlepšením ekonomické situace dlužníků a zvýšením jejich schopnosti splácet úvěry
se v roce 2004 opět meziročně zvýšil podíl úvěrů poskytnutých bankami klientům.
Ve srovnání s koncem roku 2003 vzrostl o 1,3 procentního bodu. Do růstu poměr-
ných hodnot se promítl absolutní růst celkové bilanční sumy a rovněž úvěry klientů
vzrostly i v absolutní výši. Ke konci roku 2004 činil podíl klientských úvěrů na bi-
lanční sumě 40,7 %. Mezi skupinami bank je intenzita poskytování úvěrů odlišná.
Největší zastoupení úvěrů v bilančních aktivech ještě posílila na 53,3 % skupina
středních bank. Skupinou, která se z pohledu podílu na aktivech věnuje úvěrovým
obchodům nejméně (30,1 % bilanční sumy), jsou pobočky zahraničních bank.

V roce 2004 pravidelným zvyšováním úvěrové činnosti v bankovních obchodech se nad hranici 31 % dostávají prvně stavební spořitelny.

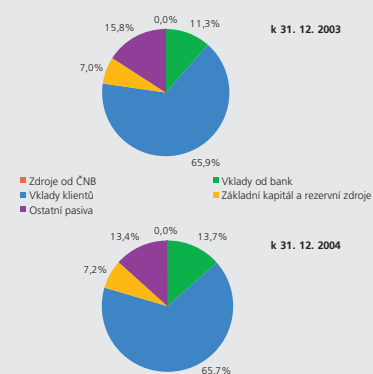
Druhou nejvýznamnější složkou ve struktuře aktiv bankovního sektoru je portfolio cenných papírů (včetně majetkových účastí). I přes slabý pokles jejich podíl na bilanční sumě překročil ke konci roku 2004 mírně hranici 20 %. Dalšími složkami ve struktuře aktiv, které se drží pod hranici 20% podílu na celkové bilanční sumě bankovního sektoru, jsou vklady u České národní banky a vklady u ostatních bank. Jejich vývoj v roce 2004 byl protichůdný. Zatímco vklady u ČNB meziročně poklesly v absolutní hodnotě a klesá i jejich podíl na celkových aktivech bankovního sektoru, tak v důsledku zvýšené aktivity na mezibankovním trhu se poměrně výrazně zvýšil podíl vkladů u jiných bank, celkově o 3,4 procentního bodu. Fixní aktiva bank, jejichž převažující složku tvoří hmotná aktiva, ze značné části reprezentovaná nemovitostmi (pobočková síť), si dlouhodobě udržují svůj podíl na celkových aktivech na úrovni 2 %.

Pasivní strana bilance je dlouhodobě ovlivněna orientací tuzemských bank na klasické bankovníctví, v němž převažuje sběr vkladů od klientů a poskytování úvěrů. Struktura pasiv bankovního sektoru mnohem více koresponduje se základní orientací sektoru, než je tomu na straně aktiv. Klientské vklady jsou jednoznačně rozhodující složkou pasivní strany bilance, i když meziročně nepatrně snížily podíl na konečných 65,7 %. Rostoucí objem operací na mezibankovním trhu deponit se promítá do zvýšení podílu vkladů přijatých od jiných bank na celkových pasivech o 2,4 procentního bodu v roce 2004.

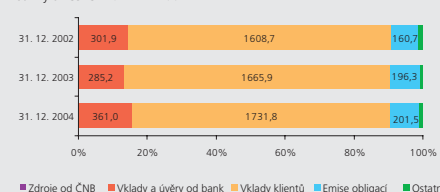
Bankovní podnikání je typické výraznou převahou cizích zdrojů nad zdroji vlastními. Ke konci roku 2004 se podíl vlastních zdrojů na bilanční sumě sektoru mírně zvýšil a jeho hodnota dosáhla 7,2 %. Rozsah financování vlastními zdroji diferencuje jednotlivé banky. Převažují cizí zdroje, i když některé banky, zejména při zahájení činnosti, jsou financovány téměř výlučně vlastními zdroji. Určující skupina velkých bank využívá k financování bankovních obchodů vlastní zdroje představující 8,0 % bilančních pasiv. Celkové vlastní zdroje bankovního sektoru se v průběhu roku navýšily o 6,8 % a k 31. 12. 2004 dosáhly hodnoty 188,8 mld. Kč.

Základní kapitál zůstává složkou, která ve skladbě vlastních zdrojů stále převažuje, i když jeho podíl na vlastních zdrojích dále mírně klesá, na konci roku 2004 dosáhl 37,3 %. Na výsledku hospodaření bankovního sektoru v daném roce a v letech uplynulých závisí souhrnná hodnota ostatních složek vlastních zdrojů. Bankovní sektor jako celek dosahoval od roku 2000 každoročně čistý zisk, pravidelně se v absolutních hodnotách zvyšovaly rezervní zdroje. Tempo růstu pasiv v roce 2004 převyšovalo hodnoty meziročního růstu rezervních zdrojů bankovního sektoru. Při současném započtení základního kapitálu a rezervních zdrojů dochází k meziročnímu růstu podílu této složky vlastních zdrojů na celkových pasivech o 0,2 procentního bodu, i když se tempo růstu snižuje. Obdobou rozdílného typu financování jednotlivých bank z hlediska členění zdrojů na vlastní a cizí je skladba vlastních zdrojů často se lišící jak podle bankovních subjektů, tak v časové posloupnosti. Do skladby vlastních zdrojů se také promítá vlastnická struktura, převažující typy obchodů, historie subjektu, výsledky hospodaření aj. Při hodnocení celého bankovního sektoru z hlediska zastoupení rezervních zdrojů tvořených rezervními fondy, kapitálovými a ostatními fondy tvořenými ze zisku dochází k pokračování oslabování podílu této složky na vlastních zdrojích, který nadále v průběhu roku 2004 klesl o tři čtvrtiny procentního bodu a dosáhl hodnoty 16,8 %. Bankovní sektor je ziskový, docílil meziročně růst celkového zisku o 8,5 %. Podíl takto vyjádřeného zisku na vlastních zdrojích se meziročně zvýšil z 39,1 % na 39,8 %, zvýšila se i jeho hodnota na celkové bilanční sumě sektoru na 2,8 %. Ve srovnání s předcházejícím ročním obdobím došlo k poklesu tempa zvyšování hodnot všech ukazatelů vztažených k souhrnným ziskům. Bankovní sektor vykazoval stabilní hodnoty podřízených

GRAF 14
STRUKTURA PASIV
banky s licenci k 31. 12. 2004

GRAF 15
VÝVOJ A STRUKTURA CIZÍCH ZDROJŮ BANK
banky s licenci k 31. 12. 2004

finančních závazků již druhé roční období na úrovni 0,3 % celkových bilančních pasiv.

Ve struktuře cizích zdrojů zaujímaly v roce 2004 rozhodující postavení primární zdroje, i když jejich zastoupení se nepatrně snížilo. Došlo ke změně ve vývoji na mezibankovním trhu, vliv zdrojů získaných na tomto trhu opět po dlouhodobém období poklesu posílil. Nastolený vývojový trend v oblasti emitování obligací zůstal zachován, i nadále se upevňuje zastoupení zejména vlivem rostoucího objemu emitovaných hypotečních zástavních listů.

Primární zdroje představují v českém bankovním sektoru vklady klientů (včetně vkladů vládních orgánů), což plně koresponduje se základní orientací tuzemských bank na klasické bankovníctví, které je charakteristické přijímáním vkladů a poskytováním úvěrů. Uvedené zaměření bank je v souladu s přístupem podnikové sféry k financování svých aktivit, které se uskutečňuje v převážné míře prostřednictvím bankovních úvěrů. Tento trend posiluje rovněž chování sektoru domácností s tradičně stále silným sklonem k úsporám ve formě klasických depozitních vkladů a stále více se projevujícím sklonem k zadlužování ve formě úvěrů hypotečních, spotřebitelských i vázaných na speciální produkt stavebního spoření. Klientské vklady zaznamenaly v průběhu roku 2004 nárůst o 4,0 %, což bylo více ve srovnání meziročním nárůstem na konci roku 2003. I přes toto zrychlení růstu vkladů klientů v důsledku rychlejšího růstu jak bilanční sumy, tak celkových cizích zdrojů došlo v meziročním srovnání ke snížení podílu (o více než 2 procentní body) na tři čtvrtiny cizích zdrojů. Na růstu klientských vkladů se v roce 2004 podílely v rozhodující míře stavební spořitelny, které zaznamenaly téměř 20% nárůst depozit tvořených téměř výlučně vklady obyvatelstva. Produkt stavebního spoření je svou dlouhodobostí (v současné době šestiletý cyklus stavebního spoření) zárukou stabilní tvorby depozit v budoucnosti při zachování všech výhod pro jeho klienty. K růstu klientských vkladů částečně přispěly rovněž malé banky a pobočky zahraničních bank. Zatímco ve skupině stavebních spořitelen se k 31. 12. 2004 podíl klientských vkladů blíží 95 % pasivní strany bilance, ve skupině středních a malých bank osciloval tento podíl v průběhu roku kolem 50 % objemu celkových pasiv a ve skupině poboček zahraničních bank se na konci roku 2004 nalézal na úrovni 35 % celkových pasiv. Velké banky, jejichž podíl klientských vkladů na pasivní straně bilance přesáhl nepatrně 70 %, je určující pro hodnotu (65,7 %) za celý tuzemský bankovní sektor.

Druhou nejvýznamnější složkou cizích zdrojů zůstávají vklady přijaté od ostatních bank, které však po období poklesu zaznamenaly v roce 2004 jak zvýšení v absolutní hodnotě o více než 25 % meziročně, tak i zvýšení procentuálního podílu (o 2,4 procentního bodu) na celkových cizích zdrojích na výsledných 15,6 %. Skupiny bank, které jsou velmi aktivní na mezibankovním trhu, jsou pobočky zahraničních bank a velké banky. Jedinou skupinou, v níž zdroje financování získané na mezibankovním trhu představují dlouhodobě nadpoloviční část cizích zdrojů (60 % na konci roku 2004), jsou pobočky zahraničních bank.

Emise dluhových cenných papírů stále patří mezi méně významné zdroje financování obchodních aktivit bank tuzemského bankovního sektoru. I přes snížení podílu (o 0,4 procentního bodu) na cizích zdrojích (8,7 %) a meziroční nárůst absolutní hodnoty emitovaných dluhových cenných papírů se nalézá emise dluhových cenných papírů na konci roku 2004 na třetí pozici z hlediska této zmiňované komponenty financování bankovního sektoru. Celková emise dluhopisů k 31. 12. 2004 dosáhla 201,5 mld. Kč. Z hlediska členění cizích zdrojů bank na primární a sekundární zdroje tvoří emitované dluhové cenné papíry určitý přechodný stupeň. Věřitelem banky může být jak jiná banka, tak i nebankovní subjekt. V emisích dluhových cenných papírů převažují dluhopisy se splatností do jednoho roku (tj. krátkodobé), které dosáhly 57 % celkové emise, přičemž téměř výlučně se jedná o krátkodobé depozitní směnky, které banky mnohdy nabízejí jako depozitní pro-

dukt pro velké klienty. Emitované dlouhodobé dluhové cenné papíry splatné v horizontu překračujícím jeden rok jsou z více než 70 % tvořeny stále se zvyšující emisí hypotečních zástavních listů, které se stále více prosazují jako zdroj financování s růstem objemu poskytnutých hypotečních úvěrů. Dluhové cenné papíry kryté pohledávkami z hypotečních úvěrů se v průběhu roku 2004 zvýšily o 16,8 %. Ve využívání zdrojů z emisí hypotečních zástavních listů jsou mezi jednotlivými bankami velké rozdíly, aktivních je pouze osm bank. Tento omezený trh emisí hypotečních zástavních listů je tvořen téměř paritním zastoupením skupin velkých a středních bank. Rovněž celkový trh dluhových cenných papírů je z hlediska zapojení bank a skupin bank velmi volatilní. Zatímco u skupiny středních bank převažují v poměru dva ku jedné emitované dlouhodobé cenné papíry, pobočky zahraničních bank investují výhradně do krátkodobých dluhových cenných papírů.

3. RIZIKA BANKOVNÍHO PODNIKÁNÍ

Bankovní instituce jsou obecně vystaveny mnoha rizikům. Expozice konkrétních bank vůči jednotlivým rizikům se však mohou významně lišit, neboť každá banka se angažuje v jednotlivých druzích činnosti v různé míře. Skutečná expozice banky vůči daným rizikům také odráží úroveň řízení těchto rizik.

Konečným důsledkem může být ztráta, která znamená snížení kapitálu bankovní instituce, neboli majetku akcionářů banky. V případě, že kapitál banky nedostačuje k pokrytí ztrát, jsou ohroženi věřitelé banky, zejména její vkladatelé. Proto bankovní regulátoři věnují úrovni kapitálu bank značnou pozornost a požadují, aby banky ve vztahu k podstupovaným rizikům držely alespoň minimálně stanovený objem kapitálu.

Vzhledem k převažující orientaci tuzemských bank na klasické bankovníctví (tj. sběr depozit a poskytování úvěrů) zůstává úvěrové riziko nejvýznamnějším druhem rizika podstupovaného bankami při jejich činnosti. Bankovní dohled však věnuje náležitou pozornost i způsobu řízení ostatních druhů rizik.

Stále větší pozornost bank a bankovních regulátorů je věnována operačnímu riziku a metodám jeho kvantifikace. Tento typ rizika se vztahuje ke všem procesům bankovní instituce a může tak nepříznivě zasáhnout banku v libovolném bodě. Nová kapitálová koncepce (Basel II) bude na bankách požadovat kapitálové krytí i tohoto druhu rizika.

3.1 ÚVĚROVÉ RIZIKO

Úvěrové riziko je rizikem, které je s bankami působícími v České republice spojováno nejčastěji. Pro mnohé z těchto bank zůstává typická převaha klasických bankovních operací, tj. významný podíl úvěrové emise na straně aktiv a obdobně významná klientská depozita na straně pasiv. Ačkoli se úvěrové riziko objevuje rovněž jako součást řady jiných bankovních aktivit, stále je nejčastěji spojováno s poskytováním úvěrů. Ve vztahu k úvěrům představuje úvěrové riziko neschopnost dlužníka splnit podmínky úvěrové smlouvy.

Řízení úvěrového rizika se věnuje v bankách vzhledem k jeho významu mimořádná pozornost. Základem řízení tohoto rizika je vypracování systému pro provádění úvěrových obchodů, např. zajistit oddělení neslučitelných funkcí, omezit subjektivitu při rozhodování o poskytnutí úvěru, zajistit posouzení bonity klienta, jeho průběžné sledování apod. Dále je třeba vytvořit systém měření a sledování úvěrového rizika, vytvořit soustavu limitů, zabezpečit pravidelné analýzy svého úvěrového portfolia atd. Dnes se staly již relativně běžně používaným podpůrným nástrojem bank pro hodnocení bonity klienta dva nezávislé registry úvěrů (dlužníků), které umožňují bankám účastnícím se daného projektu sdílet úvěrové informace.

3.1.1 Struktura a vývoj úvěrů

(banky s licenci k 31. 12. 2004)

Celkový objem čistých úvěrů klientům poskytnutých bankami¹¹ na konci roku 2004 dosáhl 1 073,9 mld. Kč, což představuje meziroční růst o 7,8 %. Objem hrubých

¹¹ Úvěrová emise zahrnuje rovněž úvěry poskytnuté vládním institucím a dluhopisy pořízené v primárních emisích určené k obchodování.

úvěrů k 31. 12. 2004 činil 1 099,9 mld. Kč a v tomto případě jde za stejné období o růst ve výši 7,3 %.

Meziroční nárůst úvěrové emise zaznamenaly, stejně jako v roce 2003, všechny skupiny bank s výjimkou poboček zahraničních bank. V absolutním vyjádření nejvíce narostl objem úvěrů v případě velkých bank, o 33,6 mld. Kč (resp. 5,5 %). Druhý největší nárůst dosáhly stavební spořitelny s 23,8 mld. Kč (31,5 %). Úvěry poskytnuté středními bankami se zvýšily o 17,3 mld. Kč (8,4 %), malými bankami pak o 8,9 mld. Kč (41,8 %).

Úvěry podnikové sféry tvoří nadále nejvýznamnější složku úvěrové emise s podílem 45,5 %. V absolutním vyjádření činil na konci roku 2004 objem úvěrů poskytnutých subjektům podnikajícím v nefinanční sféře 499,5 mld. Kč, což představuje ve srovnání s koncem roku 2003 nárůst o 7,5 %. Zlepšující se situace podnikové sféry, růst průmyslové produkce a investic spolu s přetrvávajícím prostředím nízkých úrokových sazeb umožňuje řadě podnikatelských subjektů získat bankovní úvěr či zvýšit svou stávající zadluženost.

V roce 2004 pokračovalo snižování objemu úvěrů poskytnutých vládním institucím, které poklesly o 27,6 %, což se projevilo i ve snížení jejich podílu na celkové úvěrové emisí z 19,2 % na 11,4 %. Tento vývoj souvisí zejména s postupným omezováním aktivit České konsolidační agentury a týká se především skupiny velkých bank.

V roce 2004 pokračoval významný nárůst úvěrů do sektoru obyvatelstva. Na konci roku 2004 činil objem úvěrů poskytnutých domácnostem 283,3 mld. Kč, což v meziročním srovnání představuje nárůst o 34,4 %. Pokračující vysoká tempa růstu úvěrů obyvatelstvu se promítají do měnící se struktury úvěrového portfolia. Základna pro stanovení temp meziročních přírůstků úvěrů poskytovaných obyvatelstvu se zvyšuje každým rokem přibližně o jednu třetinu. Úvěry poskytnuté do sektoru obyvatelstva již činí 28,0 % celkových úvěrů (o rok dříve to bylo 22,2 %).

Podíl hypotečních úvěrů na celkových úvěrech poskytnutých obyvatelstvu vzrostl v roce 2004 z 37,3 % na 42,4 %, podíl úvěrů ze stavebního spoření se v roce 2004 v podstatě nezměnil, činil 29,4 %. Dynamika růstu spotřebitelských úvěrů se v roce 2004 dále snížila na 13,7 % (snížení o 3,3 procentního bodu) s poklesem podílu na 24,4 % celkového objemu úvěrů poskytnutých obyvatelstvu.

Hypoteční úvěry poskytované v tuzemsku jsou rozhodujícím faktorem určujícím směr úvěrové emise. V roce 2004 jejich enormní nárůst napomohl postupnému přibližování se úrovni zemí EU, kde poskytování hypotečních úvěrů má nejen dlouhou tradici, ale je důležitým segmentem na trhu bankovních úvěrů. V zemích EU jsou celé dvě třetiny úvěrů poskytnutých do sektoru domácností ve formě hypoték a přibližně 35 % všech bankovních úvěrů (při vyloučení úvěrů finančním a vládním institucím) má rovněž tuto formu. Hypoteční úvěry patří mezi nejdůležitější bankovní obchody, vyznačují se značnou stabilitou a zajišťují podstatnou část příjmů z finanční činnosti bank.

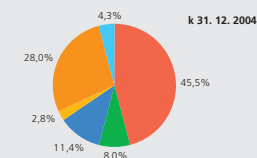
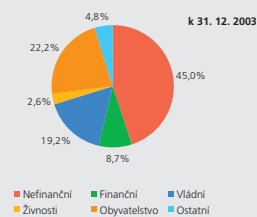
I když zatím v absolutním porovnání není možné rozvinutému a tradičnímu trhu EU konkurovat, směr, kterým se vydaly hypotéky, znamená přibližování se EU.

Meziroční růst hypotečních úvěrů byl ze všech druhů poskytovaných úvěrů nejvyšší a dosáhl 52,8 % (se státní podporou i bez státní podpory). Hypoteční úvěry bez státní podpory byly absolutně nejrychleji rostoucím segmentem trhu s 65,5 %. Z celkových bankovních úvěrů (při vyloučení úvěrů finančním a vládním institucím) připadá na hypotéky již 20,2% podíl. O rok dříve to bylo 15,4 %.

GRAF 16

STRUKTURA ÚVĚRŮ PODLE EKONOMICKÝCH SEKTORŮ

banky s licenci k 31. 12. 2004

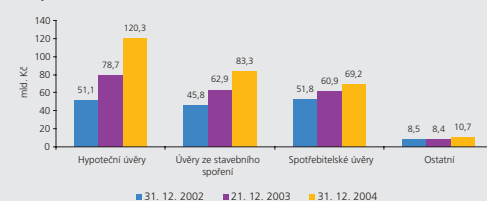

Pozn.: Pouze úvěry poskytnuté v České republice

GRAF 17

ÚVĚRY OBYVATELSTVU

banky s licenci k 31. 12. 2004

Faktory ovlivňující expanzivní vývoj hypoték jsou rovnoměrně rozloženy mezi stranu nabídky a poptávky po úvěrech, včetně příznivých vnějších ekonomických podmínek. Banky na rostoucím trhu svádějí konkurenční boj o potenciálního retailového klienta, zužitkovávají možnost využití stále dostatečných zdrojů. Prostředí nízkých úrokových sazeb umožnilo lídrům trhu přijít s velmi nízkou úrovní úrokových sazeb, rozhodující konkurenční boj se odehrává při stanovování podmínek pro poskytování hypotečních úvěrů, v administrativní jednoduchosti a minimální časové náročnosti. V nabídce se prosazuje až 100 % LTV (Loan to Value; 100 % LTV - poskytnutí úvěru ve výši plně zadlužitelné hodnoty nemovitosti), je nabízena tzv. americká hypotéka (úvěr krytý nemovitostí bez udání účelovosti). Strana poptávky je ovlivněna jednak potřebou řešit bydlení u silně zastoupené skupiny obyvatelstva (zejména silné populační ročníky ze 70. let), jejichž příjmy a nízké sazby dovolují poptávat hypoteční úvěr. Současně jsou prostřednictvím hypotéky řešeny i investiční aktivity. Lze předpokládat vyšší výnos z realizace nemovitostí (prodej, pronájem) ve srovnání se současnou reálnou úrokovou sazbou z depozit. Rozhodnutí řady obyvatel o nákupu nemovitosti bylo také ovlivněno rozšířeným názorem o růstu cen nemovitostí po vstupu ČR do EU. Stimulem se stal i avizovaný převod stavebních prací pro bytové účely do vyššího pásma DPH počínaje rokem 2007. Stabilní ekonomická situace a zlepšující se důchodová situace domácností umožňují přijmout dlouhodobé závazky.

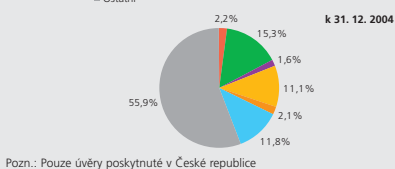
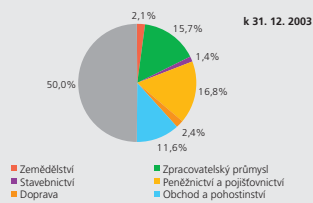
V ČR poskytují hypotéky banky s univerzální licencí jako svou běžnou obchodní aktivitu. Z celkového počtu 35 bank a poboček zahraničních bank poskytuje hypotéky 18 bank. Celkem deset bank k financování hypotečních obchodů využívá možnosti vydávat hypoteční zástavní listy. Z hlediska obchodní činnosti jsou hypotéky pro banky velmi efektivní bankovní produkt. Jedná se o retailové obchody, jejichž průměrná nominální hodnota je vysoká, hypoteční obchody zakládají dlouhodobý vztah klienta s bankou (95 % všech úvěrů na bydlení je dlouhodobých), umožňují současně diverzifikovat vztahy banky a klienta na základě využití cross-sellingu, hypotéky ovlivňují pozitivně cash-flow a jsou zdrojem dlouhodobých a pravidelných příjmů bank. V nabídce jsou uplatněny i doplňkové služby často s využitím dalších finančních produktů poskytovaných v rámci finanční skupiny.

Do budoucího vývoje na trhu hypoték se promítne zejména politika státu v oblasti podpory bydlení, postup při uvolňování regulovaného nájmu, uplatnění silných populačních ročníků na trhu práce, resp. jejich rozhodnutí a využití možnosti realizace v rámci trhu práce EU, daňová politika státu ve prospěch podpory pořízení vlastního bydlení, imigrační politika, investiční příležitosti aj.

Ve struktuře úvěrů podle ekonomických odvětví nedošlo v meziročním srovnání k významným posunům. Výjimkou byl pokles objemu úvěrů do sektoru peněžnictví a pojištnictví o téměř 30 % na 112,0 mld. Kč, což se projevilo v poklesu podílu těchto úvěrů na celku ze 16,8 % na 11,1 %. K tomuto vývoji přispělo splácení úvěrů Českou konsolidační agenturou, která je součástí tohoto segmentu. Položka ostatních úvěrů zahrnuje rovněž úvěry poskytnuté obyvatelstvu, což byl hlavní důvod meziročního růstu jejího podílu z 50,0 % na 55,9 %.

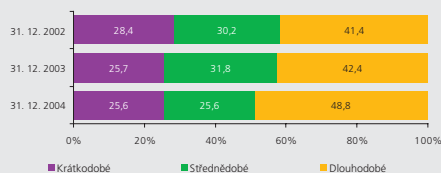
Z pohledu doby splatnosti poskytnutých úvěrů došlo v roce 2004 k dalšímu významnému zvýšení podílu dlouhodobých úvěrů (nad 5 let) na celkových úvěrech. Objem těchto úvěrů v roce 2004 vzrostl o 19,3 %, což odráží nárůst úvěrů obyvatelstvu na bytové účely, které mají v převážné většině dlouhodobý charakter (jak hypoteční úvěry, tak úvěry ze stavebního spoření).

GRAF 18
STRUKTURA ÚVĚRŮ PODLE EKONOMICKÝCH ODVĚTVÍ
banky s licencí k 31. 12. 2004

Pozn.: Pouze úvěry poskytnuté v České republice

GRAF 19
STRUKTURA ÚVĚRŮ PODLE DÉLKY POSKYTNUTÍ
banky s licencí k 31. 12. 2004

Pozn.: Pouze úvěry poskytnuté v České republice

3.1.2 Klasifikované a ohrožené úvěry a jejich krytí

(banky s licenci k 31. 12. 2004)

Klasifikované úvěry k 31. 12. 2004 dosáhly 118,8 mld. Kč, což představuje proti konci předcházejícího roku mírný nárůst o 4,2 %. Vzhledem k významnému růstu celkového objemu klientských pohledávek však došlo k meziročnímu poklesu podílu klasifikovaných pohledávek na jejich celkovém objemu z 11,2 % na 10,8 %.

Nárůst klasifikovaných pohledávek byl způsoben meziročním zvýšením objemu sledovaných pohledávek o 15,4 %, tj. kategorie pohledávek, která má nejmenší rizikovitost. K většímu nárůstu sledovaných úvěrů přitom došlo až v samotném závěru roku, kdy některé banky do této kategorie přeřadily část svých standardních pohledávek z důvodu možného zhoršení ekonomické situace některých klientů.

Objem ohrožených úvěrů (tj. úvěrů klasifikovaných bankami jako nestandardní, pochybné či ztrátové), které již vykazují větší míru rizika, pokračoval v roce 2004 v příznivém vývoji, když meziročně poklesl o 10,3 %. Ke konci roku 2004 činil 44,5 mld. Kč, což představuje 4,1 % objemu celkových klientských pohledávek.

Zvyšování podílu úvěrů obyvatelstvu na celkových poskytnutých úvěrech přispívá ke zlepšování kvality úvěrového portfolia bankovního sektoru. Úvěry obyvatelstvu (tj. domácnostem bez úvěrů poskytnutých živnostníkům) zaznamenaly v roce 2004 nárůst o 72,5 mld. Kč (34,4 %). Úvěry nefinančním podnikům se zvýšily o 31,9 mld. Kč (7,5 %). Podíl klasifikovaných úvěrů poskytnutých obyvatelstvu na celkovém objemu úvěrů tomuto segmentu činí 5,4 %, což je výrazně méně, než vykazují ostatní sektory. Zvyšování podílu pohledávek vůči obyvatelstvu na celkových pohledávkách se tak pozitivně projevuje na kvalitě úvěrového portfolia.

Ve struktuře úvěrů obyvatelstvu dominují úvěry spojené s uspokojováním bytových potřeb, tj. hypoteční úvěry a úvěry ze stavebního spoření, které tvoří 71,8 % celkových úvěrů domácnostem. V jejich případě tvoří klasifikované úvěry méně než 4 % celkového objemu. U spotřebitelských úvěrů, které tvoří téměř 25 % úvěrů domácnostem, tento podíl činí 10,8 %. Celkově nižší kvalita spotřebitelských úvěrů je dána jak charakterem těchto úvěrů, které jsou často uzavírány na nižší částky, tak zjednodušeným úvěrovým procesem při jejich poskytování.

Snižování klasifikovaných úvěrů se v 70 % dělo standardním splácením, ve 24 % pak rozhodnutím banky o jejich přesunutí do kategorie standardních úvěrů v souvislosti se zlepšením ekonomické situace klienta. Na rozdíl od předchozích let, kdy některé banky v rámci očišťování svých úvěrových portfolií prodávaly větší objemy pohledávek (ať už individuálně či celé balíky pohledávek), připadalo v roce 2004 na prodej pohledávek jiným subjektům pouze přibližně 1 % z celkového objemu snižování klasifikovaných úvěrů (o rok dříve to bylo ještě 6,3 %). Realizaci zajištění bylo v roce 2004 splaceno pouze 1 ‰ případů.

Bankovní dohled ČNB sleduje a pravidelně vyhodnocuje ukazatel vážené klasifikace, který umožňuje přepočet úvěrů s různou mírou pravděpodobnosti nesplacení dlužníkem na jednotnou základnu. Ukazatel vážené klasifikace tak dává možnost vyhodnotit a sumarizovat skutečně ohrožené klasifikované úvěry mnohem přesněji, než je tomu u pouhého součtu objemů v jednotlivých kategoriích klasifikovaných úvěrů. Vážená klasifikace úvěrů na konci roku 2004 dosáhla 27,9 mld. Kč, což představuje 2,6 % z celkového objemu poskytnutých úvěrů. Vážená klasifikace dlouhodobě klesá, vzhledem k dokončenému očištění bankovního sektoru se však tento pokles již významně zpomalil. V meziročním srovnání došlo v roce 2004 ke snížení objemu vážených klasifikovaných úvěrů o 13,6 % oproti 37,3 % o rok dříve a 43,8 % průběhu roku 2002.

TAB. 6

STRUKTURA KLASIFIKOVANÝCH A OHROŽENÝCH ÚVĚRŮ

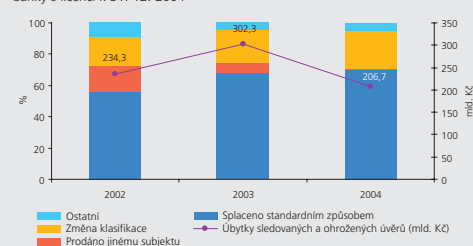
banky s licenci k 31. 12. 2004

	31.12.02	31.12.03	31.03.04	30.06.04	30.09.04	31.12.04
Klasifikované úvěry v mil. Kč	147 102	114 009	116 212	114 190	111 358	118 826
v % z celkového objemu úvěrů	15,8	11,2	11,2	10,8	10,2	10,8
Ohrožené úvěry v mil. Kč	75 770	49 608	49 955	47 127	47 147	44 506
v % z celkového objemu úvěrů	8,1	4,9	4,8	4,5	4,3	4,1
v tom:						
sledované úvěry	71 332	64 400	66 257	67 063	64 211	74 320
nestandardní úvěry	27 515	19 298	19 416	18 371	19 376	19 344
pochybné úvěry	11 689	6 913	7 375	6 886	5 772	5 306
ztrátové úvěry	36 566	23 398	23 165	21 869	21 998	19 857
v tom:						
sledované úvěry	48,5	56,5	57,0	58,7	57,7	62,5
nestandardní úvěry	18,7	16,9	16,7	16,1	17,4	16,3
pochybné úvěry	7,9	6,1	6,3	6,0	5,2	4,5
ztrátové úvěry	24,9	20,5	19,9	19,2	19,8	16,7

GRAF 20

ÚBYTKY SLEDOVANÝCH A OHROŽENÝCH ÚVĚRŮ

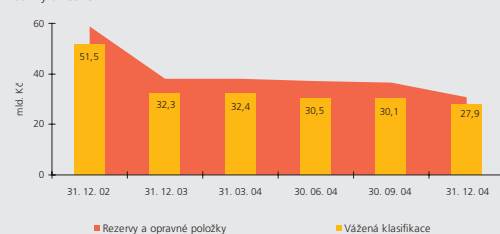
banky s licenci k 31. 12. 2004

GRAF 21

KRYTÍ POTENCIÁLNÍCH ZTRÁT Z ÚVĚROVÉHO PORTFOLIA

banky s licenci k 31. 12. 2004

Kvalita úvěrového portfolia bankovního sektoru je velmi dobrá, potenciální ztráty vzniklé z úvěrových obchodů jsou dostatečným způsobem ošetřeny. Vytvořené opravné položky a rezervy v průběhu celého roku 2004 opakovaně převyšovaly hodnoty vážené klasifikace. Rezervy a opravné položky dosáhly 31,2 mld. Kč a převyšují k 31. 12. 2004 o 3,3 mld. Kč hodnotu vážené klasifikace. Jejich vývoj měl jak v průběhu celého roku, tak i ve srovnání s rokem 2003 klesající tendenci. Nižší potřeba opravných položek a rezerv je přímým důsledkem stále se lepšící kvality úvěrového portfolia. Ačkoliv banky využívají k zajištění úvěrové emise rovněž kvalitní kolaterál, mající velmi často podobu nemovitosti, jedná se v současné době již jen o určité nadstandardní dodatečné krytí případných rizik. Veškerá potenciální rizika spojená s úvěrovou emisí bank vyjádřená váženou klasifikační jsou stejně, jako to již bylo platné pro období následující po roce 2002, plně kryta rezervami a opravnými položkami.

3.2 RIZIKO ZTRÁTY LIKVIDITY

Rizikem likvidity se rozumí riziko, že banka ztratí schopnost dostát svým finančním závazkům v době, kdy se stanou splatnými nebo nebude schopna financovat svá aktiva. Nedostatek disponibilních likvidních prostředků tak může mít za následek ztráty spojené s mimořádnými náklady na zajištění těchto prostředků. Pro účely řízení rizika likvidity musí mít banky odpovídající postupy měření a sledování čistých peněžních toků a likvidní pozice v každé z hlavních měn, se kterými pracují. V případě řady položek aktiv a pasiv musejí banky při stanovování jejich doby splatnosti vycházet ze svých předpokladů, které jsou založeny na historické zkušenosti. Udržování souladu časové struktury aktiv a pasiv je základním předpokladem řízení tohoto typu rizika.

Kromě standardních scénářů likvidity musejí mít banky připravené postupy pro případy mimořádných situací, které se týkají ať už banky samotné, či finančního trhu jako celku. Proto banky musejí průběžně sledovat možnosti přístupu na trh za účelem získání dodatečných finančních prostředků, resp. za účelem prodeje svých aktiv.

3.2.1 Primární zdroje (banky s licencí k 31. 12. 2004)

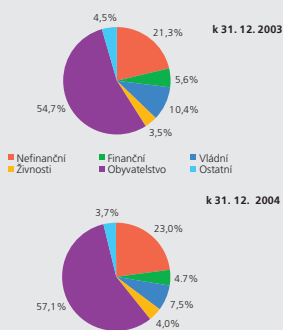
Klientské vklady v roce 2004 meziročně vzrostly o 66,0 mld. Kč (4,0 %) a ke konci roku 2004 dosáhly 1 731,9 mld. Kč.

Vklady obyvatelstva v roce 2004 vzrostly o 6,2 % a na jeho konci dosahovaly výše 952,6 mld. Kč. O stejné procento vzrostly vklady nefinančního sektoru, který je nadále druhým nejvýznamnějším vkladatelem bankovního sektoru. Na konci roku 2004 činily vklady nefinančního sektoru 384,5 mld. Kč.

S ohledem na pokračující prostředí nízkých úrokových sazeb, které nemotivují k ukládání prostředků na účty s termínovým charakterem, připadá většina nárůstu klientských vkladů na vklady splatné na požádání (netermínované). Ty meziročně vzrostly o 6,7 % (52,1 mld. Kč) a již tvoří polovinu z celkových klientských vkladů. Na rozdíl od roku 2003 však mírný nárůst absolutního objemu zaznamenaly rovněž vklady s termínovým charakterem. Ty v roce 2004 vzrostly o 20,4 mld. Kč (2,5 %), oproti poklesu o 80,8 mld. Kč (9 %) v roce 2003. Klientská depozita ke konci roku 2004 tvořila 65,7 % celkových pasiv bankovního sektoru, což je téměř stejná hodnota jako o rok dříve.

GRAF 22

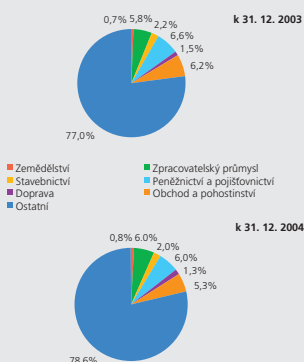
STRUKTURA VKLADŮ PODLE EKONOMICKÝCH SEKTORŮ banky s licencí k 31. 12. 2004

Pozn.: Pouze vklady přijaté v České republice

GRAF 23

STRUKTURA VKLADŮ PODLE ODVĚTVÍ banky s licencí k 31. 12. 2004

Pozn.: Pouze vklady přijaté v České republice

Zvýšení objemu vkladů s termínovým charakterem bylo způsobeno především nárůstem vkladů stavebních spořitelů o 48,8 mld. Kč (19,6 %), naopak v případě jiných skupin bank tyto vklady stagnovaly či dále klesaly. Vklady u stavebních spořitelů již překročily 17% podíl na vkladech celého bankovního sektoru. Státem dotovaný produkt stavebního spoření umožňuje nerovnoměrné ukládání, téměř polovina vkladů bývá složena v průběhu posledního měsíce roku.

V časové struktuře termínovaných vkladů vzrostly zejména vklady střednědobé s dobou splatnosti 1 - 5 let, což koresponduje s nárůstem vkladů u stavebních spořitelů. Termínované dlouhodobé vklady (tj. vklady se splatností nad 5 let) mají ve struktuře vkladů nadále marginální význam. Vzhledem ke změně podmínek stavebního spoření od 1. ledna 2004, které prodloužily minimální dobu spoření pro přiznání státní podpory na 6 let, došlo však již v roce 2004 k nárůstu této složky termínovaných vkladů ze 4,9 mld. Kč na 8,6 mld. Kč.

3.2.2 Sekundární zdroje

(banky s licencí k 31. 12. 2004)

Objem závazků vůči jiným bankám v rámci celého bankovního sektoru mezi měsíci značně kolísá, což odráží aktivity jednotlivých bank na mezibankovním trhu, které závisí zejména na jejich aktuální potřebě doplňovat své zdroje. Závazky vůči bankám dosáhly k 31. 12. 2004 výše 361,1 mld. Kč, což je v meziročním srovnání o 75,8 mld. Kč (26,6 %) více. Z celkového objemu závazků vůči bankám připadá 75 % na skupinu velkých bank a poboček zahraničních bank. Závazky vůči bankám představují s 13,7 % druhou nejvýznamnější položku pasiv bankovního sektoru.

Tuzemský bankovní sektor jako celek i nadále zůstává vůči zahraničním bankám na mezibankovním trhu čistým věřitelem. Největší kladnou pozicí na mezibankovním trhu vykazují velké banky a stavební spořitelny, naopak největším čistým dlužníkem je skupina poboček zahraničních bank. Pozice malých a středních bank se v jednotlivých měsících roku pohybují jak v kladných, tak v záporných hodnotách.

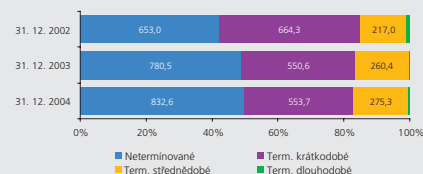
Velké banky nepatří mezi rozhodující hráče financující se na mezibankovním trhu, nemají potřebu doplňovat vlastní zdroje na relevantním trhu, neboť disponují dostatečnými objemy primárních zdrojů získaných přímo od vlastních klientů formou primárních klientských depozit. Důležitou úlohu při jejich získávání sehrávají vybudované rozsáhlé pobočkové sítě každé banky ze skupiny velkých bank spolu s důvěrou klientů v bankovní sektor a fungující systém pojištění vkladů. Další skupinou vykazující ještě menší závislost na sekundárních zdrojích je skupina stavebních spořitelů v důsledku velké obliby produktu stavebního spoření založené na možnosti klientů dosahovat vyšší celkové zhodnocení vkladů. Potřebu zdrojů pokrývají u stavebních spořitelů v dostatečné míře vlastní klientská depozita. Podíl vkladů přijatých od jiných bank na celkových cizích zdrojích financování převyšoval z těchto důvodů k 31. 12. 2004 ve skupině velkých bank pouze mírně 9 %, u skupiny stavebních spořitelů se dostal pouze k hranici 0,5 %. U obou skupin bank se jedná o dlouhodobě stabilní úroveň.

Na druhé straně velmi aktivní ve využívání zdrojů získaných od jiných bank jsou pobočky zahraničních bank. Dlouhodobě se pohybuje jejich podíl závazků u bank na cizích zdrojích v rozmezí 60 až 70 %. Na konci roku 2004 se ustálil na hodnotě 60 %. Tato poměrně vysoká závislost na cizích zdrojích získávaných od jiných bank se historicky odvíjí od omezené pobočkové sítě a poměrně minimálního podílu klientských depozit v bilanci. Pro pobočky zahraničních bank je charakteristický nízký podíl klientských depozit (5,3 % na konci roku 2004) na celkových depozitech přijatých bankovním sektorem v tuzemsku, přičemž jejich váha v sektoru je v důsledku 10% podílu na celkových aktivech téměř dvojnásobně vyšší. Vzhledem

GRAF 24

STRUKTURA VKLADŮ Z ČASOVÉHO HLEDISKA

banky s licencí k 31. 12. 2004

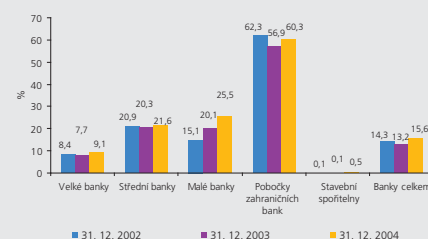

Pozn.: Pouze vklady přijaté v České republice, údaje v grafu jsou v mld. Kč.

GRAF 25

PODÍL SEKUNDÁRNÍCH ZDROJŮ NA CIZÍCH ZDROJÍCH

banky s licencí k 31. 12. 2004

k tomu, že se jedná o pobočky renomovaných bank operujících na mezinárodních trzích, nejsou ve svých obchodních aktivitách omezeny, jejich přístup ke zdrojům mezibankovního trhu zpravidla za velmi výhodných podmínek je plynulý. Mírně se zvyšuje úroveň financování prostřednictvím sekundárních zdrojů skupiny středních bank přesahující již 20 %, k vyšší závislosti přes 25 % se z tohoto hlediska dostaly malé banky.

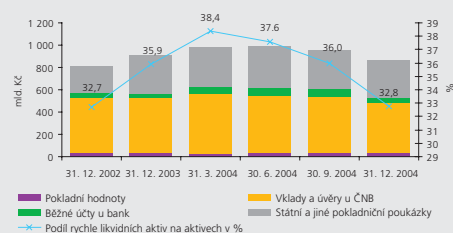
Emitované dluhové cenné papíry nadále představují méně významný zdroj financování aktivit tuzemských bank. Podíl závazků z dluhových cenných papírů na celkových pasivech bankovního sektoru představuje 8,1 %, rovněž tempo jejich meziročního navyšování je nižší a v roce 2004 činilo jenom 6,4 %. Ve struktuře převažují se 115,5 mld. Kč krátkodobé emitované cenné papíry (53,8 %). Celý jejich objem připadá na emitované krátkodobé směnky, které banky využívají jako depozitní produkt pro velké klienty. Emitované dlouhodobé dluhové cenné papíry činí 85,9 mld. Kč a představují 40,0 % celkového objemu závazků z dluhových cenných papírů. Největší část tvoří emitované hypoteční zástavní listy, jejichž objem ke konci roku 2004 dosáhl 61,7 mld. Kč a meziročně vzrostl o 9 mld. Kč. Objem emitovaných dlouhodobých kupónových a bezkupónových dluhopisů meziročně poklesl o 12,1 mld. Kč na 23,4 mld. Kč. Z celkového objemu závazků z dluhových cenných papírů připadá více než 60 % na skupinu velkých bank. Druhou nejvýznamnější skupinou jsou střední banky s 35,3 %.

3.2.3 Rychle likvidní aktiva

(banky s licenci k 31. 12. 2004)

Bankovní sektor nadále disponuje dostatečným objemem rychle likvidních aktiv, a to i přes jejich meziroční pokles o 4,8 % na 864,1 mld. Kč. Celkový objem rychle likvidních aktiv bankovního sektoru je v průběhu roku do značné míry ovlivňován repo operacemi s vládními institucemi, které u bank ukládají své krátkodobé volné zdroje, jež jsou poté bankami umisťovány do repo operací s ČNB. Vždy v prosinci však objem těchto operací významně klesá, což se projevuje ve snížení objemu rychle likvidních aktiv. Stejně tomu bylo v roce 2004, kdy rychle likvidní aktiva po celý rok výrazně převyšovala svůj stav ke konci roku 2003 a až v prosinci došlo k jejich významnému poklesu (o 69 mld. Kč).

GRAF 26
RYCHLE LIKVIDNÍ AKTIVA
banky s licenci k 31. 12. 2004

Rychle likvidní aktiva představují 32,8 % celkového objemu aktiv bankovního sektoru, což je ve srovnání s hodnotou z konce roku 2003 (35,9 %) mírný pokles. Struktura rychle likvidních aktiv se v meziročním srovnání prakticky nezměnila. S podílem 52,1 % v nich nadále dominují vklady u centrálních bank, byť jejich objem, stejně jako v roce 2003, meziročně částečně poklesl (z 484,8 mld. Kč na 450,0 mld. Kč).

Druhou nejvýznamnější složku rychle likvidních aktiv nadále představují státní a jiné pokladniční poukázky s 332,4 mld. Kč, což představuje 38,5 % celkového objemu rychle likvidních aktiv. Běžné účty u bank ani pokladniční hodnoty nejsou objemově příliš významné, jejich podíl na rychle likvidních aktivech se udržuje pod 10 %.

3.2.4 Soulad splatnosti aktiv a pasiv

(banky s licenci k 31. 12. 2004)

Banky usilují při řízení rizika likvidity o udržování souladu časové struktury splatnosti aktiv a pasiv.

Pro časová pásma s dobou splatnosti do dvou let je charakteristická mírná převaha pasivních položek nad aktivními. Jedinou výjimku představuje pásmo od jednoho týdne do jednoho měsíce, v němž i po zohlednění likvidity netermínovaných vkladů převažují aktiva nad pasivy. Aktivní strana bilance získala převahu ve všech intervalech zbytkové doby splatnosti přesahující dva roky. Výsledné netto rozvahové pozice po zohlednění likvidity netermínovaných vkladů, ať již dosahují hodnoty kladné či záporné, nepřesahují u žádného ze sledovaných pásem 9% podíl na celkové bilanční sumě. Z hlediska řízení likvidity jsou za rozhodující považována pásma do tří měsíců, v žádném nepřekročilo toto procento v absolutním vyjádření hodnotu 2,5 %. Likvidní pozici tuzemského bankovního sektoru jako celku lze proto z tohoto hlediska na konci roku 2004 hodnotit jako vyrovnanou.

Riziko ztráty likvidity bankovního sektoru jako celku vyjádřené pomocí ukazatele kumulované netto pozice do 1 měsíce (včetně podrozvahy a po odečtení 80 % netermínovaných vkladů) vztážené k celkovým aktivům signalizuje k 31. 12. 2004 při hodnotě ukazatele -0,01 % prakticky vyrovnanou situaci mezi nejlídnějšími aktivy a pasivy. Pasivní složka, která nepatrně převažuje, je z tohoto hlediska zanedbatelná. Výsledná, téměř vyrovnaná hodnota ukazatele je výrazně příznivější, než tomu bylo v obdobích předcházejících. Podíl kumulované netto pozice do 3 měsíců na celkové bilanční sumě po odečtení 80 % netermínovaných vkladů dosáhl na konci roku 2004 v absolutním vyjádření 1,8 %, tedy hodnoty opět lepší, než tomu bylo na konci roku 2003.

V delších časových pásmech, tj. od jednoho roku zbytkové splatnosti, převažují u kumulovaných netto pozic aktivní položky nad pasivními, tento trend se prohlubuje. Obdobná situace, i když s výraznějším trendem posilování aktivní složky, je u pohledávek a závazků se splatností přesahující pět let. V obou pásmech splatnosti tak banky používají na financování svých střednědobých a zejména dlouhodobých aktivit zdroje s kratší dobou splatnosti, což může při splnění určitých podmínek představovat potenciální riziko.

3.3 TRŽNÍ RIZIKO

Tržní riziko představuje riziko potenciálních ztrát, které může banka utrpět v důsledku změn úrokových sazeb, změn devizových kurzů, změn kurzů akcií na kapitálovém trhu či změn cen jiných aktiv. Jedná se o souhrnný pojem pro úrokové, měnové, akciové riziko a jiná rizika spojená s pohybem tržních cen. Tržní riziko se dotýká rovněž pasivní strany bilance, neboť může ovlivnit výši závazků banky.

3.3.1 Měnové riziko

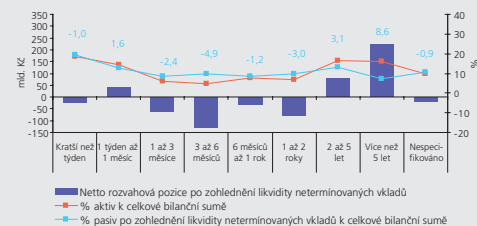
(banky s licenci k 31. 12. 2004)

Měnové riziko znamená riziko ztráty vyplývající z pohybu měnových kurzů. Tomuto riziku je banka vystavena v případě, kdy se v její rozvaze či podrozvaze vyskytnou devizová aktiva nebo pasiva. Protože jsou hodnoty těchto aktiv a pasiv vyjádřeny v korunách, působí změny měnových kurzů automaticky i změnu jejich hodnoty. Míra měnového rizika závisí na podílu devizových aktiv a pasiv v bilanci, což je dáno mírou zapojení banky do cizoměnových aktivit.

GRAF 27

STRUKTURA AKTIV A PASIV PODLE ZBYTKOVÉ DOBY SPATNOSTI K 31. 12. 2004

banky s licenci k 31. 12. 2004

Pozn.: Hodnoty uvedené v grafu vyjadřují rozdíl mezi podílem aktiv a pasiv v jednotlivých časových pásmech.

TAB. 7

SOULAD SPATNOSTI AKTIV A PASIV

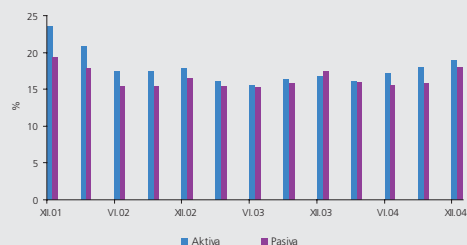
banky s licenci k 31. 12. 2004, v %

	31.12.03	31.03.04	30.06.04	30.09.04	31.12.04
Kumul. netto pozice:					
do 3 měsíců k aktivům ¹⁾	-1,95	-0,94	-0,80	-2,73	-1,80
do 1 měsíce k aktivům ²⁾	-0,95	1,38	0,39	-2,59	-0,01
Aktiva/pasiva splat.:					
do 1 měsíce	51,72	54,06	53,01	48,45	51,78
nad 1 rok	251,36	254,91	258,89	264,30	263,81
nad 5 let	498,46	526,36	610,93	689,21	720,07

1) Po odečtení 80 % netermínovaných vkladů
2) Včetně podrozvahy

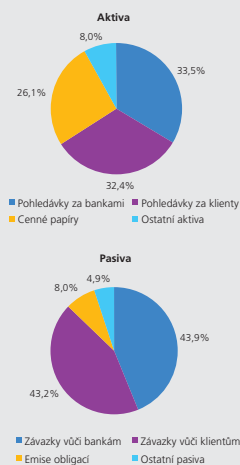
GRAF 28
PODÍL DEVIZOVÝCH AKTIV A PASIV NA CELKOVÝCH AKTIVECH A PASIVECH

banky s licencí k 31. 12. 2004

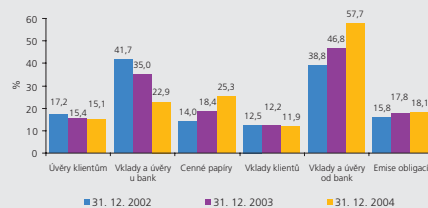
GRAF 29
STRUKTURA DEVIZOVÝCH AKTIV A PASIV K 31. 12. 2004

banky s licencí k 31. 12. 2004

GRAF 30
PODÍL DEVIZ NA VYBRANÝCH PRODUKTECH

banky s licencí k 31. 12. 2004

Pozn.: Procenta jsou v případě aktivních položek vypočtena z jejich čistých hodnot

TAB. 8
PODÍL DEVIZ NA AKTIVECH, PASIVECH A VYBRANÝCH TYPYCH BANKOVNÍCH OBCHODŮ V %

banky s licencí k 31.12.2004, procenta jsou v případě aktivních položek vypočtena z jejich čistých hodnot

	Velké banky	Střední banky	Malé banky	Pobočky zahr. bank	Banky celkem
Aktiva	20,8	22,1	17,9	26,2	19,0
Pasiva	15,1	24,3	17,0	47,1	18,0
Pohledávky za bankami	17,7	39,4	15,2	32,6	22,9
Pohledávky za klienty	16,2	15,1	23,7	21,9	15,1
Cenné papíry	39,9	18,4	1,8	0,4	25,3
Závazky vůči bankám	50,1	55,4	45,3	67,1	57,7
Závazky vůči klientům	12,8	18,7	10,6	24,9	11,9
Emise obligací	14,1	23,9	5,0	52,5	18,1
Pohledávky z derivátových operací	22,3	28,3	50,8	39,4	27,4

Tuzemský bankovní sektor jako celek není vystaven významnému měnovému riziku. Vyplyvá to zejména z lokálního charakteru domácích bank, které v rozhodující míře orientují své obchodní aktivity na tuzemský trh. Přítomnost na zahraničních trzích ať už přímo (např. nákupy zahraničních cenných papírů, úvěrování zahraničních subjektů), či prostřednictvím sítě poboček nebo dceřiných společností zůstává velmi omezená. Tato skutečnost se nezměnila ani přistoupením ČR k EU.

Podíl čistých aktiv bankovního sektoru v cizích měnách na celkových čistých aktivech k 31. prosinci 2004 činil 19,0 % oproti 16,9 % o rok dříve. V absolutním vyjádření se objem čistých devizových aktiv meziročně zvýšil o 74,2 mld. Kč na 500,2 mld. Kč. Naprostá většina tohoto přírůstku připadá na pohledávky za bankami, které jsou v cizí měně denominovány z 22,9 %. Podíl devizových pohledávek za ostatními bankami na celkových pohledávkách za ostatními bankami (tj. po očištění o pohledávky za centrálními bankami) činí 41,7 % (o rok dříve to bylo 35,0 %). Objem devizových klientských pohledávek se meziročně prakticky nezměnil. Jejich podíl na celkových pohledávkách činil v čisté hodnotě 15,1 %. V roce 2004 pokračoval nárůst objemu cenných papírů v cizí měně, které meziročně vzrostly o více než 30 mld. Kč, resp. 31,7 %. Největší přírůstek zaznamenaly cizoměnové dluhopisy vládních institucí, naopak objem korporátních dluhopisů meziročně mírně poklesl. Cenné papíry v cizí měně tvoří 25,3 % veškerých cenných papírů v aktivech bank.

Cizoměnová pasiva se v roce 2004 vyvíjela obdobně jako cizoměnová aktiva. Jejich podíl na celkových pasivech se v roce 2004 zvýšil ze 17,4 % na 18,0 %, v absolutním vyjádření to znamená přírůstek o 35,8 mld. Kč na 474,7 mld. Kč. Zvýšení jde na vrub závazků vůči bankám (především přijaté termínované vklady bank). Cizoměnové vklady klientů a emitované cenné papíry v cizí měně vzrostly jen nepatrně.

Podrozvahová aktiva a pasiva v cizí měně k 31.12. 2004 tvořila 26,8 %, resp. 29,4 % celkových podrozvahových aktiv a pasiv. Jejich nejvýznamnější složkou jsou deriváty, konkrétně pevné termínové operace.

Struktura a objem devizových operací se liší mezi jednotlivými bankami. Podíl devizových aktiv na celkových aktivech je nadále nejvyšší u poboček zahraničních bank, činí 26,2 %. V případě velkých bank tento podíl dosahuje 20,8 %, u středních bank 22,1 % a u malých bank 17,9 %. Vzhledem k zákonem omezenému rozsahu operací stavebních spořitelů vykazuje tato skupina pouze 1‰ aktiv v cizí měně.

Devizové pozice, tj. rozdíly mezi rozvahovými nebo podrozvahovými aktivy a pasivy se v průběhu tříletého období vyvíjely poměrně dramaticky. Rozvahová pozice začínala jako dlouhá a po poklesu na konci roku 2003 se měnila na krátkou (- 12,9 mld. Kč), aby na konci roku 2004 skončila opět na hodnotě dlouhé devizové rozvahové pozice ve výši 25,5 mld. Kč. Zvýšení spočívalo zejména v rychlejším růstu aktivní části bilance v cizích měnách vůči pasivní části, konkrétně se zvyšovaly hodnoty operací na mezibankovním trhu v cizí měně, a to jak vklady u bank, tak i závazky vůči jiným bankám v cizí měně. Měnové riziko se z tohoto hlediska od konce roku 2003 mírně zvyšovalo.

Nejvyšší otevřenou devizovou pozici vykazoval bankovní sektor vůči EUR, k 31. prosinci 2004 se jednalo o dlouhou pozici (tj. objem aktiv převyšoval objem pasiv) ve výši 3 mld. Kč, což představuje 2,04 % regulatorního kapitálu bankovního sektoru. Druhá nejvyšší je otevřená pozice vůči SKK (krátká 1,5 mld. Kč, 1,03 % kapitálu), třetí pak pozice k USD (krátká 0,7 mld. Kč, 0,51 % kapitálu).

Podrozvahová devizová pozice v daném časovém období skončila vždy jako krátká, k 31.12. 2004 se opět prohloubila na -55,4 mld. Kč z konečné hodnoty konce roku 2003 ve výši -2,6 mld. Kč. Hlavním důvodem bylo opět více než dvojnásobné

zvýšení podrozvahových pasiv v cizí měně ve srovnání se stejnou aktivní položkou podrozvahy. Významným faktorem se jeví zvýšení (o 87 mld. Kč) závazků z pevných termínových operací s úrokovými a měnovými nástroji v cizích měnách. Měnové riziko podrozvahy se po snížení v roce 2003 v průběhu následujícího roku poněkud zvýšilo.

Tržní podíly skupin bank na jednotlivých devizových položkách bilance bankovního sektoru se významně liší. Tyto podíly jsou rovněž odlišné od participace na celkových položkách bilance, ke změnám došlo i v průběhu sledovaného období. Podíl velkých bank na aktivech v cizí měně na konci roku 2004 dosáhl 65,4 % a meziročně tak vzrostl o 2,3 procentního bodu. Další významných tržních podílů na devizových aktivech k 31. 12. 2004 dosáhly jak střední banky, tak pobočky zahraničních bank s 18,5 %, resp. 13,8 %, což představuje proti konci předcházejícího roku pokles o 2,1 procentního bodu, resp. 0,3 procentního bodu. Tržní podíly skupiny malých bank na devizových aktivech odpovídají jejich celkovému zastoupení v sektoru, podíly stavebních spořitelů jsou z tohoto hlediska zanedbatelné.

Dominantní postavení na trhu devizových klientských vkladů si udržují velké banky, k čemuž přispívá rozhodující měrou i jejich rozsáhlá pobočková síť, přesto v průběhu roku 2004 zaznamenaly určitý pokles podílu prvně pod hladinu 70 %, kterou v minulých obdobích vždy překračovaly. Při stabilizaci podílů malých a středních bank, se na jejich pozice dostávaly postupně pobočky zahraničních bank, jejichž podíl na devizových klientských vkladech se zvýšil o 3,9 procentního bodu a činil na konci roku 2004 již 11,1 %. Skupina velkých bank dominuje ještě na trhu klientských úvěrů poskytnutých v cizí měně, jejich podíl se stabilně blíží k 65 %. Naopak na trhu devizových vkladů u bank dochází již druhým rokem k významným posunům. Na úkor snížení podílů na devizových vkladech u bank skupiny velkých (37,4 %) a středních bank (30,8 %) vzrostl podíl poboček zahraničních bank na téměř celých 30 %. Relevantní segment trhu je již téměř proporcionalně rozdělen mezi určující hráče.

3.3.2 Akciové riziko

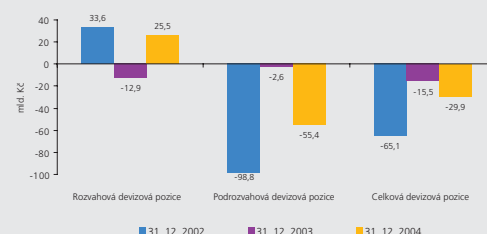
(banky s licencí k 31. 12. 2004)

Celkový objem cenných papírů v držení tuzemského bankovního sektoru nedoznal v průběhu roku 2004 výraznějších změn. Významněji se nezměnila ani jejich struktura. Bankovní sektor držel k 31. prosinci 2004 cenné papíry (včetně majetkových účastí) v objemu 529,2 mld. Kč, z toho 66,5 % připadá na státní cenné papíry (včetně dalších vládních institucí) a poukázky centrálních bank, což je v podstatě stejné procento jako na konci roku 2003. V držení velkých bank je přitom 60,5 % celkového objemu cenných papírů. Pokud vezmeme v úvahu pouze nestátní cenné papíry, pak je podíl této skupiny bank ještě vyšší, činí 74,4 %.

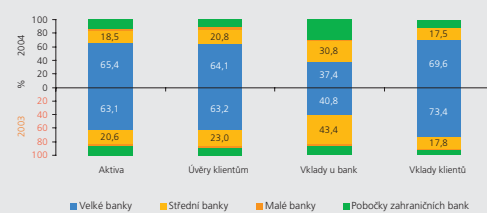
V portfoliích cenných papírů bank působících v České republice jsou zastoupeny především dluhopisy. Objem akcií a podílových listů činil k 31. prosinci 2004 celkem 10,4 mld. Kč (bez majetkových účastí). Z toho samotné akcie činily 1,3 mld. Kč, přičemž pouze 73 mil. Kč bylo drženo v portfoliu k obchodování. Akcie a podílové listy tvoří přibližně 0,4 % celkové bilanční sumy bankovního sektoru. Naprostou většinu těchto cenných papírů drží velké banky (9,9 mld. Kč). Některé banky provádějí většinu operací s cennými papíry prostřednictvím svých dceřiných společností, i tak je však bankovní sektor vystaven akciovému riziku jen ve velmi omezené míře, neboť se většinou jedná o obchody na účet klientů.

Účetní hodnota majetkových účastí bankovního sektoru meziročně vzrostla o 6,5 mld. Kč na 18,6 mld. Kč. Z toho 18,2 mld. Kč připadá na skupinu velkých bank.

GRAF 31
DEVIZOVÁ POZICE BANKOVNÍHO SEKTORU
banky s licencí k 31.12.2004

GRAF 32
TRŽNÍ PODÍLY SKUPIN BANK NA AKTIVĚCH A VYBRANÝCH
PRODUKTECH V CIZÍCH MĚNÁCH V %
banky s licencí k 31. 12. 2004

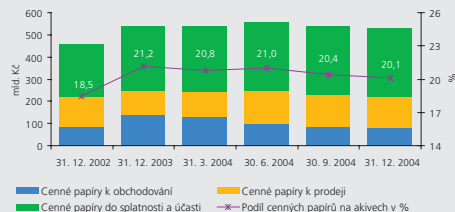

TAB. 9
STRUKTURA CENNÝCH PAPIRŮ PODLE DRUHU
banky s licencí k 31. 12. 2004, mld. Kč

	31.12.02	31.12.03	31.12.04
CP přijímané emisními bankami k refinancování	214,0	304,5	291,6
státní dluhopisy	210,8	291,3	272,6
dluhopisy emisních bank	3,2	13,2	19,0
Dluhopisy	165,7	200,4	200,7
vydané vládními institucemi	45,5	53,2	60,4
vydané emisními bankami	0,0	0,0	0,0
vydané ostatními subjekty	120,1	147,2	140,3
Směnky	5,9	1,9	2,1
CP zajištěné aktivy	10,5	8,4	5,9
Akcie	1,3	1,3	1,3
Podílové listy a ostatní podíly	45,8	6,4	9,1
Účasti	15,6	12,1	18,6
s podstatným vlivem	4,3	1,3	2,3
s rozhodujícím vlivem	11,3	10,8	16,3
CENNÉ PAPIRY CELKEM	458,8	535,0	529,2

GRAF 33
STRUKTURA PORTFOLIA CENNÝCH PAPIRŮ PODLE TYPU PORTFOLIÍ

banky s licencí k 31. 12. 2004

TAB. 10

STRUKTURA CENNÝCH PAPIRŮ K 31. 12. 2004

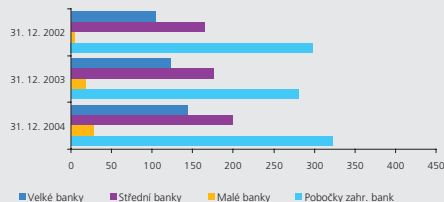
banky s licencí k 31.12.2004, bez cenných papírů vládních institucí a poukázek centrálních bank

	Velké banky	Střední banky	Malé banky	Stavební spořitelny	Pobočky zahr. bank
Cenné papíry celkem v mld. Kč	148,3	11,4	1,2	15,9	0,4
v tom:					
cenné papíry k obchodování	17,0	4,9	0,2	0,0	0,3
cenné papíry k prodeji	65,9	5,7	0,7	0,0	0,0
cenné papíry do splatnosti a účasti	65,3	0,8	0,3	15,9	0,1
v tom:					
cenné papíry k obchodování	11,5	43,1	16,3	0,0	78,1
cenné papíry k prodeji	44,4	49,7	60,5	0,0	0,8
cenné papíry do splatnosti a účasti	44,1	7,2	23,2	100,0	21,1

GRAF 34

PODÍL POHLEDÁVEK Z DERIVÁTOVÝCH OPERACÍ NA BILANČNÍ SUMĚ V %

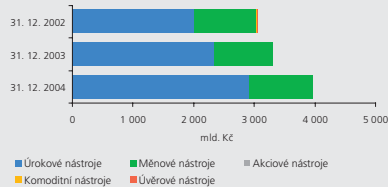
banky s licencí k 31.12.2004

GRAF 35

STRUKTURA DERIVÁTŮ PODLE PODKLADOVÝCH AKTIV

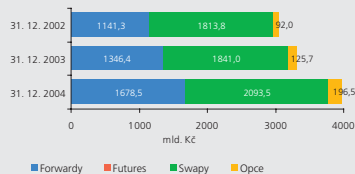
banky s licencí k 31. 12. 2004

GRAF 36

STRUKTURA DERIVÁTŮ PODLE TYPU OPERACE

banky s licencí k 31. 12. 2004

Cenné papíry držené do splatnosti tvoří nadále největší podíl z pohledu tří typů portfolií členících cenné papíry v držení bank na cenné papíry k obchodování, k prodeji a držené do splatnosti včetně majetkových účastí. Na konci roku 2004 dosáhla tato složka 58,4 % z celkového objemu cenných papírů. V meziročním srovnání došlo k mírnému poklesu objemu portfolia k obchodování, naopak částečný růst zaznamenalo portfolio cenných papírů k prodeji.

3.3.3 Rizika derivátových operací (banky s licencí k 31. 12. 2004)

Trend navyšování derivátových operací pokračoval i v roce 2004. Pohledávky z derivátových operací meziročně vzrostly o 19,8 % na 3 969,7 mld. Kč, závazky z derivátových operací pak o 19,3 % na 3 940,1 mld. Kč. Růst derivátových operací se promítl do převýšení celkové bilanční sumy bankovního sektoru hodnotou derivátových operací o 50 %, což představuje navýšení proti předcházejícímu období o 19 procentních bodů.

I přes nárůst nominální hodnoty derivátových operací zůstává čistá pozice z těchto operací v bankovním sektoru velmi nízká. Nárůst zaznamenala pouze čistá pozice z úrokových forwardů, která meziročně vzrostla o 16 mld. Kč na 22 mld. Kč, což je současně největší čistá pozice ze všech druhů derivátových operací. Většina z uvedeného nárůstu připadá na pobočky zahraničních bank.

Banky, které jsou aktivní na trhu s deriváty, se v čase v podstatě nemění. I v roce 2004 se v nich angažovalo celkem 22 bank a poboček zahraničních bank ze všech skupin bank s výjimkou stavebních spořitelen z celkového počtu 35 bankovních subjektů. Mezi jednotlivými skupinami i jednotlivými bankami jsou nadále velké rozdíly, pokud jde o jejich angažovanost v derivátových obchodech. Neaktivnější jsou v tomto směru trvale pobočky zahraničních bank.

Struktura derivátových operací se téměř nemění. Z použitých podkladových nástrojů stále výrazně převažují úrokové nástroje. Na konci roku 2004 dosáhl jejich podíl již 73,5 %, což bylo meziročně o 2,5 p.b. více. Podíl měnových podkladových nástrojů měl i v roce 2004 klesající tendenci a zastavil se na 26,3% podílu.

Z jednotlivých typů derivátových operací nejrychlejším tempem (meziročně o 24,7 %) rostou pohledávky z forwardů, které již dosáhly podíl 42,3 %. Stále absolutně nejvyšší podíl ze všech derivátových operací vykazují s 52,7% podílem swapové operace. Z tohoto hlediska nepodstatný, i když mírně zvyšující je 5,0% podíl opcí. Objem futures (tj. burzovních derivátových obchodů) je zanedbatelný.

3.4 RIZIKO ZEMĚ

Riziko země představuje riziko potenciální ztráty plynoucí z neochoty či neschopnosti subjektů z určité země (či země samotné) uhradit své zahraniční závazky z důvodů, které nesouvisí s běžným úvěrovým rizikem. Neochota plnit své závazky může nastat např. při změně politického režimu v dané zemi, neschopnost dostát svým závazkům může být důsledkem ekonomické krize či přírodní katastrofy. Úroveň rizika země může být někdy obdobná pro několik zemí v určitém regionu, pokud vykazují podobné základní charakteristiky. Kvantifikace rizika země není snadná, souvisí s ekonomickým a politickým vývojem v dané zemi, který lze mnohdy jen obtížně předpovědět. Banky řídí toto riziko zejména stanovováním limitů pro angažovanost vůči jednotlivým zemím či regionům a diferencováním podmínek, za nichž jsou obchodní smlouvy uzavírány.

3.4.1 Aktivity vůči nerezidentům (banky s licenci k 31. 12. 2004)

Aktivity vůči nerezidentům jako celku umožňují získat hrubý odhad celkové úrovně rizika vůči klientům a jiným bankám majícím sídlo či bydliště v zahraničí. Významnou roli zde hraje především absolutní výše aktivní a pasivní (a to jak bilanční, tak i mimobilanční) angažovanosti, přičemž dalším významným momentem je struktura nerezidentských aktiv a pasiv.

Angažovanost tuzemského bankovního sektoru vůči zahraničním subjektům se v roce 2004 mírně zvýšila. Z dlouhodobějšího pohledu se však nejedná o výraznou změnu. Podíl nerezidentských aktiv vůči celkovým aktivům bankovního sektoru k 31. prosinci 2004 činil 19,9 % oproti 17,5 % o rok dříve. V případě pasiv se tento poměr meziročně nezměnil, ke konci let 2003 i 2004 činil 13,2 %. V absolutním vyjádření byla výše nerezidentských aktiv v hrubé hodnotě 541,9 mld. Kč a meziročně vzrostla o 84,3 mld. Kč (18,4 %). Výše nerezidentských pasiv činila 348,4 mld. Kč, v meziročním srovnání se jedná o nárůst o 15,2 mld. Kč (4,6 %).

Podíl nerezidentských podrozvahových operací na jejich celkové výši se v roce 2004 významněji nezměnil. Podrozvahová aktiva vůči nerezidentům na konci roku 2004 tvořila 60,9 % celkových podrozvahových aktiv, v případě pasiv je jejich podíl 48,4 %. Nižší podíl v případě pasiv je dán objemem přijatých zástav a hodnotami převzatými do úschovy či k obhospodařování, které jsou součástí podrozvahových pasiv a které mají v 95 % rezidentský původ. Při jejich vyloučení z podrozvahových pasiv činí podíl nerezidentských operací 65,1 %. V případě derivátů se podíl operací s nerezidenty na jejich celkovém objemu pohybuje mírně pod 70 %.

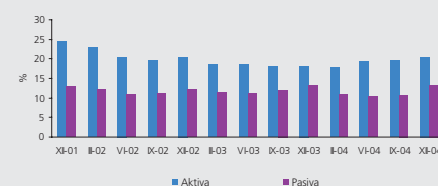
Z celkového objemu nerezidentských aktiv připadá 44,1 % na pohledávky za zahraničními bankami (bez centrálních bank), které byly také příčinou růstu celkových nerezidentských aktiv, neboť se jejich objem meziročně zvýšil o 67,3 mld. Kč. Druhou největší část nerezidentských aktiv s 23,9 % tvoří dluhové cenné papíry, spolu s majetkovými cennými papíry představuje jejich podíl 29,4 % celkových nerezidentských aktiv. Pohledávky za klienty tvoří jen 12,9 % z celkových nerezidentských aktiv. Z celkového objemu klientských pohledávek pak pohledávky za nerezidenty tvoří 6,3 %.

Mezibankovní obchody představují nadále rozhodující složku také na straně pasiv, přičemž závazky vůči nerezidentským bankám v průběhu roku 2004 vzrostly o 24,7 % na 211,7 mld. Kč, což způsobilo významně zvýšení jejich podílu na celkovém objemu pasiv vůči nerezidentům o téměř 10 procentních bodů na 60,8 %. Objem vkladů klientů - nerezidentů se v meziročním srovnání významně nezměnil, ke konci roku 2004 činil 67,8 mld. Kč, což je necelých 20 % celkových nerezidentských pasiv.

Rozhodující část nerezidentských aktiv (67,3 %) je v držení skupiny velkých bank. Ty ke konci roku 2004 držely celkem 364,9 mld. Kč nerezidentských aktiv, což představuje 23,2 % z celkového objemu aktiv této skupiny. Z jednotlivých složek aktiv a pasiv vykazují velké banky nejvyšší podíl v případě nerezidentských klientských vkladů, což je dáno především poměrně rozsáhlou pobočkovou sítí Československé obchodní banky na území Slovenska. Druhý nejvyšší objem vykazují pobočky zahraničních bank s 85,7 mld. Kč, což v jejich případě činí 32,5 % celkových aktiv. Čísla této skupiny jsou ovlivňována zejména mezibankovními operacemi. Nerezidentská aktiva a pasiva skupiny stavebních spořitelů jsou zanedbatelná, tvoří necelá 3 % celkových aktiv, resp. 1 % celkových pasiv.

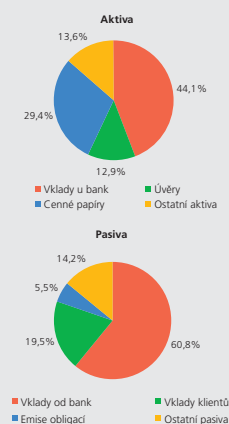
GRAF 37

PODÍL NEREZIDENTSKÝCH AKTIV A PASIV NA CELKOVÝCH AKTIVECH A PASIVECH banky s licenci k 31. 12. 2004

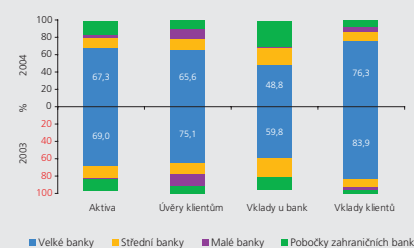
GRAF 38

STRUKTURA AKTIV A PASIV VŮČI NEREZIDENTŮM K 31. 12. 2004 banky s licenci k 31. 12. 2004

GRAF 39

TRŽNÍ PODÍLY SKUPIN BANK NA AKTIVECH A VYBRANÝCH PRODUKTECH VŮČI NEREZIDENTŮM V % banky s licenci k 31. 12. 2004

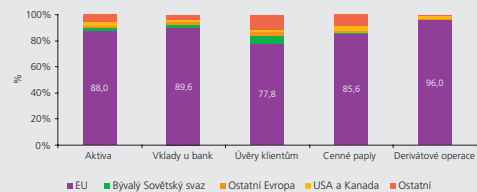

TAB. 11

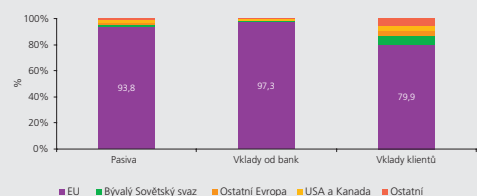
PODÍL NEREZIDENTŮ NA CELKOVÝCH AKTIVECH, PASIVECH A VYBRANÝCH TYPYCH BANKOVNÍCH PRODUKTŮ K 31. 12. 2004 V % banky s licenci k 31.12.2004

	Velké banky	Střední banky	Malé banky	Pobočky zahr. bank	Banky celkem
Aktiva	23,2	16,9	19,1	32,5	20,6
Pasiva	9,3	19,9	16,1	40,9	13,2
Poskytnuté úvěry	7,1	4,0	27,0	8,7	6,5
Vklady a úvěry u bank	64,4	56,7	24,9	80,4	59,6
Cenné papíry	45,4	26,2	10,0	1,7	0,4
Přijaté vklady	4,6	3,5	13,7	5,3	3,9
Vklady a úvěry od bank	50,5	63,7	37,2	65,6	58,6
Pohledávky z derivátových operací	68,3	68,3	49,6	63,8	67,2

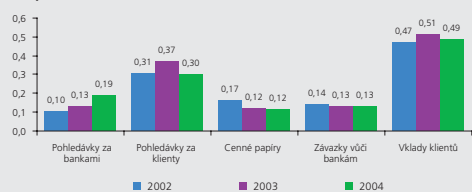
GRAF 40
TRŽNÍ PODÍLY NA AKTIVECH A VYBRANÝCH BILANČNÍCH
A MIMOBILANČNÍCH POLOŽKÁCH VŮČI ZAHRAŇICÍ V %
banky s licencí k 31. 12. 2004

GRAF 41
TRŽNÍ PODÍLY NA CELKOVÝCH PASIVĚCH A JEJICH VYBRANÝCH
POLOŽKÁCH VŮČI ZAHRAŇICÍ V %
banky s licencí k 31. 12. 2004

GRAF 42
HERFINDAHLŮV INDEX KONCENTRACE BANKOVNÍ
ANGAŽOVANOSTI VŮČI ZEMÍM EVROPSKÉ UNIE
banky s licencí k 31. 12. 2004

3.4.2 Aktivity vůči jednotlivým regionům a zemím

(banky s licencí k 31. 12. 2004)

Možnost rozlišení míry angažovanosti podle konkrétních zemí je velmi důležitá, neboť nerezidenti představují z pohledu své bonity velmi nesourodou skupinu obchodních partnerů. Pro banku má proto mnohem větší vypovídací schopnost rozlišení angažovanosti vůči zahraničí v detailnější formě, a to podle regionů vykazujících shodné charakteristiky, popř. podle konkrétních zemí, pokud se jedná o země se specifickými rysy a vývojem, nebo je exponovanost vůči těmto zemím, ať již v absolutním nebo relativním vyjádření, významná.

Naprostou většinu bilančních i mimobilančních zahraničních operací sjednává tuzemský bankovní sektor s rezidenty z členských zemí Evropské unie. Aktiva ze zemí EU po jejím rozšíření v roce 2004 představují 88,0 % veškerých nerezidentských aktiv v držení tuzemských bank a poboček zahraničních bank. Z jednotlivých zemí vykazuje bankovní sektor nejvyšší angažovanost vůči SRN ve výši 119,7 mld. Kč. Naprostá většina této angažovanosti připadá na pohledávky za bankami a pohledávky z dluhových cenných papírů, úvěry klientům - rezidentům SRN činí jen přibližně 3 mld. Kč. Na druhém místě co do objemu celkových nerezidentských aktiv je Slovensko se 101,1 mld. Kč, které však trvale zaujímá jednoznačně první pozici v objemu nerezidentských klientských pohledávek (26,6 mld. Kč), zejména díky aktivitám ČSOB na slovenském bankovním trhu. U derivátových operací dosahují české banky největší angažovanosti nadále vůči rezidentům Velké Británie, Německa, Nizozemska, Rakouska a Francie.

Na straně pasiv je podíl transakcí s rezidenty Evropské unie ještě vyšší než v případě aktiv, dosahuje 93,8 %. Rovněž zde je největším partnerem SRN s celkovými pasivy ve výši 62,4 mld. Kč (opět zejména z důvodu mezibankovních operací) a Slovensko s 52,6 mld. Kč. Vklady slovenských nebankovních klientů dosahovaly k 31. prosinci 2004 výše 36,1 mld. Kč.

Hodnoty Herfindahlův indexu a jejich vývoj ve vztahu k vybraným produktům a zemím umožňují vyhodnotit především stupeň koncentrace na trhu těchto produktů v rámci jednotlivých zemí Evropské unie. Hodnoty a trendy indexu v tomto pojetí současně naznačují, nakolik jsou české banky ohroženy ve vybraných produktech rizikem země spojeným s jednotlivými evropskými ekonomikami.

Koncentrace bankovní angažovanosti vůči zemím Evropské unie klesla v průběhu roku 2004 v oblasti klientských operací, což souvisí zejména s přistoupením nových členských zemí, zejména pak Slovenska, jehož rezidenti jsou v oblasti klientských obchodů nejvýznamnějšími partnery tuzemských bank. Nejvyšších hodnot, tj. největší koncentrace, dosahuje Herfindahlův index trvale v oblasti nerezidentských klientských vkladů, kde se o více jak 90 % jejich celkového objemu dělí pouze pět zemí (Slovensko 68,8 %, Německo 8,2 %, Kypr 5,1 %, Nizozemsko 5,0 % a Velká Británie 4,3 %), přičemž podíl zbývajících zemí EU nedosahuje ani 2 %.

4. KAPITÁLOVÁ PŘIMĚŘENOST

(banky s licenci k 31. 12. 2004)

Kapitálová přiměřenost má v bankovní regulaci a dohledu nezastupitelný význam. Obecně se kapitálovou přiměřeností rozumí poměr kapitálu vůči rizikům, která daný subjekt podstupuje. Tento poměr by měl být tak velký, aby kapitál pokryl veškeré možné ztráty plynoucí z aktivit subjektu, neboli aby případné ztráty nesli vlastníci kapitálu, a nikoli bezprostředně věřitelé. Kapitálovou přiměřenost lze teoreticky spočítat pro jakýkoliv subjekt. Praktický význam má však při regulaci těch subjektů, které při své činnosti využívají velké množství cizích zdrojů vzhledem ke zdrojům vlastním. Hlavním problémem kapitálové přiměřenosti je určení, jak velkému riziku je banka vystavena. Zjištění velikosti bankovního kapitálu je již snazší, nicméně i zde se můžeme u některých položek dostat do problému, zda jsou již kapitálem, či nikoliv. Proto je koncept kapitálové přiměřenosti předmětem neustálého vývoje a zpřesňování, dochází k zahrnování dalších druhů podstupovaných rizik do jejího výpočtu apod. Od roku 2007 se očekává účinnost nové koncepce kapitálové přiměřenosti, označovaná jako Basel II¹².

Kapitálová vybavenost tuzemského bankovního sektoru měřená výší regulatorního kapitálu vzrostla v roce 2004 o 2,1 %. Ke konci roku 2004 dosáhl celkový regulatorní kapitál (tj. kapitál upravený pro účely výpočtu kapitálové přiměřenosti) 146,7 mld. Kč.

Hlavním zdrojem růstu kapitálu jednotlivých bank je i nadále zadržování zisku dosaženého v předchozích letech v bilancích bank ve formě nerozděleného zisku a povinných přidělů do rezervních fondů. Ve srovnání s rokem 2003 byl však nárůst nerozděleného zisku v roce 2004 pouze mírný (o 3,2 mld. Kč oproti 17,6 mld. Kč v roce 2003). Zejména tři největší banky totiž v první polovině roku 2004 vyplatily větší část svého zisku z roku 2003 na dividendách svým akcionářům. Ve skupině velkých bank tak došlo k poklesu objemu nerozděleného zisku o 5,3 % a tato skupina jako jediná zaznamenala meziroční pokles celkového regulatorního kapitálu (o 3,3 %). Naopak skupiny středních a malých bank zaznamenaly v roce 2004 významný nárůst nerozděleného zisku. Zvýšení celkového kapitálu bankovního sektoru také napomohlo zvýšení základního kapitálu v případě dvou středních bank.

Kapitál Tier 2 pokračoval v roce 2004 v poklesu z důvodu povinného snižování zůstatku rezerv na standardní úvěry. Jejich úplné zrušení musí banky provést nejpozději do konce roku 2005¹³. Posílit kapitál bank formou podřízeného dluhu se v roce 2004 rozhodli akcionáři dvou bank a jedné stavební spořitelny, což vedlo i přes snížení podřízeného dluhu u některých dalších bank k celkovému mírnému nárůstu této složky Tier 2 v bankovním sektoru.

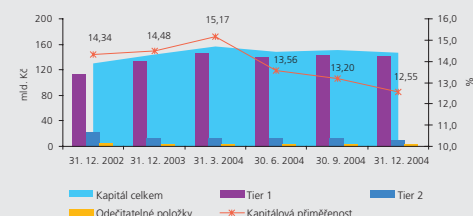
Kapitál Tier 3 nadále není v tuzemském bankovním sektoru využíván.

Kapitálové požadavky bankovního sektoru se v roce 2004 zvýšily o téměř 18 %. Nárůst přitom zaznamenaly všechny skupiny bank. Zvýšená úvěrová aktivita bank se projevila v růstu objemu rizikově vážených aktiv o 15,1 % na 1 199 mld. Kč

GRAF 43

STRUKTURA KAPITÁLU

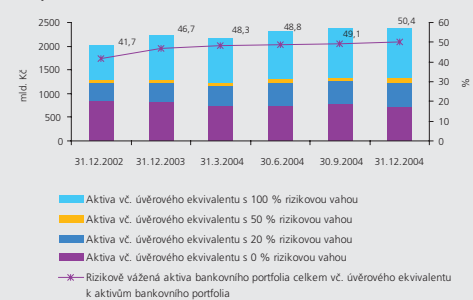
banky s licenci k 31. 12. 2004

GRAF 44

RIZIKOVĚ VÁŽENÁ AKTIVA

banky s licenci k 31. 12. 2004

12 Více o novém konceptu kapitálové přiměřenosti v části A, kapitole 3 této publikace.

13 Podle novely zákona o rezervách pro zjištění základu daně z příjmů z roku 2002 jsou banky povinny použít všeobecné rezervy vytvořené před rokem 2002 ke krytí ztrát z odpisů a postoupení pohledávek a ke krytí ztrát z poskytnutých záruk. Nepoužité rezervy jsou banky povinny rozpustit ve prospěch výnosů tak, aby jejich zůstatek za každé zdaňovací období počínaje rokem 2002 snížily nejméně o 25 % zůstatku k 31. 12. 2001, a tím dosáhly jejich úplného zrušení nejpozději k 31. 12. 2005. Tato legislativní úprava souvisela s přibližováním českých účetních postupů k mezinárodním účetním standardům.

a kapitálového požadavku k úvěrovému riziku bankovního portfolia, který meziročně vzrostl o 12,6 mld. Kč, resp. 17,0 % na 86,3 mld. Kč. Z důvodu poklesu objemu aktiv s nulovou rizikovou vahou a růstu ostatních složek aktiv se podíl rizikově vážených aktiv bankovního portfolia na celkových aktivech bankovního portfolia v roce 2004 opět zvýšil, k 31. prosinci 2004 činil 50,4 %, což představuje meziroční nárůst o 3,7 procentního bodu. Nejvyšší hodnotu tento ukazatel dosahuje v případě malých bank (60,2 %), následují velké a střední banky (55,2 %, resp. 52,0 %). Nejnižší hodnotu vykazují stavební spořitelny (27,2 %).

Kapitálový požadavek ke krytí rizik obchodního portfolia meziročně vzrostl o 1,55 mld. Kč, resp. 27,6 % na 7,2 mld. Kč. I nadále je v obchodním portfoliu nejvýznamnější kapitálový požadavek ke krytí obecného úrokového rizika, který k 31. prosinci 2004 představoval 48,5 % celkového kapitálového požadavku B.

Podíl kapitálového požadavku k úvěrovému riziku bankovního portfolia a kapitálového požadavku na krytí rizik obchodního portfolia na celkovém kapitálovém požadavku se meziročně v podstatě nezměnil a k 31. prosinci 2004 činil 92,3 %, resp. 7,7 %.

V důsledku významného zvýšení kapitálových požadavků a jen mírného nárůstu regulatorního kapitálu došlo v roce 2004 k poklesu kapitálové přiměřenosti bankovního sektoru ze 14,5 % na 12,6 %. Pouze skupina středních bank zaznamenala z důvodu ponechání většiny zisku z roku 2003 mírný nárůst ukazatele kapitálové přiměřenosti.

Všechny banky splňovaly v průběhu roku 2004 minimální předepsanou úroveň kapitálové přiměřenosti ve výši 8 %. K 31. prosinci 2004 se kapitálová přiměřenost jednotlivých bank pohybovala v intervalu od 8,97 % do 127,46 %. Čtyři banky vykazovaly kapitálovou přiměřenost menší než 10 %.

TAB. 12

ROZDĚLENÍ BANK PODLE DOSAŽENÉ KAPITÁLOVÉ PŘIMĚŘENOSTI

banky s licencí k danému datu

	31.12.99	31.12.00	31.12.01	31.12.02	31.12.03	31.12.04
pod 8 %	0	0	0	0	0	0
8 až 12 %	4	6	3	6	6	9
12 až 15 %	9	5	7	8	6	7
15 až 20 %	7	6	8	2	5	1
20 až 50 %	1	4	4	7	5	6
nad 50 %	4	4	3	3	4	3

5. HOSPODÁŘSKÉ VÝSLEDKY BANKOVNÍHO SEKTORU

(banky s licenci k 31. 12. 2004)

5.1 ZISK Z FINANČNÍ ČINNOSTI

Zisk z finanční činnosti je rozhodující složkou celkového zisku bankovního sektoru před zdaněním. Dlouhodobé úspěšné hospodaření bank je plně závislé na průběžné tvorbě zisku z finanční činnosti, jehož výsledná úroveň je ovlivněna jednak vnitřními faktory, které jsou plně v rukou vedení bank (např. alokace aktiv do ziskových obchodů, diverzifikace rizik či zavádění nových technologií), jednak vnějším ekonomickým prostředím (v roce 2004 přetrvávalo prostředí nízkých úrokových sazeb a tudíž i nízkých úrokových marží). Další operace, jako např. prodej aktiv, rozpouštění rezerv aj., mohou rovněž do značné míry ovlivnit dosaženou výši celkového zisku, jde však o mimořádné příjmy, které mohou vylepšit celkový obraz hospodaření banky jen krátkodobě.

Bankovní sektor vytvořil v roce 2004 zisk z finanční činnosti ve výši 103,5 mld. Kč, což ve srovnání s rokem 2003 představuje nárůst o 14,7 %. K tomuto výsledku přispěly všechny složky zisku z finanční činnosti.

Téměř 73 % celého zisku z finanční činnosti připadá na skupinu čtyř velkých bank. Střední banky se podílely přibližně 16 %, stavební spořitelny 5 %, malé banky 2 % a pobočky zahraničních bank 4 %.

Úrokový zisk za rok 2004 činil 59,8 mld. Kč a meziročně se zvýšil o 5,5 mld. Kč (10 %). Důvodem pozitivního vývoje úrokového zisku byl nárůst úrokových výnosů o 3,0 mld. Kč spolu se současným poklesem úrokových nákladů o 2,4 mld. Kč. Na straně úrokových výnosů dominují operace s ostatními klienty (tj. bez bank a vládních institucí), které byly rovněž hlavním faktorem růstu úrokových výnosů, neboť meziročně vzrostly o 3,5 mld. Kč (8,2 %). Důvod lze spatřovat především ve zvýšené úvěrové aktivitě bank, zaměřené zejména na segment domácností. Naopak pokles zaznamenaly úrokové výnosy z repo operací s ČNB a NBS, úrokové výnosy od jiných bank a od vládních institucí. Důvodem je zejména meziroční pokles průměrného objemu pohledávek bankovního sektoru vůči těmto segmentům. Například průměrný měsíční zůstatek pohledávek vůči vládním institucím meziročně poklesl o 14,7 % (počítáno podle stavů na konci jednotlivých měsíců). Svůj vliv měl i pokles tržních úrokových sazeb, které zejména v první polovině roku 2003 převyšovaly sazby účtované v roce 2004. Snížení tržních úrokových sazeb mělo za následek i meziroční pokles úrokových nákladů, ke kterému došlo u všech typů subjektů.

Podíl úrokového zisku na celkovém zisku z finanční činnosti k 31. prosinci 2004 činil 57,7 % oproti 60,1 % o rok dříve. Meziroční nárůst úrokového zisku byl dosažen ve všech skupinách bank, s výjimkou poboček zahraničních bank, jejichž úrokový zisk v roce 2004 mírně poklesl (o necelých 5 %).

Zisk z poplatků a provizí za rok 2004 činil 31,3 mld. Kč a meziročně se zvýšil o 5,0 mld. Kč (18,9 %). Důvodem byl nárůst objemu bankami inkasovaných poplatků o 2,4 mld. Kč spolu se současným snížením objemu placených poplatků o 2,6 mld. Kč.

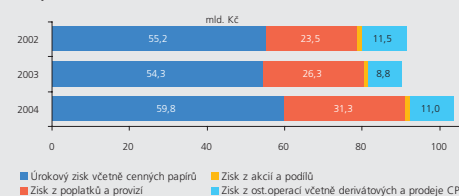
Polovinu výnosových poplatků tvoří poplatky a provize z platebního styku, jejichž objem však meziročně mírně poklesl. V roce 2004 také pokračoval pokles poplatkového příjmu spojeného s devizovými operacemi. Naproti tomu nárůst o 7 % znamenaly výnosy z poplatků spojených s úvěrovou činností bank.

Podíl zisku z poplatků a provizí na celkovém zisku z finanční činnosti k 31. prosinci 2004 činil 30,3 % oproti 29,2 % o rok dříve.

GRAF 45

STRUKTURA ZISKU Z FINANČNÍ ČINNOSTI PODLE DRUHU ZISKU

banky s licenci k 31. 12. 2004

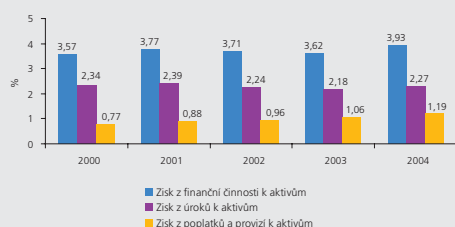

Ve skupině velkých bank vzrostl výnos z poplatků a provizí o 24,5 %. Ve skupinách středních bank, malých bank a poboček zahraničních bank byly přírůstky menší - 5,9 %, resp. 13,7 % a 13,4 %. Pouze skupina stavebních spořitelů zaznamenala meziroční mírný pokles čistých výnosů z poplatků a provizí (o 1,5 %), což je však způsobeno zejména výsledkem roku 2003, ve kterém stavební spořitelny inkasovaly mimořádný objem poplatků za uzavření nových smluv o stavebním spoření před změnou systému stavebního spoření od 1. ledna 2004.

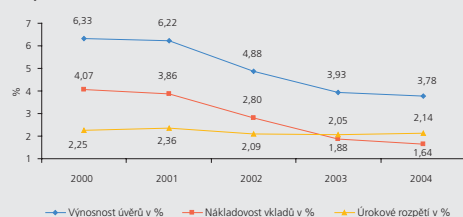
Do celkového objemu zisku z poplatků a provizí jsou zahrnuty kromě výnosů z poplatků a provizí z obchodování s klienty rovněž výnosy a náklady spojené s transakcemi prováděnými na mezibankovním trhu, které mohou mít charakter jednorázových nestandardních operací.

Výnosy z akcií a podílů v roce 2004 dosáhly výše 1,4 mld. Kč a meziročně tak přispěly k nárůstu zisku z finanční činnosti o 0,5 mld. Kč. Naprostá většina těchto výnosů připadá na skupinu velkých bank a je tvořena zejména dividendami přijatými od jejich dceřiných a přidružených společností.

GRAF 46
ZISK Z FINANČNÍ ČINNOSTI K AKTIVŮM
banky s licencí k 31. 12. 2004

GRAF 47
VYBRANÉ UKAZATELE ZISKOVOSTI
banky s licencí k 31. 12. 2004

Zisk z ostatních finančních operací za rok 2004 činil 11,0 mld. Kč oproti 8,8 mld. Kč o rok dříve. Jeho podíl na celkovém zisku z finanční činnosti se však meziročně v podstatě nezměnil a k 31. prosinci 2004 činil 10,7 %. Největší nárůst zaznamenaly zisky z devizových operací (zejména kurzové rozdíly) a zisky z dluhových cenných papírů určených k obchodování a k prodeji, které však byly na druhou stranu do značné míry kompenzovány ztrátami z měnových a úrokových derivátů.

Na rozdíl od předchozích dvou let, kdy docházelo k poklesu podílu zisku z finanční činnosti na aktivech, vzrostl v roce 2004 tento ukazatel o 0,3 procentního bodu na 3,9 %, a to i přes meziroční nárůst průměrného objemu aktiv bankovního sektoru.

Banky v roce 2004 vyvíjely své obchodní aktivity v prostředí nízkých úrokových sazeb i přes jejich mírné zvýšení Českou národní bankou v průběhu roku. Úprava úrokových sazeb zásadně nepůsobila na chování komerčních bank. Výnosovost i nákladovost bankovních obchodů byla ovlivněna jak nižší úrovní úrokových sazeb z nově uzavřených obchodů, tak jejich vyššími hodnotami vázanými na pokračující smluvní vztahy, resp. ukončení splatných obchodů uzavřených zpravidla v podmínkách vyšších úrokových sazeb. Průměrné sazby ze všech uzavřených obchodů se jen nepatrně posunuly (o 0,15 procentního bodu) jak z poskytnutých úvěrů, tak mírně i z přijatých vkladů (o 0,24 procentního bodu) směrem dolů. Trendy ve vývoji úrokových sazeb jsou trvale ovlivněny konkurenčním prostředím působícím na tuzemském bankovním trhu. Vlivem rychlejšího poklesu komerčních úrokových sazeb z přijatých vkladů došlo v roce 2004 opět k mírnému rozevření úrokového rozpětí o 0,09 procentního bodu na konečných 2,14 % ke konci roku. Vývoj sazeb ve sledovaném období se pozitivně promítl do hospodářského výsledku bankovního sektoru roku 2004.

Z ostatních provozních činností dosáhl bankovní sektor v roce 2004 zisku ve výši 904 mil. Kč. V této položce jsou zahrnuty především výnosy z prodeje majetkových účastí bank, výnosy z prodeje investičního majetku, výnosy z prodeje pohledávek a další specifické transakce. Negativně se v této položce v roce 2004 naopak promítlo zdvojnásobení příspěvku bank do Fondu pojištění vkladů¹⁴.

¹⁴ Zdvojnásobení příspěvku bank do FPV vyplývá z § 41k zákona o bankách. V souvislosti s vyplácením náhrad klientům Union banky a Plzeňské banky byl FPV v roce 2003 nucen čerpat úvěr od syndikátu bank, což dle uvedeného ustanovení ZoB vedlo ke zdvojnásobení příspěvku bank do FPV. Během konkurzního řízení Union banky získal FPV zpět část peněz, které nárokoval, což mu umožnilo před koncem roku 2004 předčasně splatit přijatý úvěr. Proto se povinný procentní odvod do FPV pro rok 2005 vrací na původní (standardní) hodnoty.

5.2 SPRÁVNÍ NÁKLADY, ODPISY, TVORBA A POUŽITÍ OPRAVNÝCH POLOŽEK

Správní náklady tuzemského bankovního sektoru dosáhly v roce 2004 výše 48,8 mld. Kč, což ve srovnání s rokem 2003 představuje nárůst o 2,7 %. Převážná část přírůstku připadá na náklady na zaměstnance, které v roce 2004 činily 24,5 mld. Kč, což je meziroční zvýšení o téměř 5 %.

V roce 2004 přitom došlo k dalšímu snížení počtu pracovníků bankovního sektoru, celkem o 844 osob na 38 160 k 31. prosinci 2004. Vývoj počtu zaměstnanců byl však v jednotlivých skupinách bank odlišný. Ve skupině velkých bank, která zaměstnává 74 % všech pracovníků bankovního sektoru ČR, došlo k poklesu o 1 196 osob na 28 105. Mírný pokles počtu zaměstnanců (o 56 osob na 1 699) zaznamenala rovněž skupina stavebních spořitelů, vývoj v jednotlivých stavebních spořitelcích byl však rozdílný. Skupiny středních bank, malých bank a poboček zahraničních bank naopak vykázaly mírné meziroční nárůsty počtu zaměstnanců.

Vývoj v oblasti ostatních správních nákladů v roce 2004 byl pozitivní, neboť tyto vykázaly jen mírný nárůst o necelé 1 % na 24,3 mld. Kč, což je pod úrovní inflace v loňském roce, navíc již za situace zvýšené DPH účtované za bankami nakupované služby. Ve skupině stavebních spořitelů dokonce došlo k absolutnímu poklesu objemu ostatních správních nákladů o přibližně 14 %, což bylo způsobeno zejména meziročním snížením nákladů na reklamu. Před změnou systému stavebního spoření se totiž stavební spořitelny snažily získat co největší počet nových klientů pomocí masivní reklamní kampaně v druhé polovině roku 2003.

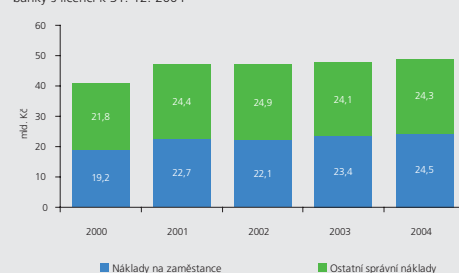
Odpisy a tvorba opravných položek dosáhly v roce 2004 výše 10,3 mld. Kč, oproti 0,7 mld. Kč v roce 2003. Nižší celkový objem odpisů a opravných položek v předchozích letech však byl ovlivněn očistnými operacemi některých bank spojenými s rozpouštěním v minulosti vytvořených rezerv a opravných položek. Rozpouštění rezerv a opravných položek k pohledávkám tak v roce 2003 pozitivně podpořilo dosažený zisk. Například v roce 2003 banky rozpustily pro nepotřebnost rezervy ve výši 6,9 mld. Kč, oproti 0,8 mld. Kč v roce 2004. V roce 2004 byl dopad tvorby a použití či rozpouštění opravných položek a rezerv k pohledávkám do zisku bankovního sektoru v zásadě nulový (tj. tvorba vyrovnala použití a rozpouštění). Celých 10,3 mld. Kč tak připadá na odpisy hmotného a nehmotného majetku (oproti 10,3 mld. Kč v roce 2003). Po dokončení povinného zrušení rezerv na standardní úvěry v roce 2005 lze očekávat, že banky opět začnou vykazovat čistou tvorbu opravných položek, což bude ve srovnání se současností negativně ovlivňovat jejich ziskovost. Výše však bude záviset zejména na budoucím vývoji kvality jejich úvěrového portfolia.

5.3 ČISTÝ ZISK

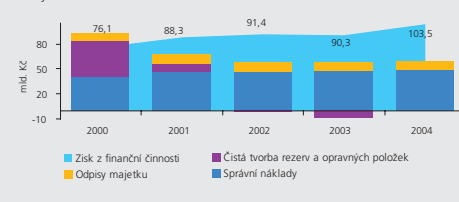
Bankovní sektor vyprodukoval v roce 2004 čistý zisk ve výši 32,9 mld. Kč, což ve srovnání s rokem 2003 představuje nárůst o 8,8 %. Shrňeme-li výše uvedené informace, lze říci, že důvodem byl nárůst všech složek zisku z finančních činností, pokračující kontrola správních nákladů a vyrovnaná tvorba a rozpouštění opravných položek a rezerv k pohledávkám.

Mezi jednotlivými skupinami bank byl však odlišný vývoj. Největší nárůst čistého zisku o 18,1 % dosáhly velké banky. Čistý zisk těchto bank ve výši 25,9 mld. Kč představuje 78,8 % čistého zisku celého bankovního sektoru. V souvislosti s dosahovanými zisky se tyto banky již v předchozích letech staly významnými plátcí daně z příjmu. Kromě skupiny velkých bank zaznamenaly všechny ostatní skupiny meziroční pokles čistého zisku, resp. jeho stagnaci v případě stavebních spořitelů. Ztrátu v roce 2004 vykázaly dvě malé banky a dvě pobočky zahraničních bank.

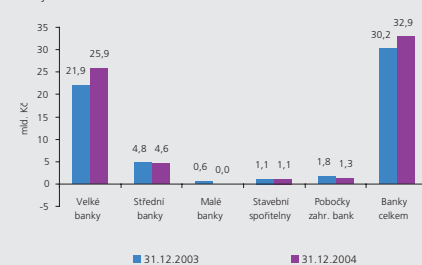
GRAF 48
STRUKTURA SPRÁVNÍCH NÁKLADŮ
banky s licencí k 31. 12. 2004

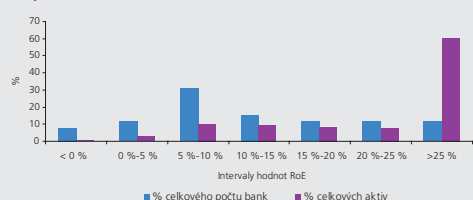
GRAF 49
DOSTATEČNOST TVORBY ZISKU Z FINANČNÍ ČINNOSTI
banky s licencí k 31. 12. 2004

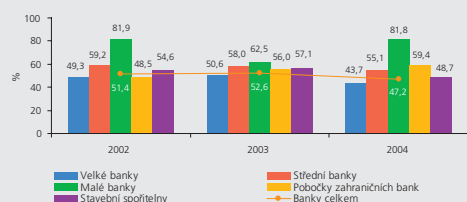
GRAF 50
SROVNÁNÍ ČISTÉHO ZISKU
banky s licencí k 31. 12. 2004

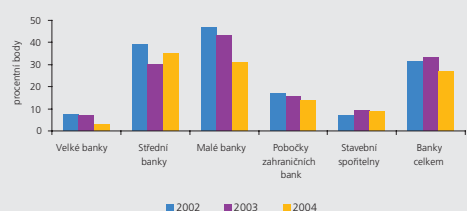
GRAF 51
ROZLOŽENÍ HODNOT RENTABILITY TIER 1 K 31. 12. 2004
banky s licencí k 31. 12. 2004

GRAF 52
UKAZATEL POMĚRU SPRÁVNÍCH NÁKLADŮ K ZISKU
Z FINANČNÍ ČINNOSTI
banky s licencí k 31. 12. 2004

GRAF 53
EFEKTIVNOST NÁKLADŮ
banky s licencí k 31. 12. 2004

Pozn.: Hodnoty vyjadřují rozdíl mezi průměrem v příslušné skupině a bankou s nejefektivněji vynaloženými náklady v této skupině při použití ukazatele: správní náklady/zisk z finanční činnosti.

5.4 RENTABILITA, EFEKTIVNOST A PRODUKTIVITA

Rentabilita průměrného kapitálu Tier 1 dosáhla v roce 2004 za celý bankovní sektor 23,4 %, což představuje v meziročním srovnání pokles o 0,4 procentního bodu. Důvodem je nárůst objemu kapitálu v bankovním sektoru. Návratnost průměrného kapitálu Tier 1 před snížením o odečitatelné položky v roce 2004 činila 21,5 % (oproti 21,8 % o rok dříve).

Nejvyšší rentabilitu průměrného Tier 1 nadále vykazuje skupina velkých bank s 27,7 %. V meziročním srovnání se u této skupiny jedná o zvýšení o 2,2 procentního bodu. Důvodem je nárůst čistého zisku spolu se současným poklesem kapitálu v důsledku vyplacení dividend v 1. polovině roku 2004.

Rentabilita aktiv v roce 2004 činila 1,26 %, což představuje ve srovnání s rokem 2003 mírný nárůst o 0,05 procentního bodu. Nejvyšší hodnoty rentability aktiv vykazují nadále velké banky, a to 1,58 % (s meziročním nárůstem o 0,21 bodu).

V meziročním srovnání došlo také ke zlepšení poměru správních nákladů k zisku z finanční činnosti, který za celý bankovní sektor poklesl z 52,6 % na 47,2 %. Zhoršení tohoto ukazatele vykázaly pouze skupiny malých bank a poboček zahraničních bank.

Poměr mezi správními náklady a ziskem z finanční činnosti je jedním ze základních ukazatelů hodnotících efektivnost práce bankovních institucí. Vysoké hodnoty tohoto ukazatele ukazují na méně efektivní využívání zdrojů některými bankami. Při posuzování tohoto ukazatele je však třeba zohledňovat odlišnosti v obchodní orientaci jednotlivých bank. Na jeho výši má vliv rovněž doba, která uplynula od zahájení činnosti banky, neboť nově založené instituce jsou schopny dosahovat odpovídajících hodnot zisku až po uplynutí určité doby.

V důsledku pokračujícího snižování počtu zaměstnanců došlo v roce 2004 k dalšímu růstu podílu správních nákladů připadajících na jednoho zaměstnance. Zisk z finanční činnosti na jednoho zaměstnance meziročně vzrostl o 17,2 % na 2,71 mil. Kč, čistý zisk pak dokonce o 11,2 % na 0,86 mil. Kč. Na jednoho zaměstnance bankovního sektoru připadalo k 31. 12. 2004 celkem 69,1 mil. Kč čistých aktiv, což je o 6,6 % více než o rok dříve.

AMA	Advanced Measurement Approaches
ATM	Automatic Teller Machine - bankomat
BAC	Banking Advisory Committee
BCBS	Basel Committee on Banking Supervision
BCPP	Burza cenných papírů Praha, a.s.
BIS	Bank for International Settlements
BSC	Banking Supervision Committee
BSCEE	Banking Supervisors from Central and Eastern Europe
CEBS	Committee of European Banking Supervisors
CEIOPS	Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors
CESR	Committee of European Securities Regulators
COREP	Common Reporting Group
CPLG	Core Principles Liaison Group
CRÚ	Centrální registr úvěrů
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSOB	Československá obchodní banka, a.s.
ČT 1	Česká televize, 1. program
DPH	daň z přidané hodnoty
EBC	European Banking Committee
EC	European Commission
ECB	European Central Bank
ECOFIN	Rada ministrů hospodářství a financí - Economic and Financial Affairs Council
EEC	European Economic Community
EFTA	European Free Trade Association
EHP	Evropský hospodářský prostor
EIOPS	European Insurance and Occupational Pensions Committee
EK	Evropská komise
ES	Evropská společenství
ESC	European Securities Committee
EU	Evropská unie
EU-15	členské státy EU před rozříšením v roce 2004
EUR	zkratka měny euro
FIN-NET	Consumer Complaints Network for Financial Services (mimosoudní vyrovnání přeshraničních sporů v oblasti finančních služeb)
FPV	Fond pojištění vkladů
FSAP	Financial Services Action Plan
GdC	Group de Contact
HZL	hypoteční zástavní listy
IFRS	International Financial Reporting Standards
IRB	Internal Ratings Based (approach to credit risk)
KCP	Komise pro cenné papíry
Kč	koruna česká
ks	kus
LTV	Loan to Value
MF	Ministerstvo financí České republiky
mil.	milion
mlrd.	miliarda
MMF	Mezinárodní měnový fond
MoU	Memorandum of Understanding
NBS	Národná banka Slovenska
OECD	Organization for Economic Cooperation Development
p.b.	procentní bod
pČNB	poukázky ČNB
PRIBOR	Prague Interbank Offered Rate
PX50	index BCPP
RoE	Return on Equity
SB	Světová banka
SPP	státní pokladniční poukázky
SRN	Spolková republika Německo
TV NOVA	Televize NOVA
USD	dolar americký
VaR	Value at Risk
WGAA	Working Group on Accounting and Auditing
WGC	Working Group for Capital
WGCR	Working Group on Credit Register
WGDB	Working Group on Development in Banking
WGMA	Working Group on Macro-prudential Analysis
ZoB	zákon o bankách

Přehled bank a poboček zahraničních bank k 31. 12. 2004

I. Banky

Banka	Zahájení činnosti	Základní kapitál v mil. Kč (zapsaný)	Počet bankovních míst		Evidenční počet pracovníků
			v ČR	v zahraničí	
BAWAG Bank CZ, a.s.	1.2.1991	1 709	1		130
BAWAG International Bank CZ, a.s.	12.5.1992	1 000	3		131
CALYON BANK CZECH REPUBLIC, a.s.	12.11.1992	600	1		85
Citibank a.s.	24.6.1991	2 925	4		663
Česká exportní banka, a.s.	1.7.1995	1 650	0		119
Česká spořitelna, a.s.	1.1.1969	15 200	647		11 128
Českomoravská hypoteční banka, a.s.	10.1.1991	1 319	36		362
Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s.	1.3.1992	2 132	6		264
Českomoravská stavební spořitelna, a.s.	8.9.1993	1 500	0		595
Československá obchodní banka, a.s.	1.1.1965	5 105	218	85	8 436
eBanka, a.s.	1.1.1991	1 042	174		899
GE Capital Bank, a.s.	22.6.1998	510	192		2 127
HVB Bank Czech Republic a.s.	1.7.1992	5 125	25		1 265
HYPO stavební spořitelna a.s.	1.10.1994	500	10		124
IC Banka, a.s.	6.4.1994	500	1		37
J&T BANKA, a.s.	18.12.1992	501	0		112
Komerční banka, a.s.	1.1.1990	19 005	341		7 276
PPF banka, a.s.	1.9.1993	500	2		108
Raiffeisen stavební spořitelna a.s.	7.9.1993	650	0		195
Raiffeisenbank a.s.	1.7.1993	2 500	48		1 109
Stavební spořitelna České spořitelny, a.s.	1.7.1994	750	0		241
Volksbank CZ, a.s.	1.1.1994	750	19	1	455
Všeobecná stavební spořitelna Komerční banky, a.s.	16.12.1993	500	0		363
Wüstenrot - stavební spořitelna a.s.	11.11.1993	550	0		181
Wüstenrot hypoteční banka a.s.	23.12.2002	600	0		46
Živnostenská banka, a.s.	rok 1868	1 360	36		811

II. Pobočky zahraničních bank

Banka	Zahájení činnosti	Země centrály	Počet obchodně místních jednotek		Evidenční počet pracovníků
			v ČR	v zahraničí	
ABN AMRO Bank N.V.	6.5.1993	Nizozemsko	1		117
COMMERZBANK Aktiengesellschaft, pobočka Praha	1.12.1992	SRN	4		213
Deutsche Bank Aktiengesellschaft Filiale Prag, organizační složka	1.12.1993	SRN	0		66
HSBC Bank plc - pobočka Praha	1.5.1997	Velká Británie	0		40
ING Bank N.V.	1.9.1993	Nizozemsko	0		204
Oberbank AG pobočka Česká republika	20.3.1995	Rakousko	6		56
Raiffeisenbank im Stiftland eG pobočka Cheb, odštěpný závod	2.1.1995	SRN	2		35
Všeobecná úverová banka a.s., pobočka Praha	14.1.1993	Slovensko	1		27
Waldviertler Sparkasse von 1842	1.5.1994	Rakousko	7		140

III. Banky v likvidaci, konkurzním řízení

Banka	Zahájení činnosti	Odnětí licence
AB Banka, a.s. v likvidaci	1.4.1991	15.12.1995
Agrobanka Praha, a.s. v likvidaci	1.7.1990	2.9.1998
COOP BANKA, a.s. v likvidaci	24.2.1992	6.5.1998

III. Banky v likvidaci, konkurzním řízení (pokračování)

Banka	Zahájení činnosti	Odnětí licence
Česká banka, akciová společnost Praha - v likvidaci	28.2.1992	15.12.1995
EKOAGROBANKA, a.s. v likvidaci	1.11.1990	31.5.1997
Kreditní banka Plzeň, a.s. - v likvidaci	1.1.1991	8.8.1996
Kreditní a průmyslová banka a.s.	1.4.1991	31.8.1995
Moravia Banka, a.s. v likvidaci	2.7.1992	9.11.1999
Plzeňská banka a.s. - v likvidaci	1.10.1993	4.7.2003
Pragobanka, a.s.	1.10.1990	24.10.1998
První slezská banka a.s., v likvidaci	12.1.1993	13.5.1996
Realitbanka, a.s.	1.11.1991	17.4.1997
Union banka, a.s. "v likvidaci"	15.11.1991	2.5.2003
UNIVERSAL BANKA, a.s.	15.2.1993	10.2.1999
Velkomoravská banka, a. s.	3.11.1992	10.7.1998

IV. Banky zaniklé bez likvidace

Banka	Zahájení činnosti	Zánik licence	Důvod
Bank Austria (ČR) a.s.	1.1.1992	30.6.1998	fúze
Bank Austria Creditanstalt Czech Republic, a.s.	1.4.1991	1.10.2001	fúze
HYPO-BANK CZ a.s.	26.2.1992	31.12.1998	fúze
Poštovní banka a.s.	1.1.1991	1.1.1994	fúze
Westdeutsche Landesbank (CZ), a.s.	činnost nebyla zahájena	20.1.1998	nezahájení činnosti

V. Banky zaniklé s likvidací

Banka	Zahájení činnosti	Zánik licence	Ukončení likvidace
Evrobanka, a.s.	1.10.1991	30.6.1997	7.3.2001
Banka Bohemia, a.s.	1.2.1991	neodňata	9.10.2003
Baška a.s.,	13.12.1990	31.3.1997	4.2.2004

VI. Bývalé banky v současnosti působící již jen jako a.s. bez povolení působit jako banka

Banka	Zahájení činnosti	Zánik licence
BANKA HANÁ, a.s.	11.1.1991	1.12.2000
Erste Bank Sparkassen (CR) a.s.	1.2.1993	30.9.2000
Foresbank, a.s.	7.9.1993	1.3.1999
IP Banka, a.s.	1.1.1990	7.8.2002
SOCIETE GENERALE BANKA, a.s.	15.4.1991	18.11.1999

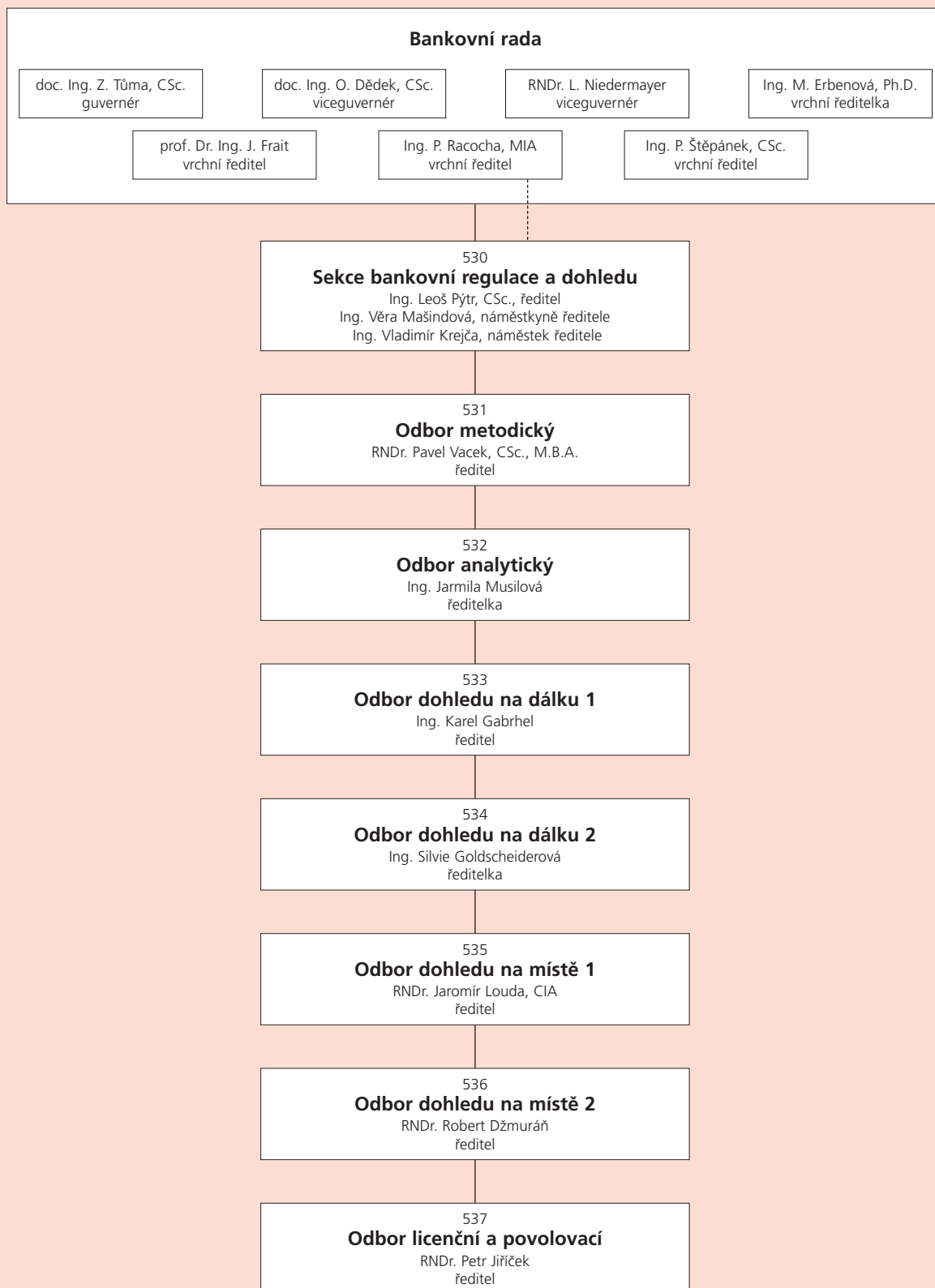
VII. Pobočky, jejichž licence zanikla

Banka	Zahájení činnosti	Zánik licence	Důvod
SOCIETE GENERALE, pobočka Praha	1.1.1998	31.3.2002	fúze

VIII. Bývalý státní peněžní ústav (transformace na nebankovní subjekt)

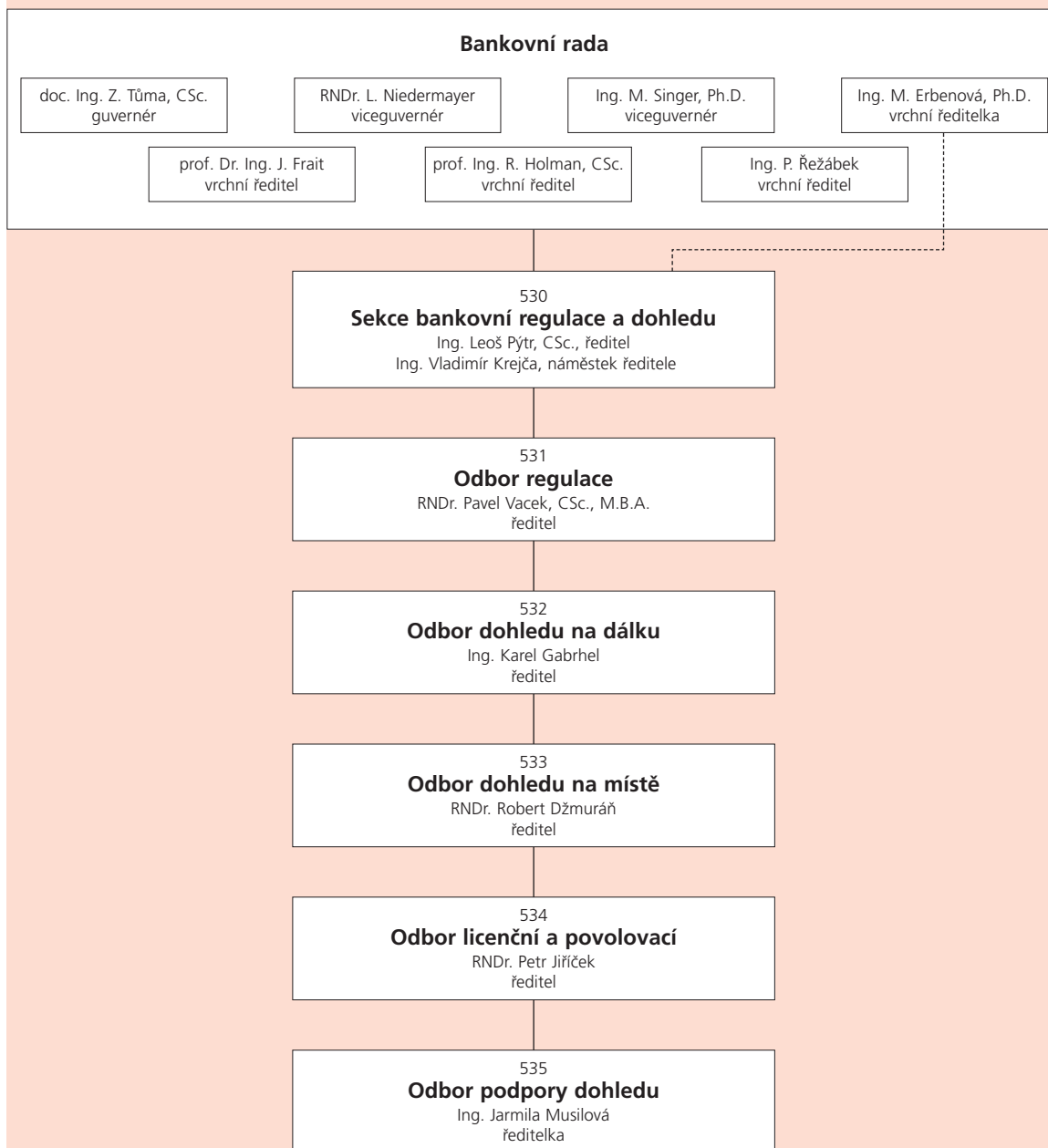
Banka	Zahájení činnosti	Zánik licence
Konsolidační banka Praha, s.p.ú.	23.2.1993	31.8.2001

Organizační schéma bankovního dohledu České národní banky
k 31.12. 2004

Organizační schéma bankovního dohledu České národní banky

k 1. 2. 2005

Prezident republiky Václav Klaus jmenoval nové členy bankovní rady ČNB s účinností od 13. 2. 2005.

Rozdělení bank do skupin

I. Velké banky		4. J&T BANKA, a.s.
1. Česká spořitelna, a.s.		5. PPF banka a.s.
2. Československá obchodní banka, a.s.		6. Wüstenrot hypoteční banka a.s.
3. HVB Bank Czech Republic a.s.		
4. Komerční banka, a.s.		IV. Pobočky zahraničních bank
		1. ABN AMRO Bank N.V.
II. Střední banky		2. COMMERZBANK Aktiengesellschaft, pobočka Praha
1. BAWAG International Bank CZ a.s.		3. Deutsche Bank Aktiengesellschaft Filiale Prag, organizační složka
2. Citibank a.s.		4. HSBC Bank plc - pobočka Praha
3. CALYON BANK CZECH REPUBLIC, a.s.		5. ING Bank N.V.
4. Česká exportní banka, a.s.		6. Raiffeisenbank im Stiftland eG pobočka Cheb, odštěpný závod
5. Českomoravská hypoteční banka, a.s.		7. Oberbank AG pobočka Česká republika
6. Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s.		8. Všeobecná úverová banka a.s., pobočka Praha
7. GE Capital Bank, a.s.		9. Waldviertler Sparkasse von 1842
8. Raiffeisenbank a.s.		
9. Volksbank CZ, a.s.		V. Stavební spořitelny
10. Živnostenská banka, a.s.		1. Českomoravská stavební spořitelna, a.s.
		2. HYPO stavební spořitelna a.s.
III. Malé banky		3. Raiffeisen stavební spořitelna a.s.
1. eBanka, a.s.		4. Stavební spořitelna České spořitelny, a.s.
2. IC Banka, a.s.		5. Všeobecná stavební spořitelna Komerční banky, a.s.
3. BAWAG Bank CZ a.s.		6. Wüstenrot - stavební spořitelna a.s.

Základní ukazatele měnového a hospodářského vývoje České republiky

		2000	2001	2002	2003	2004
Hrubý domácí produkt ^{1) 2)}	Objem (mld. Kč)	1 576,3	1 617,9	1 642,0	1 703,0	1 771,7
	Přírůstek (%)	3,9	2,6	1,5	3,7	4,0
Outputy - přírůstek v % ²⁾	Průmysl	1,5	10,6	4,8	5,8	9,9
	Stavebnictví	5,3	9,6	2,5	8,9	9,7
Ceny ³⁾	Míra inflace (%)	3,9	4,7	1,8	0,1	2,8
Nezaměstnanost ⁴⁾	Míra nezaměstnanosti (%)	8,8	8,9	9,8	10,3	10,3
Zahraniční obchod	Vývoz (mld. Kč)	1 121,1	1 269,6	1 254,4	1 370,9	1 713,7
	Dovoz (mld. Kč)	1 241,9	1 386,3	1 325,7	1 440,7	1 736,0
	Saldo (mld. Kč)	-120,8	-116,7	-71,3	-69,8	-22,3
Průměrné mzdy ²⁾	Nominální (%)	6,4	8,7	7,3	6,6	6,6
	Reálné (%)	2,4	3,8	5,4	6,5	3,7
Platební bilance	Běžný účet (mld. Kč)	-104,9	-124,5	-136,4	-160,6	-143,3
	Finanční účet (mld. Kč)	148,0	172,9	347,8	157,1	180,9
Kurzy devizového trhu ⁵⁾	Kč/USD	38,59	38,04	32,74	28,23	25,7
	Kč/EUR	35,61	34,08	30,81	31,84	31,9
Průměrná úroková míra z mezi-	7 denní	5,29	5,15	3,61	2,30	2,23
bankovních vkladů	3 měsíční	5,36	5,18	3,55	2,28	2,36
(PRIBOR) (%) ⁵⁾	6 měsíční	5,48	5,21	3,56	2,28	2,48
Diskontní sazba (%) ⁴⁾		5,00	3,75	1,75	1,00	1,50
Lombardní sazba (%) ⁴⁾		7,50	5,75	3,75	3,00	3,50
2T repo sazba (%) ⁴⁾		5,25	4,75	2,75	2,00	2,50
Index kapitálového trhu PX50 ⁵⁾		662,1	533,4	558,2	668,8	917,5

1) Ve stálých cenách roku 1995

2) Přírůstek v % proti stejnému období minulého roku

3) Míra inflace v prosinci daného roku

4) Stav ke konci období

5) Roční průměry z měsíčních průměrů

Pasiva
(banky s licenci k 31. 12. 2004)

	31.12.2002	31.12.2003	2004			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
v mil. Kč						
Závazky vůči bankám	304 705	285 320	276 025	274 080	292 271	361 134
v tom: závazky vůči bankám splatné na požádání	29 560	45 943	92 186	93 176	91 060	65 187
emisní banky	2 659	28	7	11	7	2
jiné banky	26 901	45 915	92 179	93 166	91 053	65 185
ostatní závazky vůči bankám	275 145	239 377	183 838	180 904	201 212	295 948
emisní banky	114	106	604	92	79	77
jiné banky	275 031	239 271	183 234	180 811	201 133	295 870
Závazky vůči klientům	1 608 747	1 665 887	1 718 085	1 814 642	1 825 630	1 731 850
v tom: splatné na požádání	661 729	792 201	787 958	828 967	845 651	844 625
ostatní závazky	947 018	873 686	930 127	985 675	979 979	887 224
Závazky z dluhových cenných papírů	167 457	201 680	236 206	223 246	220 204	214 619
v tom: emitované dluhové cenné papíry	160 746	196 310	227 702	214 530	208 094	201 466
krátkodobé	92 123	107 554	131 941	123 794	125 960	115 536
dlouhodobé	68 623	88 756	95 761	90 736	82 134	85 931
ostatní závazky	6 711	5 370	8 505	8 716	12 110	13 153
Ostatní pasiva	171 010	152 534	113 265	127 350	95 977	107 874
Výnosy a výdaje příštích období	5 558	12 538	11 854	6 321	5 533	4 130
Rezervy	37 624	23 643	23 829	22 141	22 768	16 509
Podřízené závazky	25 334	7 829	8 068	8 528	8 771	8 158
Základní kapitál	69 461	68 272	68 855	69 010	70 356	70 416
Vlastní akcie	560	617	34	31	0	3
Emisní ážio	8 036	8 609	9 238	9 235	11 098	11 296
Rezervní fondy a ostatní fondy ze zisku	28 805	30 456	29 830	31 197	31 234	31 105
Rezervní fond na nové ocenění	0	0	0	0	0	0
Kapitálové fondy	1 039	524	524	508	508	525
Oceňovací rozdíly	1 636	1 273	2 253	-775	-393	2 886
Nerozdělený zisk nebo neuhrzená ztráta						
z předchozích období	21 309	38 948	69 090	43 432	42 879	42 185
Zisk nebo ztráta za účetní období	30 396	30 193	7 870	16 001	23 795	32 865
Pasiva celkem	2 481 118	2 527 707	2 574 991	2 644 917	2 650 631	2 635 554
v %						
Závazky vůči bankám	12,28	11,29	10,72	10,36	11,03	13,70
v tom: závazky vůči bankám splatné na požádání	1,19	1,82	3,58	3,52	3,44	2,47
emisní banky	0,11	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
jiné banky	1,08	1,82	3,58	3,52	3,44	2,47
ostatní závazky vůči bankám	11,09	9,47	7,14	6,84	7,59	11,23
emisní banky	0,00	0,00	0,02	0,00	0,00	0,00
jiné banky	11,08	9,47	7,12	6,84	7,59	11,23
Závazky vůči klientům	64,84	65,91	66,72	68,61	68,88	65,71
v tom: splatné na požádání	26,67	31,34	30,60	31,34	31,90	32,05
ostatní závazky	38,17	34,56	36,12	37,27	36,97	33,66

Výnosy a náklady
(banky s licencí k 31. 12. 2004, údaje v mil. Kč)

	31.12.2002	31.12.2003	2004			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Úrokové výnosy	121 162	99 603	24 981	50 017	76 221	102 644
Úrokové náklady	65 962	45 300	10 578	20 981	31 705	42 885
Úrokový zisk (včetně cenných papírů)	55 201	54 303	14 403	29 037	44 516	59 760
Přijaté poplatky a provize	29 647	35 657	8 701	17 466	26 208	38 085
Zaplacené poplatky a provize	6 133	9 314	1 555	3 056	4 555	6 760
Zisk z poplatků a provizí	23 514	26 343	7 146	14 410	21 653	31 326
Úrokový zisk vč. poplatků a provizí	78 715	80 645	21 549	43 446	66 169	91 085
Zisk z akcií a podílů	1 122	824	24	1 109	1 215	1 369
Zisk z devizových operací	5 441	6 347	2 642	5 197	7 430	9 567
Zisk z ostatních finančních operací (včetně derivátových a prodeje cenných papírů)	6 088	2 436	-324	-685	-312	1 464
Zisk z finanční činnosti	91 367	90 252	23 892	49 067	74 503	103 486
Správní náklady	46 975	47 513	11 642	24 060	35 859	48 819
Tvorba rezerv a opravných položek, odpisy a ztráty z převodu pohledávek (čisté)	8 537	733	3 228	5 438	8 117	10 256
Ostatní provozní výnosy (+) resp. náklady (-)	5 763	-744	1 594	1 504	1 147	904
Hrubý provozní zisk	39 914	41 251	10 603	21 110	31 724	45 366
Mimořádné výnosy (náklady)	1 705	11	13	3	-8	-10
Hrubý zisk před zdaněním	41 619	41 262	10 616	21 113	31 716	45 355
Daně	11 223	11 068	2 746	5 112	7 921	12 490
Čistý zisk	30 396	30 193	7 870	16 001	23 795	32 865

Ziskovost a efektivnost
(banky s licencí k 31. 12. 2004)

	31.12.2002	31.12.2003	2004			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Zisk z finanční činnosti k aktivům v %	3,71	3,62	3,75	3,81	3,83	3,96
Hrubý zisk k aktivům v %	1,69	1,65	1,67	1,64	1,63	1,74
Čistý zisk k aktivům v %	1,24	1,21	1,24	1,24	1,22	1,26
Čistý zisk k Tier 1 v %	27,41	23,80	22,45	22,80	22,60	23,35
Výnosnost úvěrů v %	4,88	3,92	3,73	3,68	3,73	3,78
Nákladovost vkladů v %	2,80	1,88	1,60	1,58	1,61	1,64
Úrokové rozpětí v %	2,09	2,04	2,13	2,10	2,12	2,14
Čistá úroková marže v %	2,34	2,26	2,33	2,31	2,33	2,36
Počet pracovníků v bank. sektoru	39 493	39 004	38 862	38 659	38 644	38 160
Na 1 pracovníka připadá v tis. Kč						
bilanční sumy	62 824	64 806	66 260	68 417	68 591	69 066
zisku z bankovní činnosti	2 313	2 314	2 459	2 538	2 571	2 712
čistého zisku	770	774	810	828	821	861
správních nákladů	1 189	1 218	1 198	1 245	1 237	1 279
nákladů na zaměstnance	559	600	149	302	463	643
Správní náklady k aktivům v %	1,91	1,90	1,83	1,87	1,84	1,87

Úvěry

(banky s licencí k 31. 12. 2004, hrubé úvěry poskytnuté v ČR, údaje v mil. Kč)

	31.12.2002	31.12.2003	2004			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Úvěry celkem	875 315	950 685	957 294	975 431	998 527	1 010 321
v tom: krátkodobé	255 227	251 185	248 821	251 780	254 411	258 943
střednědobé	245 217	286 104	266 780	259 985	265 928	258 262
dlouhodobé	374 871	413 396	441 692	463 666	478 187	493 116
Úvěry celkem	875 315	950 685	957 294	975 431	998 527	1 010 321
v tom: nefinančnímu sektoru	420 495	427 572	435 345	441 101	466 146	459 502
finančnímu sektoru	66 694	83 016	80 932	84 803	78 597	81 126
vládnímu sektoru	167 585	158 731	150 927	138 977	125 337	114 877
živnostem	20 949	24 677	23 403	25 216	26 402	28 530
obyvatelstvu	156 568	210 810	220 991	239 636	256 716	283 319
ostatní	43 024	45 879	45 696	45 698	45 329	42 967
Úvěry celkem	875 315	950 685	957 294	975 431	998 527	1 010 321
v tom: zemědělství a lesnictví	18 402	20 399	19 918	22 536	23 238	22 869
zpracovatelský průmysl	147 669	148 962	154 387	150 685	156 572	154 164
stavebnictví	12 588	13 368	14 584	16 655	17 648	16 648
peněžnictví a pojištnictví	156 560	159 330	144 948	136 729	122 875	111 984
doprava	24 667	23 001	22 031	21 432	20 706	20 838
obchod a pohostinství	108 353	110 327	117 798	117 238	118 354	119 266
ostatní	407 076	475 298	483 629	510 155	539 134	564 552

Vklady

(banky s licencí k 31. 12. 2004, vklady přijaté v ČR, údaje v mil. Kč)

	31.12.2002	31.12.2003	2004			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Vklady celkem	1 549 601	1 596 381	1 657 540	1 738 230	1 760 838	1 668 895
v tom: netermínované	652 951	780 503	778 702	818 877	835 011	832 648
termínované	896 650	815 878	878 839	919 353	925 827	836 247
v tom: krátkodobé	664 302	550 640	610 378	638 814	645 091	553 667
střednědobé	217 008	260 356	263 346	275 086	274 250	275 292
dlouhodobé	15 340	4 882	5 115	5 453	6 485	7 288
Vklady celkem	1 549 601	1 596 381	1 657 540	1 738 230	1 760 838	1 668 895
v tom: nefinančního sektoru	329 720	362 076	323 447	360 848	329 172	384 490
finančního sektoru	87 112	93 986	85 205	89 077	89 101	78 004
vládního sektoru	160 493	117 426	209 003	243 001	230 858	124 765
živností	54 200	60 502	69 228	73 636	76 409	66 645
obyvatelstva	849 017	897 288	909 423	928 552	936 976	952 661
ostatní	69 059	65 103	61 233	43 117	98 320	62 330
Vklady celkem	1 549 601	1 596 381	1 657 540	1 738 230	1 760 838	1 668 895
v tom: zemědělství a lesnictví	11 562	11 822	12 332	13 361	12 226	13 147
zpracovatelský průmysl	87 087	92 370	85 460	106 387	100 276	100 226
stavebnictví	29 020	34 437	24 743	24 917	26 333	33 721
peněžnictví a pojištnictví	153 656	104 891	86 433	92 955	93 220	99 763
doprava	17 921	23 586	22 146	24 480	25 821	21 749
obchod a pohostinství	94 062	99 293	100 519	100 108	100 359	88 588
ostatní	1 156 293	1 229 982	1 325 909	1 376 022	1 402 602	1 311 700

Klasifikované a ohrožené úvěry
(banky s licenci k 31. 12. 2004)

	31.12.2002	31.12.2003	2004			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Klasifikované úvěry v mil. Kč	147 102	114 009	116 212	114 190	111 358	118 826
v % z celkového objemu úvěrů	15,78	11,15	11,20	10,82	10,18	10,84
v tom: sledované úvěry	71 332	64 400	66 257	67 063	64 211	74 320
nестandardní úvěry	27 515	19 298	19 416	18 371	19 376	19 344
pochybné úvěry	11 689	6 913	7 375	6 886	5 772	5 306
ztrátové úvěry	36 566	23 398	23 165	21 869	21 998	19 857
Ohrožené úvěry v mil. Kč	75 770	49 608	49 955	47 127	47 147	44 506
v % z celkového objemu úvěrů	8,13	4,85	4,81	4,46	4,31	4,06
Klasifikované úvěry po zohlednění						
zajištění v mil. Kč	97 074	82 140	82 555	80 490	78 656	81 124
v % z celkového objemu úvěrů	10,41	8,04	7,96	7,63	7,19	7,40
Vážená klasifikace v mil. Kč	51 480	32 299	32 352	30 492	30 143	27 913
v % z celkového objemu úvěrů	5,52	3,16	3,12	2,89	2,75	2,55
Vážená klasifikace po zohlednění						
zajištění v mil. Kč	40 264	25 348	25 275	24 343	24 325	22 379
v % z celkového objemu úvěrů	4,32	2,48	2,44	2,31	2,22	2,04
Vytvořené rezervy a opravné položky v mil. Kč	58 689	38 265	38 385	37 356	36 712	31 205
Přebytěk (+) resp. nedostatek(-) rezerv,						
opravných položek a zajištění v mil. Kč	18 425	12 917	13 109	13 013	12 387	8 826
v % z celkového objemu úvěrů	1,98	1,26	1,26	1,23	1,13	0,80

Rychle likvidní aktiva
(banky s licenci k 31. 12. 2004, údaje v mil. Kč)

	31.12.2002	31.12.2003	2004			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Pokladní hodnoty	37 247	37 503	29 411	30 565	31 174	34 011
Vklady a úvěry u ČNB	496 592	484 836	535 705	517 397	508 727	449 971
z toho povinné minimální rezervy	27 950	21 215	23 367	26 330	67 865	20 897
Běžné účty u bank a termínované vkl. do 24 hodin	35 593	37 772	62 688	71 362	68 256	47 690
Státní pokladniční poukázky	238 043	334 424	352 036	373 643	332 435	313 462
Pokladniční poukázky ČNB	3 213	13 161	8 922	0	12 833	18 972
Rychle likvidní aktiva celkem	810 687	907 696	988 763	992 966	953 425	864 106
Cenné papíry k obchodování	17 081	25 428	24 810	23 863	23 053	22 439
v tom: dluhopisy	16 107	23 937	20 714	19 853	18 730	17 065
majetkové cenné papíry	395	1 491	4 089	3 907	3 918	3 981
směnky	580	0	7	103	405	1 393
Likvidní aktiva celkem	827 768	933 124	1 013 573	1 016 829	976 478	886 545
Podíl k aktivům celkem v %						
rychle likvidní aktiva	32,67	35,91	38,40	37,55	35,97	32,79
likvidní aktiva	33,36	36,92	39,36	38,44	36,84	33,64

Struktura aktiv a pasiv podle skutečné doby splatnosti k 31. prosinci 2004

(banky s licenci k 31. 12. 2004, údaje v mil. Kč)

	Celkem	kratší než týden	1 týden až 1 měsíc	1 až 3 měsíce	3 až 6 měsíců	v tom 6 měsíců až 1 rok	1 až 2 roky	2 až 5 let	více než 5 let	nespeci- fikováno
Aktiva celkem	2 635 554	485 029	377 506	158 258	127 874	198 688	176 603	431 206	420 195	260 196
Pasiva celkem	2 635 554	1 419 874	245 777	130 454	73 901	93 337	118 947	212 375	58 355	282 535
Netto rozvahová pozice	x	(934 845)	131 730	27 804	53 973	105 350	57 656	218 831	361 841	(22 339)
Kumulativní netto rozvahová pozice	x	(934 845)	(803 116)	(775 312)	(721 339)	(615 989)	(558 332)	(339 501)	22 339	(0)
v % z bilanční sumy	x	(35,47)	(30,47)	(29,42)	(27,37)	(23,37)	(21,18)	(12,88)	0,85	(0,00)
Pasiva po zohlednění likvidity										
neterm. vkladů	2 635 554	510 064	336 758	221 436	255 863	229 809	255 418	348 846	194 826	282 535
Netto rozvahová pozice	x	(25 035)	40 749	(63 177)	(127 989)	(31 121)	(78 815)	82 359	225 369	(22 339)
Kumulativní netto rozvahová pozice	x	(25 035)	15 714	(47 464)	(175 453)	(206 574)	(285 389)	(203 030)	22 339	(0)
v % z bilanční sumy	x	(0,95)	0,60	(1,80)	(6,66)	(7,84)	(10,83)	(7,70)	0,85	(0,00)

Struktura aktiv a pasiv podle skutečné doby splatnosti k 31. prosinci 2003

(banky s licenci k 31. 12. 2004, údaje v mil. Kč)

	Celkem	kratší než týden	1 týden až 1 měsíc	1 až 3 měsíce	3 až 6 měsíců	v tom 6 měsíců až 1 rok	1 až 2 roky	2 až 5 let	více než 5 let	nespeci- fikováno
Aktiva celkem	2 527 707	431 452	375 826	165 175	167 831	234 847	176 299	376 117	352 648	247 512
Pasiva celkem	2 527 707	1 332 674	228 173	131 286	99 944	91 910	124 736	164 580	70 748	283 655
Netto rozvahová pozice	x	(901 222)	147 654	33 888	67 886	142 936	51 563	211 537	281 900	(36 143)
Kumulativní netto rozvahová pozice	x	(901 222)	(753 569)	(719 680)	(651 794)	(508 858)	(457 295)	(245 758)	36 143	0
v % z bilanční sumy	x	(35,65)	(29,81)	(28,47)	(25,79)	(20,13)	(18,09)	(9,72)	1,43	0,00
Pasiva po zohlednění likvidity										
neterm. vkladů	2 527 707	494 559	311 984	215 098	267 567	217 627	250 453	290 297	196 465	283 655
Netto rozvahová pozice	x	(63 107)	63 842	(49 923)	(99 737)	17 219	(74 155)	85 820	156 183	(36 143)
Kumulativní netto rozvahová pozice	x	(63 107)	735	(49 188)	(148 925)	(131 705)	(205 860)	(120 040)	36 143	0
v % z bilanční sumy	x	(2,50)	0,03	(1,95)	(5,89)	(5,21)	(8,14)	(4,75)	1,43	0,00

Kapitál, kapitálový požadavek a kapitálová přiměřenost
(banky s licenci k 31. 12. 2004, údaje v mil. Kč)

	31.12.2002	31.12.2003	2004			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
Tier 1	113 323	133 910	146 819	139 250	142 539	141 328
Tier 2	21 702	11 993	12 207	12 521	12 491	9 402
Odečitatelné položky	4 976	2 227	2 576	3 637	3 696	4 033
Kapitál celkem	130 049	143 676	156 450	148 134	151 334	146 696
Kapitálový požadavek celkem	72 544	79 392	82 488	87 371	91 712	93 512
Kapitálový požadavek A - bankovní portfolio	67 338	73 776	76 469	81 380	85 133	86 346
Kapitálový požadavek B - obchodní portfolio	5 207	5 616	6 020	5 992	6 579	7 166
Kapitálová přiměřenost v %	14,34	14,48	15,17	13,56	13,20	12,55

Devizové aktivity
(banky s licenci k 31. 12. 2004)

	31.12.2002	31.12.2003	2004			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
aktiva						
v mil. Kč						
Poskytnuté úvěry (hrubé)	160 526	158 115	164 975	165 828	165 612	161 984
Cenné papíry (hrubé)	64 896	99 111	103 768	104 982	123 717	130 549
Vklady a úvěry u bank (hrubé)	164 846	105 114	110 915	149 542	151 256	167 474
Ostatní (hrubé)	52 680	63 668	36 231	32 727	35 344	40 159
Aktiva celkem (hrubá)	442 948	426 008	415 889	453 080	475 929	500 165
v % z devizových aktiv						
Poskytnuté úvěry (hrubé)	36,24	37,12	39,67	36,60	34,80	32,39
Cenné papíry (hrubé)	14,65	23,27	24,95	23,17	25,99	26,10
Vklady a úvěry u bank (hrubé)	37,22	24,67	26,67	33,01	31,78	33,48
Ostatní (hrubé)	11,89	14,95	8,71	7,22	7,43	8,03
Aktiva celkem (hrubé)	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
v % z celku v CM a Kč						
Poskytnuté úvěry (hrubé)	17,22	15,43	15,86	15,67	15,09	14,73
Cenné papíry (hrubé)	14,04	18,41	19,27	18,77	22,73	24,54
Vklady a úvěry u bank (hrubé)	41,68	35,01	34,80	37,72	39,72	41,70
Ostatní (hrubé)	4,47	6,07	3,35	2,94	3,23	3,68
Aktiva celkem (hrubé)	17,21	16,31	15,64	16,59	17,39	18,37
pasiva						
v mil. Kč						
Přijaté vklady	200 240	203 138	198 998	211 197	218 150	205 202
Vklady a úvěry bank	117 262	133 434	147 429	128 731	131 877	208 228
Emise obligací	26 993	34 735	38 328	44 397	46 478	38 094
Ostatní	64 805	67 616	24 033	26 390	23 110	23 145
Pasiva celkem	409 301	438 922	408 789	410 715	419 615	474 668

Devizové aktivity (pokračování)
(banky s licencí k 31. 12. 2004)

	31.12.2002	31.12.2003	31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
pasiva						
v % z devizových pasiv						
Přijaté vklady	48,92	46,28	48,68	51,42	51,99	43,23
Vklady a úvěry bank	28,65	30,40	36,06	31,34	31,43	43,87
Emise obligací	6,59	7,91	9,38	10,81	11,08	8,03
Ostatní	15,83	15,40	5,88	6,43	5,51	4,88
Pasiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
v % z celku v CM a Kč						
Přijaté vklady	12,45	12,19	11,58	11,64	11,95	11,85
Vklady a úvěry bank	38,84	46,79	53,53	46,99	45,13	57,67
Emise obligací	16,79	17,69	16,83	20,69	22,34	18,91
Ostatní	15,82	17,78	6,79	7,72	7,12	6,78
Pasiva celkem	16,50	17,36	15,88	15,53	15,83	18,01
podrozvahová aktiva						
v mil. Kč						
Derivátové operace	761 466	1 049 812	1 104 115	1 152 403	1 158 904	1 085 762
Ostatní podrozvahové operace	140 883	119 148	144 494	166 203	162 638	122 813
Podrozvahová aktiva celkem	902 350	1 168 960	1 248 609	1 318 605	1 321 542	1 208 575
v % z devizových podrozvahových aktiv						
Derivátové operace	84,39	89,81	88,43	87,40	87,69	89,84
Ostatní podrozvahové operace	15,61	10,19	11,57	12,60	12,31	10,16
Podrozvahová aktiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
v % z celku v CM a Kč						
Derivátové operace	24,99	31,68	31,37	27,81	27,10	27,35
Ostatní podrozvahové operace	24,04	20,23	26,18	28,30	26,55	22,54
Podrozvahová aktiva celkem	24,84	29,95	30,66	27,87	27,03	26,77
podrozvahová pasiva						
v mil. Kč						
Derivátové operace	785 754	1 021 878	1 093 403	1 194 164	1 221 805	1 110 788
Ostatní podrozvahové operace	215 354	149 679	183 510	189 949	192 865	153 116
Podrozvahová pasiva celkem	1 001 109	1 171 557	1 276 913	1 384 113	1 414 670	1 263 904
v % z devizových podrozvahových pasiv						
Derivátové operace	78,49	87,22	85,63	86,28	86,37	87,89
Ostatní podrozvahové operace	21,51	12,78	14,37	13,72	13,63	12,11
Podrozvahová pasiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
v % z celku v CM a Kč						
Derivátové operace	22,26	27,17	27,41	25,87	25,86	25,84
Ostatní podrozvahové operace	44,19	32,68	37,49	38,62	41,08	42,64
Podrozvahová pasiva celkem	28,35	31,14	32,01	29,99	29,94	29,40

Aktivity vůči nerezidentům
(banky s licenci k 31. 12. 2004)

	31.12.2002	31.12.2003	31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
aktiva						
v mil. Kč						
Poskytnuté úvěry (hrubé)	58 273	67 915	70 956	72 295	73 125	69 645
Cenné papíry (hrubé)	137 560	134 591	137 300	135 787	151 637	159 460
Vklady a úvěry u bank (hrubé)	230 558	171 881	194 164	259 060	245 170	239 163
Ostatní (hrubé)	79 458	83 213	53 781	45 293	51 019	73 603
Aktiva celkem (hrubá)	505 849	457 600	456 201	512 434	520 952	541 870
v % z aktiv vůči nerezidentům						
Poskytnuté úvěry (hrubé)	11,52	14,84	15,55	14,11	14,04	12,85
Cenné papíry (hrubé)	27,19	29,41	30,10	26,50	29,11	29,43
Vklady a úvěry u bank (hrubé)	45,58	37,56	42,56	50,55	47,06	44,14
Ostatní (hrubé)	15,71	18,18	11,79	8,84	9,79	13,58
Aktiva celkem (hrubá)	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
v % z celku vůči rezidentům i nerezidentům						
Poskytnuté úvěry (hrubé)	6,25	6,63	6,82	6,83	6,66	6,33
Cenné papíry (hrubé)	29,76	25,00	25,50	24,28	27,86	29,98
Vklady a úvěry u bank (hrubé)	58,30	57,25	60,93	65,35	64,39	59,55
Ostatní (hrubé)	6,74	7,93	4,98	4,07	4,66	6,75
Aktiva celkem (hrubá)	19,66	17,52	17,16	18,77	19,03	19,91
pasiva						
v mil. Kč						
Přijaté vklady	64 197	66 710	63 407	67 692	68 889	67 843
Vklady a úvěry bank	143 971	169 795	165 797	148 965	168 602	211 729
Emise obligací	14 306	15 672	18 502	17 703	18 202	19 267
Ostatní	79 425	81 005	33 520	40 959	32 674	49 526
Pasiva celkem	301 899	333 182	281 226	275 318	288 366	348 364
v % z pasiv vůči nerezidentům						
Přijaté vklady	21,26	20,02	22,55	24,59	23,89	19,47
Vklady a úvěry bank	47,69	50,96	58,96	54,11	58,47	60,78
Emise obligací	4,74	4,70	6,58	6,43	6,31	5,53
Ostatní	26,31	24,31	11,92	14,88	11,33	14,22
Pasiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
v % z celku vůči rezidentům i nerezidentům						
Přijaté vklady	3,99	4,00	3,69	3,73	3,77	3,92
Vklady a úvěry bank	47,68	59,54	60,20	54,37	57,70	58,64
Emise obligací	8,90	7,98	8,13	8,25	8,75	9,56
Ostatní	19,39	21,30	9,47	11,98	10,06	14,52
Pasiva celkem	12,17	13,18	10,92	10,41	10,88	13,22

Aktivity vůči nerezidentům (pokračování)
(banky s licencí k 31. 12. 2004)

	31.12.2002	31.12.2003	2004			31.12.
			31.03.	30.06.	30.09.	
podrozvahová aktiva (bez evidenčních účtů)						
v mil. Kč						
Derivátové operace	2 156 608	2 311 561	2 460 348	2 853 966	2 836 022	2 668 386
Ostatní podrozvahové operace	109 576	83 630	106 833	119 851	124 197	80 494
Podrozvahová aktiva celkem	2 266 184	2 395 191	2 567 181	2 973 817	2 960 219	2 748 880
v % z podrozvahových aktiv vůči nerezidentům						
Derivátové operace	95,16	96,51	95,84	95,97	95,80	97,07
Ostatní podrozvahové operace	4,84	3,49	4,16	4,03	4,20	2,93
Podrozvahová aktiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
v % z celku vůči rezidentům i nerezidentům						
Derivátové operace	70,78	69,75	69,89	68,87	66,32	67,22
Ostatní podrozvahové operace	18,70	14,20	19,36	20,41	20,27	14,77
Podrozvahová aktiva celkem	62,37	61,37	63,04	62,85	60,55	60,89
podrozvahová pasiva (bez evidenčních účtů)						
v mil. Kč						
Derivátové operace	2 159 498	2 299 093	2 428 303	2 820 782	2 817 681	2 672 677
Ostatní podrozvahové operace	199 639	158 170	183 818	196 334	183 179	127 128
Podrozvahová pasiva celkem	2 359 138	2 457 263	2 612 122	3 017 116	3 000 861	2 799 805
v % z podrozvahových pasiv vůči nerezidentům						
Derivátové operace	91,54	93,56	92,96	93,49	93,90	95,46
Ostatní podrozvahové operace	8,46	6,44	7,04	6,51	6,10	4,54
Podrozvahová pasiva celkem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
v % z celku vůči rezidentům i nerezidentům						
Derivátové operace	70,96	69,59	69,39	68,41	66,22	67,83
Ostatní podrozvahové operace	40,96	34,53	37,55	39,92	39,02	35,40
Podrozvahová pasiva celkem	66,82	65,32	65,48	65,37	63,51	65,12

Vybrané ukazatele skupin bank
(banky s licenci k 31. 12. 2004)

	31.12.2002	31.12.2003	2004			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
velké banky						
Aktiva celkem (mil. Kč)	1 556 412	1 569 840	1 638 962	1 657 727	1 662 671	1 575 296
Poskytnuté úvěry (čisté) (mil. Kč)	553 614	608 082	610 697	622 459	647 601	641 695
Přijaté vklady (mil. Kč)	1 112 761	1 139 463	1 169 567	1 215 688	1 212 312	1 117 473
Podrozvahová aktiva celkem (mil. Kč)	1 987 690	2 303 095	2 418 051	2 864 373	2 911 316	2 613 087
Pohledávky z derivátových operací (mil. Kč)	1 612 764	1 921 196	2 082 370	2 496 185	2 531 252	2 264 119
Zisk z finanční činnosti (mil. Kč)	67 790	64 508	17 191	35 091	53 375	75 217
Čistý zisk (mil. Kč)	23 154	21 934	5 707	12 043	18 006	25 899
Ohrožené úvěry / úvěry celkem (%)	10,13	5,15	5,12	4,66	4,38	4,00
Kapitálová přiměřenost (%)	13,41	13,56	14,62	12,33	11,76	11,04
Rychle likvidní aktiva / aktiva celkem (%)	33,17	36,51	39,83	38,12	36,05	32,19
střední banky						
Aktiva celkem (mil. Kč)	430 249	400 238	420 898	424 535	431 081	418 744
Poskytnuté úvěry (čisté) (mil. Kč)	180 584	205 912	215 055	216 761	218 387	223 222
Přijaté vklady (mil. Kč)	227 985	192 432	200 946	203 777	209 209	192 073
Podrozvahová aktiva celkem (mil. Kč)	839 086	831 876	822 187	958 954	1 004 125	950 560
Pohledávky z derivátových operací (mil. Kč)	711 221	705 734	700 507	835 227	875 275	836 707
Zisk z finanční činnosti (mil. Kč)	12 907	14 818	3 925	8 384	12 589	16 898
Čistý zisk (mil. Kč)	3 132	4 788	1 325	2 363	3 620	4 608
Ohrožené úvěry / úvěry celkem (%)	6,44	5,75	5,59	5,47	5,80	5,98
Kapitálová přiměřenost (%)	15,98	16,29	16,32	16,90	17,70	17,10
Rychle likvidní aktiva / aktiva celkem (%)	34,66	29,71	31,50	29,11	30,70	23,11
malé banky						
Aktiva celkem (mil. Kč)	47 586	50 592	52 712	55 077	58 142	61 902
Poskytnuté úvěry (čisté) (mil. Kč)	11 940	21 258	23 469	25 145	27 788	30 142
Přijaté vklady (mil. Kč)	31 973	26 807	29 385	32 727	33 899	32 978
Podrozvahová aktiva celkem (mil. Kč)	7 794	20 089	15 223	21 810	30 166	26 929
Pohledávky z derivátových operací (mil. Kč)	2 178	9 277	5 949	7 721	9 611	17 040
Zisk z finanční činnosti (mil. Kč)	1 292	2 120	461	977	1 553	2 040
Čistý zisk (mil. Kč)	61	572	-2	24	-44	-31
Ohrožené úvěry / úvěry celkem (%)	16,30	9,50	8,70	7,31	5,54	5,33
Kapitálová přiměřenost (%)	37,19	29,02	26,07	22,16	18,68	19,42
Rychle likvidní aktiva / aktiva celkem (%)	49,27	39,14	43,00	43,25	41,92	33,74

Vybrané ukazatele skupin bank (pokračování)
(banky s licenci k 31. 12. 2004)

	31.12.2002	31.12.2003	31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
pobočky zahraničních bank						
Aktiva celkem (mil. Kč)	241 556	241 357	183 867	224 096	206 285	263 689
Poskytnuté úvěry (čisté) (mil. Kč)	93 036	85 319	82 022	79 455	82 575	79 354
Přijaté vklady (mil. Kč)	48 010	58 451	62 853	96 430	98 410	91 814
Podrozvahová aktiva celkem (mil. Kč)	789 572	739 051	805 290	875 471	931 138	912 316
Pohledávky z derivátových operací (mil. Kč)	720 920	677 932	731 286	804 911	860 089	851 809
Zisk z finanční činnosti (mil. Kč)	4 722	3 958	966	1 959	2 943	3 973
Čistý zisk (mil. Kč)	2 473	1 769	467	732	998	1 282
Ohrožené úvěry / úvěry celkem (%)	1,34	1,84	2,12	2,01	2,08	1,45
Kapitálová přiměřenost (%)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Rychle likvidní aktiva / aktiva celkem (%)	17,91	33,19	29,86	32,27	27,96	35,41
stavební spořitelny						
Aktiva celkem (mil. Kč)	205 314	265 678	278 552	283 481	292 451	315 924
Poskytnuté úvěry (čisté) (mil. Kč)	51 583	75 629	80 301	86 257	92 924	99 445
Přijaté vklady (mil. Kč)	188 017	248 734	255 333	266 021	271 800	297 511
Podrozvahová aktiva celkem (mil. Kč)	9 055	9 036	11 236	10 768	12 066	11 597
Pohledávky z derivátových operací (mil. Kč)	0	0	0	0	0	0
Zisk z finanční činnosti (mil. Kč)	4 656	4 849	1 349	2 655	4 044	5 358
Čistý zisk (mil. Kč)	1 576	1 129	372	839	1 215	1 108
Ohrožené úvěry / úvěry celkem (%)	1,77	1,92	1,93	1,87	1,86	1,78
Kapitálová přiměřenost (%)	13,59	13,28	13,36	12,40	11,72	10,81
Rychle likvidní aktiva / aktiva celkem (%)	38,31	43,58	45,16	49,90	47,71	46,21

Koncentrace

(banky s licenci k danému datu, klasifikované úvěry bez úvěru Slovenské inkašné jednotce)

	31.12.2002	31.12.2003	2004			31.12.
			31.03.	30.06.	30.09.	
podíl na bankovním sektoru v %						
3 největší banky						
Aktiva celkem (čistá)	57,18	56,88	58,19	57,25	56,59	54,35
Poskytnuté úvěry klientům (čisté)	53,51	52,88	52,45	52,17	52,28	51,84
Vklady a úvěry u bank (čisté)	47,07	43,87	44,90	44,55	47,84	43,35
Cenné papíry bez SPP a pČNB (čisté)	81,60	77,97	73,71	74,85	74,68	76,43
Hmotný a nehmotný majetek	80,06	81,86	81,38	81,44	81,23	80,44
Přijaté vklady klientů	64,24	64,14	63,84	62,90	62,00	60,46
Emise krátkodobých a dlouhodobých obligací	53,81	49,30	49,38	51,74	48,24	50,88
Podrozvahová aktiva celkem	48,71	51,12	51,50	53,77	53,19	52,85
Pohledávky z derivátových operací	51,64	52,49	52,97	55,68	55,22	52,85
Zisk z finanční činnosti	68,24	66,87	67,36	67,10	67,22	68,04
Správní náklady	65,81	64,32	66,01	64,40	63,39	63,09
Čistý zisk (počítáno pouze ze ziskových bank)	76,27	66,99	65,71	68,63	69,78	63,09
Klasifikované úvěry	67,96	65,68	66,20	65,31	63,21	58,24
Rychle likvidní aktiva	59,25	59,38	62,45	60,57	58,40	55,70
Tier 1	58,01	59,41	62,15	56,92	55,78	55,94
Kapitál celkem	57,48	56,34	59,04	53,81	52,79	52,09
Devizová aktiva	56,32	54,57	57,94	53,68	57,42	55,32
Aktiva vůči nerezidentům	66,36	65,24	66,96	61,88	66,47	63,65
5 největších bank						
Aktiva celkem (čistá)	65,75	65,77	67,51	66,49	66,63	63,97
Poskytnuté úvěry klientům (čisté)	65,47	64,45	63,94	64,25	64,57	64,05
Vklady a úvěry u bank (čisté)	58,08	55,23	56,05	56,53	60,80	57,90
Cenné papíry bez SPP a pČNB (čisté)	89,82	87,80	86,88	86,99	85,79	86,59
Hmotný a nehmotný majetek	85,06	86,55	86,17	86,21	86,11	85,52
Přijaté vklady klientů	72,29	73,55	73,15	72,19	71,68	70,54
Emise krátkodobých a dlouhodobých obligací	70,08	65,95	66,64	71,15	69,55	71,66
Podrozvahová aktiva celkem	74,35	74,53	74,63	77,05	77,46	76,36
Pohledávky z derivátových operací	75,60	75,41	76,28	78,66	79,34	77,89
Zisk z finanční činnosti	77,44	77,74	77,94	78,15	78,13	78,98
Správní náklady	74,82	74,77	75,27	74,38	73,83	73,46
Čistý zisk (počítáno pouze ze ziskových bank)	86,54	79,23	79,40	82,75	83,47	85,63
Klasifikované úvěry	80,80	77,40	77,66	76,97	74,98	70,64
Rychle likvidní aktiva	69,50	66,99	69,72	68,62	67,19	65,07
Tier 1	72,12	73,40	74,92	73,02	71,52	71,06
Kapitál celkem	71,14	70,38	71,96	69,75	68,38	67,29
Devizová aktiva (hrubá)	70,66	73,08	74,30	70,68	73,70	74,62
Aktiva vůči nerezidentům (hrubá)	79,29	77,02	74,68	72,05	75,85	76,07

Koncentrace (pokračování)

(banky s licencí k danému datu, klasifikované úvěry bez úvěru Slovenské inkasní jednotce)

	31.12.2002	31.12.2003	2004			
			31.03.	30.06.	30.09.	31.12.
podíl na bankovním sektoru v %						
10 největších bank						
Aktiva celkem (čistá)	79,78	79,38	79,75	78,64	79,14	77,96
Poskytnuté úvěry klientům (čisté)	79,96	79,50	78,98	79,45	79,42	79,48
Vklady a úvěry u bank (čisté)	77,91	78,18	77,25	79,33	79,32	77,81
Cenné papíry bez SPP a pČNB (čisté)	95,88	97,84	97,63	96,70	96,87	97,19
Hmotný a nehmotný majetek	92,33	92,60	92,24	92,16	92,04	91,86
Přijaté vklady klientů	85,41	86,98	86,46	84,86	84,62	84,56
Emise krátkodobých a dlouhodobých obligací	94,27	89,93	90,53	93,65	94,29	94,74
Podrozvahová aktiva celkem	94,43	94,45	94,22	95,40	95,19	94,68
Pohledávky z derivátových operací	96,22	96,16	95,98	97,00	96,92	96,37
Zisk z finanční činnosti	86,86	87,65	88,14	88,05	88,01	88,76
Správní náklady	85,94	86,72	86,79	86,38	86,26	86,63
Čistý zisk (počítáno pouze ze ziskových bank)	98,98	90,07	90,88	90,58	91,27	93,02
Klasifikované úvěry	91,90	89,66	89,67	89,54	88,67	89,04
Rychle likvidní aktiva	83,78	81,09	82,69	81,27	81,59	81,31
Tier 1	86,60	87,02	87,66	86,86	87,01	86,67
Kapitál celkem	86,67	86,21	86,91	85,82	85,67	84,80
Devizová aktiva (hrubá)	88,44	89,66	88,81	88,43	88,92	89,49
Aktiva vůči nerezidentům (hrubá)	91,70	88,99	88,15	88,87	89,68	89,68

Box č. 1

Lamfalussyho proces¹⁵

<i>Evropská komise (Komise)</i>			
1. úroveň Hlavní principy	ECOFIN Rada ministrů financí		Evropský parlament
2. úroveň Technické detaily - komitologie	BAC (EBC)	ESC	EIOPC
3. úroveň Konvergence supervize	CEBS	CESR	CEIOPS
4. úroveň Vynucování	Monitoring dodržování legislativy EU	Monitoring dodržování legislativy EU	Monitoring dodržování legislativy EU

Zkratky:

BAC	Banking Advisory Committee, bude nahrazen novým výborem ESC (European Banking Committee)
CEBS	Committee of European Banking Supervisors
ESC	European Securities Committee
CESR	Committee of European Securities Regulators
EIOPC	European Insurance and Occupational Pensions Committee
CEIOPS	Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors

15 Financial Intergration - Bank of Finland Studies A:108. 2004

Box č. 2

Aktivní účast pracovníků bankovního dohledu ve výborech a pracovních skupinách v rámci struktur EU

Název výboru	Náplň práce	Název skupiny	Náplň práce
CEBS Committee of European Banking Supervisors	Spolupráce bankovních supervizorů, konvergence supervizní praxe		
		Groupe de Contact (GdC)	Zásady pilíře 2 - Basel II (hodnocení supervizorem, hodnocení dostatečnosti kapitálu bankou, zásady outsourcingu, řízení banky)
		Sponzor Group Home/Host issues (GdC)	Zásady spolupráce domácího a hostitelského orgánu dohledu - Basel II
		Common Reporting Group (COREP)	Definování obsahu a rozsahu společného hlášení o kapitálové přiměřenosti podle Basel II
		Working Group on Accounting and Auditing (WGAA)	Definování obsahu a rozsahu finančních výkazů, požadavky na auditory
BAC Banking Advisory Committee Zástupce - MF Technický expert-ČNB	Technické detaily bankovních direktiv		
Zástupce MF a ČNB		Own Funds (od r. 2005)	Koncepční kritéria pro novou definici vlastních fondů
BSC Banking Supervision Committee (výbor Evropského systému centrálních bank)	Opatření na podporu bankovní a finanční stability v EU		
		Working Group on Macroprudential Analysis (WGMA)	Analýzy, sběr dat na podporu finanční stability
		Working Group on Development in Banking (WGDB)	Analýzy, projekty zaměřené na sledování vývoje bankovních sektorů v EU
		Task Force on Crises Management (společná skupina s CEBS)	Vytvoření doporučení a standardů pro efektivní přeshraniční spolupráci supervizorů a centrálních bank při krizovém řízení
BCBS Basel Committee on Banking Supervision			
		Core Principles Liaison Group (CPLG)	Vytváření a up-dating základních principů pro efektivní bankovní dohled (součást FSAP), problematika Basel II
		Working Group for Capital	Principy implementace Basel II - spolupráce domácích a hostitelských supervizorů, diskrece

Vydává:

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA
Na Příkopě 28
115 03 Praha 1
Česká republika

Kontakt:

SAMOSTATNÝ ODBOR KOMUNIKACE
Tel.: 22441 3494
Fax: 22441 2179

<http://www.cnb.cz>

Sazba a produkce: StudioPress

Grafický design: Jerome s.r.o.